ભેદી ઉઠાવગીર

(ભેદભરમોથી ભરપૂર ડિટેક્ટીવ નવલકથા)

શ્રી હરિહર પુસ્તકાલય, ટાવર રોડ, સુરત

ભેદી ઉઠાવગી

[અદ્‌ભુત ભેદભરી રોમાંચક ડિટેકટીવ વાર્તા

: પ્રયોજક :

રા. અનંત વકીલ.

પ્રકાશક

શ્રી હરિહર પુસ્તકાલય ટાવર રોડ-

બુ ક સે લ ર્સ એ ન્ડ પ બ્લી

 કીંમત પાંચ આના.

છુપી પોલીસ ગ્રંથમાળાના પુસ્તકો.

(૧) ડિ[illegible] રૂ. ૧-૮-૦

આ પુસ્તક અનેક ભેદભરમોથી ભરપૂર, જાનજોખમી સાહસો, દેવેન્દ્રની જાસુસી કળા અને બુદ્ધિશક્તિનો અજબ ખ્યાલ આપે છે.

(૨) બેદી જાસુસ [અપ્ટન સીંક્લેર] રૂ. ૨-૦-૦

આ પુસ્તકમાં રૂપા નામે અજબ સાહસો ખેડતી રમણીનાં પરાક્રમો વાંચનારને દિંગ કરી નાખે છે, [illegible] સરોસટના પ્રસંગો રસમય શૈલીમાં આપવામાં આવ્યા છે

(૩) ડિટેક્ટીવ દેવેન્દ્રના અદ્ભુત પરાક્રમો

દેવેન્દ્રના આ નવાં પરાક્રમો વાંચનારને દિંગ કરી નાખે તેવાં છે. પાને પાને જાનનાં જોખમો ખેડતા દેવેન્દ્રનાં આ પરાક્રમો ખરેખર અદ્ભુત છે.

(૪) સફેદ શયતાન રૂ. ૩-૦-૦

શ્રી કર્ણીકની કલમથી અનેક ભેદભરમોથી ભરપુર તેમજ અદ્ભુત સાહસો ને રોમાંચક પ્રસંગોનું નવું પુસ્તક

(૫) સોનેરી સંદુક રૂ. ૩-૦-૦

સાહસોની પરંપરાથી ભરેલ, અદ્ભુત અજોડ વિજ્ઞાનીક ડિટેક્ટીવ નવલકથા વાંચતાંજ અજાયબીમાં ગરકાવ થઈ જશો. આ નવલકથા આખી બે રંગમાં છાપેલી છે એ એની ખાસ વિશિષ્ટતા છે.

Printed by : Govindji D. Naik, at Anavil Bandhu Printing Press, Surat.
Published by : Shree Harihar Pustakalaya, Tower Road, Surat.

ભેદી ઉઠાવગીર

(૧)

" હું નથી સમજી શકતો કે આપણી લેબોરેટરી ઉડાડી નાખવાનું આવું ભયાનક સાહસ એ હરામખોર નરહરી કોની હિંમત ને માહીતી ઉપર કરી શકયો ? "

" તમે કેમ ભૂલો છો, પ્રોફેસર ! નરહરીના હાથમાં આપણી ટોળીનો જે માણસ પકડાઈ ગયો હતો, અને જેને તમે એના કેદખાનામાંથી ઉઠાવી લાવ્યા છો, એજ હરામખોરે કાયર બનીને આપણો આ તમામ ભેદ એને બતાવી દીધો હોવો જોઇએ. "

" અલબત્ત, નહિ તો આપણને મૃત્યુપ્રવાહની શોધને વધુ પ્રમાણમાં વિકસાવવા પૈસાની ગંજાવર રકમની જરૂર છે. એ બાતમી નરહરીને કાને કયાંથી જાય ? "

" ખરી વાત છે. નરહરીએ એજ માણસની પાસેથી આપણી એ છુપી ખબર મેળવી લઈ મને બનાવવા પોતાના સાથીદાર એવા કીશોરને બનાવટી શ્રીમંત શેઠીઆના વેશમાં મારી પાસે મોકલેલો. એણે મને પોતાને જમીનદારના પુત્ર તરીકે ઓળખાવી સાયન્સની કોઈ પણ નવીન શોધમાં પોતાના પિતાની લાખોની મુંડી રોકવાનો પોતાનો નિશ્ચય જણાવ્યો અને એ નવીન શોધ જો પોતાને નજરોનજર બતાવવામાં આવે ને પોતાનું ધ્યાન પહોંચે તો બનતી મદદ કરવા વચન

આવ્યું. એની વાત પર વિશ્વાસ રાખી હું એને મારી સાથે આપણા માલીકની સંમતી મેળવી આપની પ્રયોગશાળામાં લઈ આવ્યો."

"અને ઈશ્વરનો પાડ માનો કે આપણુને વખતસર આપણા બાતમીદાર તરફથી ખબર મળી ગઈ કે એ વેશધારી જમીનદારનો પુત્ર તે નરહરીનો મોકલેલો જાસુસ કીશોર છે, એટલે જ આપણે એને કોઇ પણ જાતની પ્રયોગશાળાની માહીતી મેળવી એ સરકારી અમલદારોને કાને પહોંચાડે એ પહેલાં જ ખતમ કરી નાખ્યો."

"તેમ છતાં બનનાર વસ્તુ તો બનીને જ આખરે રહી. લાખો રૂપીયાને ભોગે અને વરસોની મહેનતે સ્થાપેલી આપણી કીમતી પ્રયોગશાળા આપણા જ હથીયાર વડે એ હરામખોર નરહરીએ જમીનદોસ્ત કરી નાખી. આપણે એની પ્રભાત ભુવનની લેબોરેટરીનો વિનાશ કીધો હતો તેનું ભયાનક વેર વાળ્યું. પ્રોફેસર, જાણે કે આપણા બાતમીદારે ફૂટી જઈને એને પ્રયોગશાળા તથા ત્યાં પહોંચવાના રસ્તાની માહીતી આપી હશે, પરંતુ હું એ મોતની ખીણુ પસાર કરી પ્રયોગશાળાના એ છુપા ભયાનક ઓરડામાં પ્રવેશ્યો કઈ રીતે? એણે એ જીવલેણ મૃત્યુકીરણોથી ભરેલી ટાંકીનો નળ તોડવા સુધીની હિંમત કરી ત્યાં સુધી તમો કે ચંગીઝખાન બેમાંથી એકને ખબર સરખી પણ ન પડી એ અજાયબીની વાત છે!"

"તું કેમ ભૂલે છે નરેન્દ્ર! મીસ સેલનો છુપો વેશ પરિધાન કરીને નરહરી આપણુને આબાદ બનાવી જવામાં ફાવ્યો છે. કીશોરનું લોહી રેડયા પછી આપણે નરહરીના તંબુમાંથી કેદ થએલા આપણા માણસને છોડાવી લાવ્યા અને રાતે બાર વાગે સુનારગઢમાં છેવટના નિર્ણય માટે મિજલસ ભરી. એ મીજલસમાં થયેલી તમામ વાત માઇક્રોફોનની એક નાની નળીને ઓરડામાં છુપી રીતે પસાર કરી એક ભેદી

વ્યક્તિએ સાંભળી લીધી. એ હિંમત પણ મીસ સેલના વેશમાં છુપાયલા એ બદમાશ નરહરીની જ હતી. આપણી એ તમામ છુપી તૈયારીઓની ખબર મેળવીને જ આપણી પ્રયોગશાળામાં આપણા જતા પહેલાં પહોંચી જઇ મારી માઈ ઓન લાઇફ નામની ડાયરી, યંત્રોના નમુના તથા બીજા ઘણા કીમતી કાગળો એ ઉઠાવી ગયો એટલું જ નહિ પણ આપણે આપણી ધારણામાં કામયાબ ન થઈએ એટલા માટે એણે મૃત્યુકીરણના જ સ્થાનો ઝેરીલો પ્રયોગ આપણી જ સામે જતા જતા અજમાવી આપણી લેબોરેટરીનો સદંતર નાશ કરી નાખ્યો.

"તમારા આટલા ખુલાસા અને અનુમાનો પછી હવે મને એની ચાલાકી સમજાય છે. આપણા સરદારના મોઢા ઉપર પણ સભા બરખાસ્ત થયા પછી સાંકડી શેરીમાંથી પસાર થતાં કોઇ ભેદી વ્યક્તિએ બેહોશ બની જવાય એવી ગેસની સેર રીવોલ્વરમાંથી છોડેલી. પરંતુ સરદાર એની ગંધ પરથી તરત સમજીને સાવધ થઈ ગયા અને તમારી આપેલી રસાયણીક સંજીવની ગુટી કે જે એમની આંગળીની મુદ્રિકામાં ગુપ્ત રીતે રાખવામાં આવી છે, તે સમયસૂચકતા વાપરી સુંઘી લીધી એટલે બચી ગયા."

"એ ઉપરાંત મારી ગુપ્ત થએલી શોધોના ઓરડામાંની દીવાલ ઉપર લખાયલા પેલા શબ્દો પણ તેં વાંચ્યા હતાને? "**વિજ્ઞાનનો ઉપયોગ મનુષ્યના સંહાર માટે નથી, સંસારના ઉપકાર માટે છે.**" લખનાર તરીકે નીચે **મીસ સેલનું** નામ હતું. એ ઉપરથી એટલું ચોક્કસ ઠરે છે કે આ પરાક્રમ પણ એ મીસ સેલનું જ છે, અને મીસ સેલ તે જ ડિટેકટીવ નરહરી છે."

"ચોક્કસ, હું પણ તમારા અનુમાનનો મળતો થાઉં છું. હવે જોઇએ છીએ કે આપણી પ્રયોગશાળાને ખેદાનમેદાન કરી નાંખી

આપણા "સેવા સંઘ" ની તમામ બાબતોથી વાકેફ થવાય એવી તમારી કીમતી નોંધપોથી વગેરે ઉપાડી જનાર એ ડિટેક્ટીવ નરહરીને જીવતો યા મુવેલો પકડી લાવવા મોટરમાં આપણા સરદાર જાતે ચંગીસખાનને લઈને ઉપડયા છે, તે શી નવાજુની કરીને આવે છે!"

"સરદાર જાતે ગયા છે, એટલે સો એ સો ટકા મામલો પાર ઉતર્યો સમજી લ્યોને."

"વારૂ, પણ નરહરીની પાસેથી પેલો ભેદી દસ્તાવેજ ઉપાડી લાવવામાં આવેલો, તે તો કયાંક પાછો ગુમ નથી થયોને?"

"ના રે ના...તે તો મેં ક્યારનોય સરદારને હાથોહાથ સંભાળીને સોંપી દીધો છે."

"અને આપણા કેદીઓ રાજકન્યા અનુરાધા વ્રજકીશોર શેઠનો પુત્ર રમેશ વગેરે પણ પૂરતા ચોકી પહેરામાં છેને?"

"એ બંને આપણા આ સીતા સરોવરને કીનારે છેલ્લામાં છેલ્લા ઢબના વિજ્ઞાનીક અને વિજળીક બળોથી રક્ષાયલા લોખંડી બંગલાના ભોંયતળીયાના ભાગમાં સંપૂર્ણ સુરક્ષિત છે. પરંતુ પ્રોફેસર! પૂરતા સાધનો અને મિશ્રણની નોંધો વિના હવે આપણે આગળ કેમ વધી શકીશું?"

"નરેન્દ્ર, સરદારે મને પૂરતી હિંમત આપી છે. રાજગઢના દુર્ગામેદાનમાં વ્રજકીશોરને ત્યાંના પુત્ર-જન્મના ઉત્સવમાં નાટકનું તરકટ ગોઠવી હાથ કરેલું લાખોનું ઝવેરાત સરદારે અહીંથી બહાર કલકત્તા તરફ વેચી નાખવા રવાના કર્યું છે. તેનાં નાણાંમાંથી જોઇતા રસાયણો તથા સાધનો બે ચાર દિવસમાં આવી જશે. ઉપરાંત ગોમતીપુરના બેન્ક

પર પાડેલા દરોડામાંથી પણ સરદાર પાસે સારી જેવી રકમ હજુ પુરાંતમાં છે, અને તેમાંથી જ તેમણે મને આ ખંડમાં આ કામચલાઉ પ્રયોગશાળા હાલ તરતને માટે તો ચાલુ કરી આપી છે."

"પણ તમારી શોધની ડાયરી વિના હવે તમે મૃત્યુકીરણ વગેરે ભયાનક શોધો કેમ કરી પાછી તૈયાર કરી શકશો?"

"નરહરી મારી જે નોંધપોથી ઉપાડી ગયો છે, તે પાછી મેળવવા વ્રજકીશોરના સેક્રેટરી તરીકે રહી આપણને છુપી મદદ કરતા આપણી ટોળીના માણસ ચંદ્રનાથને મેં ક્યારની યોગ્ય સૂચના આપી દીધી છે. પરંતુ નરેન્દ્રમોહન, જે બેવફા માણસને હું નરહરીના પંજામાંથી છોડાવી લાવ્યો તેનું શું કર્યું?"

"મેં એને સરદાર સમક્ષ રજુ કર્યો હતો. એણે પોતાની ભૂલ કબૂલ કરી દયાની ભીખ માગી હતી. પરંતુ સરદારે આપણા મંડળના અન્ય સભાસદોને દાખલો બેસાડવા તેને આપણી મૃત્યુપથારી પર સુવડાવી રાખી રીબાવી રીબાવીને મારી નાખવાની ભયાનક સજા ફરમાવી છે. હાલ તે અભાગી માણસ નીચેની મૃત્યુકોટડીમાં એ જીવલેણ સજા ભોગવી રહ્યો હશે!"

"મીસ સેલના છુપા વેશમાં દેશદ્રોહીઓને ભૂલથાપ આપી તેમની પ્રયોગશાળામાં ઘુસવાનું કપરું સાહસ કરનાર ડિટેકટીવ નરહરી મૃત્યુ-કીરણની બરણીની નળી તોડી નાખ્યા બાદ ડાયરી તથા યંત્રો ઉઠાવી સત્વર બહાર નીકળી ગયો. તે પછી આસરે અડધાજ કલાકમાં એ આખીએ પ્રયોગશાળા એક ધડાકા સાથે ભડભડાટ સળગી ગઇ. ફકત સંરક્ષક બુરખાની મદદથી પ્રોફેસર શીતમૂર્તિ, નરેન્દ્રમોહન અને

ચંગીસખાન એ ત્રણ મુદ્દાની વ્યક્તિઓ ભોંયરાને છુપે રસ્તેથી સહી-સલામત છટકી જઈ લોખંડી બંગલો કે જયાં આ તમામ કારસ્તાનીઓની આગેવાન સરદારનો અડ્ડો હતો, ત્યાં આવી પહોંચ્યા. એમનો સરદાર કે જે પોતાની ઉપર ફેંકવામાં આવેલા ઝેરી ગેસનાં જીવલેણ કાવત્રામાંથી સંજીવની બુટીને પ્રતાપે બચી જવા પામ્યો હતો, તે આ બીજી સનસનાટીભરી ખબર સાંભળીને નરહરીની ઉપર એવો તો પગથી તે માથા સુધી સળગી ગયો કે હવે કોઇ પણ સંજોગે ને ભોગે સહુથી પહેલાં એને જ પાંસરોદોર કરી દેવાના છેલ્લા નિશ્ચય ઉપર એ આવી ગયો. એણે તાબડતોબ પોતાના એક છુપા માણસને કીમતી ઝવેરાત વેચી નાખી નવીન પ્રયોગશાળાને માટે જોઈતા તમામ સાધનો ને રસાયણો તાબડતોબ ખરીદી મોકલવા કલકત્તા તરફ રવાના કરી દીધો. પ્રોફેસર શીવમૂર્તિને પોતાના એ ભેદી નિવાસ સ્થાનમાં હાલ તુરતને માટે એક વિશાળ ખંડ અલાયદો કાઢી આપી તેમાં કામચલાઉ પ્રયોગશાળા પણ ચાલુ કરી આપી. આટલી તૈયારી કીધા પછી એ ચંગીસખાનને લઇને પોતાનાં વેરની વસૂલાત કરવા નરહરીને હાથ કરવા ઉપડી ગયો.

એ લોખંડી મહેલમાં અત્યારે લાહોરના દયાનંદ વિશ્વવિદ્યાલયનો વિમાન વિશારદની પદવી ધરાવનાર નવજુવાન નરેન્દ્રમોહન અને પ્રોફેસર શીવમૂર્તિ પ્રયોગશાળાની ગોઠવણ કરતા કરતા ઉપર મુજબનો વાર્તાલાપ કરી રહ્યા હતા. ત્યાં અચાનક દીવાલ ઉપર ખાસ બનાવવામાં આવેલા વીજળીક લાઈટના લોખંડી પાટીઆ ઉપરની એક ચેતવણીનીબત્તી પ્રકાશીત બની. સેવા સંઘનો કોઈ સભાસદ કોઇ ખાસ ખબર લઇને આવી આવી પહોંચ્યો છે, એની એ નિશાની હતી. નરેન્દ્રમોહને તરત જ

દીવાલની બીજી તરફ દોડી જઈ અમુક નંબરનું એક બટન દબાવ્યું. જોતજોતામાં આંખને આંજી નાખે એવો વેધક પ્રકાશ સામેની દીવાલના એક વર્તુળાકારના ભાગમાં ફેલાઇ ગયો. ટેલીવીઝનને આધારે કરેલી પ્રોફેસર શીવમુર્તિની આ છેલ્લી શોધ હતી. એમાં આવનાર માણસની છબી આરસીના કાચમાં આપણે જોઈએ એમ ખુલ્લી જોઇ શકાતી હતી, એટલું જ નહી પણ ત્યાં રહ્યા રહ્યા જ એ માણસ સાથે વાતચીત પણ કહી શકાતી હતી. પ્રોફેસરે એ શોધને જીવન દર્પણનું નામ આપ્યું હતું. એમાં જોતાં જ પ્રોફેસર શીવમૂર્તિએ એને ઓળખી લીધો.

"કોણ ચંદ્રનાથ! શી ખબર છે?"

"ગંગાધર દીવાનને બનાવટી નામે ડિટેકટીવ નરહરીને થાપ આપી હું આપની પ્રયોગશાળામાંથી ચોરાયલી નોંધપોથી અને યંત્રોના નમૂનાની પેટી પાછી હાથ કરી લાવ્યો છું."

"શાબાશ..." બોલતા શીવમૂર્તિએ એક છુપી કળ દાબી. સરરર અવાજ કરતું એક લોખંડનું મજબુત બારણું જમીનમાં નીચે ઉતરી ગયું ને થોડી વારમાં ત્યાં ચંદ્રનાથ યંત્રની પેટી તથા ડાયરી સાથે શીવમૂર્તિની સામે આવી ઉભો રહ્યો.

નરેન્દ્રમોહનની રૂબરૂ જ શીવમૂર્તિએ પેટી તોડી નાખી. તેની અત્યંત અજાયબી વચ્ચે એમાંથી યંત્રના નમૂનાને બદલે લોખંડના નકામા ટુકડાઓ ભરેલા નીકળ્યા. સાથે એક ચીઠી હતી. જેમાં લખ્યું હતું કે..." ખાડો ખોદે તેજ પડે. ચોરને પોટલે અંતે ધૂળની ધૂળ જ હોય."

નરેન્દ્રમોહનની આંખો લાલચોળ થઈ ગઇ. ચંદ્રનાથના મોઢા ઉપરથી તો નૂર જ ઉડી ગયું. એની ઈનામ મેળવવાની આશા નિરાશામાં પલટાઇ ગઈ. ત્યાંતો દાંત કચકચાવતા પ્રોફેસરે એ

ડાયરી ઉઘાડી. અક્ષરો તથા લખાણ લગભગ એકસરખા જ હતા. એણે એમાંનું પહેલુંજ પ્રીસ્ક્રીપશન વાંચી તે મુજબનું રસાયણ તૈયાર કરી જોયું. પણ તે નિષ્ફળ ગયું. પ્રોફેસર વહેમાયો. એણે ગજવામાંથી એક વિચિત્ર રંગનો કાચ કાઢી એ અક્ષરો ઉપર મૂકયો. એની ઉપર એણે સળગતી દીવાસળી ધરી. તરતજ એને સાફ માલમ પડયું કે એ ડાયરી પોતાની અસલ ચોરાયલી ડાયરી નથી પણ એની ઉપરથી બહુજ ખૂબીપૂર્વક દવાઓના ખોટાં પ્રમાણો લખીને ઉતરાવવામાં આવેલી આબેહુબ બનાવટી ડાયરી છે. પોતાને ઉંધે રસ્તે દોરવવા આ ચાલબાજી ચલાવનાર નરહરી ઉપર ફરી એકવાર પ્રોફેસરને અત્યંત ક્રોધ ઉપજયો પણ તે લાચાર હતો. તેણે ચંદ્રનાથ તરફ ફરીને એ ડાયરી એની ઉપર ફેંકતા ભયાનક સાદથી કહ્યું: "બેવકુફ, તેં એની આંખમાં ધુળ નાખી એને બેવકુફ નથી બનાવ્યો. કિન્તુ એણે તારી આંખમાં ધુળ નાંખી તને બેવકુફનો સરદાર બનાવ્યો છે. જા... નીકળ... કાળું કર તારૂં... ને ફરી પ્રયત્ન કર. સરદારને કાને તારી આ નામોશીની વાત જશે તો તારી જાન સલામત નહી રહે. વળી મારા ધારવા મુજબ એ ચાલાક પૂતળું એ નોંધપોથી વાંચી એ યંત્રો દ્વારા કોઇ નવા પ્રયોગનો અખતરો કરવામાં સફળ થાય તો આપણે માટે નવી કમબખ્તી ઉભી થવા પામવાનો સંભવ છે. અને એમ બને એ પહેલાં એ બંને વસ્તુઓને હાથ કર અને હાથ ન કરી શકાય તો છેવટ એ બંનેને સળગાવી મુકી એનો નાશ કર."

"એટલી બધી શક્તિ તમારા ચંદ્રનાથમાં નથી, પ્રોફેસર સાહેબ!"

એને કાને અચાનક આ શબ્દો અથડાયા. પ્રોફેસર, ચંદ્રનાથ, ને નરેન્દ્રમોહન ત્રણે ઠરી ગયા. સામેથી એમણે ડિટેકટીવ નરહરી તથા

સરકારના હોમ મેમ્બર મી. વિભાકરને આવતા દીઠા. નરહરી દુશ્મનના આવાસમાં કેદી તરીકે રજુ થયેલો હોવા છતાં નીડરતાથી હસીને ઉપરનું વાક્ય પ્રોફેસરને ઉદ્દેશીને બોલ્યો હતો.

એની પાછળ ઓળખાય નહિ એવા સફેદ કપડામાં સજ્જ થએલા સરદાર તથા રાક્ષસ સમા વિકાળ ચંગીસખાને પ્રવેશ કર્યો.

"પ્રોફેસર! ચંદ્રનાથ એનું નિશાન ચૂક્યો છે, પરંતુ તમારો સરદાર એનું મારેલું તીર આબાદ મારી આવ્યો છે. લ્યો, આ આપણા રસ્તામાં હરેક પળે કાંટાની માફક ખૂંચી રહેલા આપણા બે ભયાનક દુશ્મનો, નરહરી ને વિભાકર!"

"અને આ મૃત્યુકીરણ જેવી જલ્લાદ શોધોના શોધક પ્રોફેસર શીવમૂર્તિ! આ એમનો જમણો હાથ અને વિમાન વિશારદ નરેન્દ્રમોહન—કે જે શ્રીમાને મારી પ્રભાત ભુવનની પ્રયોગશાળાનો નાશ કરી મારો છુપો દસ્તાવેજ કબજે લઈ, મને ખોટી રીતે છેતરવા હરિસિંહ માર્ગ ઉપર આવેલા રામમહાલમાં રાતના બાર વાગે બોલાવી આ કાવત્રાની પ્રણેતા તરીકે મહારાજા સાહેબની માતા યશકુમારી છે, એમ સમજાવી પુરાવામાં બનાવટી હીરાનો કંઠો તથા એમના હસ્તાક્ષરનો કાગળ આપ્યો હતો!" નરહરીએ વિભાકરને એક પછી એક રાજદ્રોહીઓને ઓળખાવવા માંડયા. "અને આને તો તમે સારી પેઠે ઓળખો છો. વ્રજકીશોર શેઠનો સેક્રેટરી ચંદ્રનાથ...કે જેની છુપી મદદથીજ શેઠને ત્યાંથી પુત્ર-જન્મોત્સવને દિવસે લાખો રૂપીઆના ઝવેરાતની લૂટ થઇ."

ડિટેકટીવ નરહરીએ પોતાને ઓળખી લીધાથી બાપડો ચંદ્રનાથ તો થર થર કાંપવા લાગ્યો. એ પાછળ પગલા ભરતો ધીમે ધીમે ત્યાંથી

છટકવાની તૈયારી કરતો હતો. સરદારે એની આ વિહ્‌વળતા જોઇ લીધી. નોકરી જવાની ને કદાચ સરકારી માણસોને જાણ થતાં પકડાઇ જવાની બ્હીકે આ પોચો વાણીઓ બહાર જઇ કંઇ બારી મારે એ ખ્યાલે સરદારે ચંગીસખાનને આંખ મારી. ચંગીસખાન ઇશારામાં સમજી ગયો. એ ચંદ્રનાથને બાવડું પકડી બહાર ઘસડી ગયો. એ બાપડા કમનસીબને પણ કાળકોટડીમાં બંધ કરી દેવામાં આવ્યો.

તે પછી સરદાર આગળ આવી બોલ્યો: "મી. નરહરી, તમે ગમે તેટલા ચાલાક હો, છતાં મારી ભયાનક ને વિશાળ ટોળીના તમામ સભ્યોને કોઇ કાળે પણ ગીરફતાર કરી શકવાના નથી. અલબત્ત તમારે ત્યાંથી દસ્તાવેજની ચોરી કરનાર અને તમારી પ્રયોગશાળાને મારા ફરમાન મુજબ નેસ્તનાબુદ કરનાર નરેન્દ્રમોહન છે, પરંતુ તમોને રાતના બાર વાગે રામમહાલમાં મુલાકાત આપનાર એ નહિ પણ હું છું. તમારૂં અનુમાન ખોટું છે. વળી જે રસાયણથી અમે તમારી પ્રયોગશાળાને ઉડાવી દઈ શકયા છીએ, એજ રસાયણથી તમારી સાથેની મુલાકાત પછી અમો રામમહાલને પણ એક જ રાતમાં જમીનદોસ્ત કરી શકયા છીએ."

"હશે...હું કબૂલ કરૂં છું કે મેં તમોને આ કાવત્રાની પ્રણેતા રાજમાતા યશકુમારી છે, એના પુરાવામાં જે હીરાનો કંઠો અને એના હસ્તાક્ષરનો કાગળ આપ્યો હતો, તે બનાવટી છે એમ આપ શા ઉપરથી કહો છો?"

"મેં મારી બાહોશ પત્ની માયા પાસે એ બાબતની પુરતી ચોકસાઇ કરાવી છે. મારી સૂચના મુજબ માયા મહારાણીને રૂબરૂ મળી રાજવંશના એ વરસોજૂનાં રાજચિહ્‌નને રાજમાતા યશકુમારીની ગેરહાજરીમાં થોડા દિવસ પહેરવા માટેની માગણી કરી લઇ આવી હતી, એની

સાથે મેં તમારો કંઠો સરખાવી નકલી હોવાની પુરેપુરી ખાત્રી કરી લીધી છે. વળી રાજમાતા યશકુમારીના ઓરડામાંથી બે પ્રાચ ખાનગી પત્રો પણ એ લેતી આવી હતી. એના અક્ષરો સાથે તમારા આપેલા અક્ષરો બારીકાઇથી સરખાવી જોતા મને તમારો આપેલો પત્ર ચોકખો બનાવટી માલમ પડયો છે." નરહરી ગજવામાંથી બનાવટી કંઠો ને એ પત્રો કાઢી એની તરફ ફેંકતો તીરસ્કારભરી દૃષ્ટિથી જોઇ રહ્યો. "લ્યો, જુઓ...આ તમારા પુરાવા... તપાસી લ્યો...મેળવી લ્યો અક્ષરો આ પત્રો સાથે..."

"જ્યારે એટલી બધી ખાત્રી કરી ત્યારે રાજમાતા યશકુમારીની આંગળીએ વ્રજકીશોરના પુત્ર કીશોરની હીરાની વીંટી છે કે કેમ તેની પણ ખાત્રી સાથેસાથ કરી છે કે નહિ?"

"એ થઇ નથી પણ એય થઇ જશે. ઘણા જ થોડા વખતમાં હવે હું તમારો સાચો સરદાર ને આ શયતાની ટોળીનો સંચાલક કોણ છે તેનો પત્તો મેળવી કાઢીશ."

નરહરીના આ નિશ્ચયનો જવાબ એ સરદાર જેવા જણાતા નિર્દય ને નીડર માણસે ખડખડાટ હસી કાઢીને આપ્યો. એ નફટાઇથી બોલ્યો: "મારા ડિટેકટીવ સાહેબ, તમે આ એક અવતાર તો શું પણ આવા બીજા દશ અવતાર લો, તોપણ અમારી ટોળીનાં મુખ્ય આગેવાનનું મોઢું જોઈ શકો તેમ નથી. મારા સિવાય મારી ટોળીનો એક પણ માણસ એને મળી, ઓળખી કે જોઇ શકતો નથી. અને એટલે જ મેં તમને કહ્યું હતું કે હુંજ એનો કર્તા હર્તા જેવો સોલ એજન્ટ છું."

"આ નરહરીને માટે તમારી ટોળીના એ સત્તાધીશને ઓળખી કાઢવાનું હવે ઝાઝું મુશ્કેલ નથી રહ્યું."

"એટલે!"

"મારી માયાને તો તમે સારી રીતે ઓળખો છો! એની અજબ શક્તિના પરચાથી તમો તદ્દન અજાણ્યા તો નથી જ. રાજમહેલમાં મેં એને ફક્ત કંઇ તમારા પુરાવાની સચ્ચાઇની કસોટી કરવા ન્હોતી મોકલી પણ મારા દીલમાં ઉઠેલા શકની પુરતી ખાત્રી કરવાના સાહસીક કામ માટે મોકલી હતી."

"અને એ કામ?"

"તમારી ટોળીના આગેવાનને ઓળખી લેવાનું."

"તો શું રાજમહેલમાં અમારી ટોળીનો આગેવાન છે, એમ તમારી માન્યતા છે?" નરેન્દ્રમોહન ચિત્કારી ઉઠ્યો.

"ચૂપ...વચ્ચે ન બોલ..." સરદારે લાલચોળ આંખે અને ડરામણે અવાજે એને થરથરાવી દીધો.

"સોએ સો ટકા. મી. નરેન્દ્ર! આટલા ગંભીર કાવાદાવા ને જબરજસ્ત આંદોલનોની પાછળ કોઇ જેવા તેવા માણસનો હાથ નથી. મારી આપેલી નિશાનીઓ મુજબ માયાએ તપાસ કરી છે. અને એની તપાસના રીપોર્ટે મારા અનુમાનને ટેકો આપ્યો છે."

"તો શું તમે એ વ્યક્તિનું નામ જાણો છો એમ તમારો દાવો છે?"

"સો એ સો ટકા."

"તો કોઈ જાણે નહી એમ મારા કાનમાં એ નામ કહો જોઉં!"

કહી એ સફેદ વસ્ત્રમાં છુપાયલો શયતાન છલંગ મારી એની છેક પાસે જઈ ઉભો. ચાલાક ડિટેક્ટીવ એના કાનમાં કંઈક ધીરે રહીને ગણગણ્યો. અને તેની સાથે જ એ પોતાને બાહોશ માનતી સરદાર જેવી જણાતી વ્યક્તિને આખે શરીરે રોમાંચ ઉદ્દભવ્યો. ઝનૂનમાં

ને ઝનૂનમાં પોતાનો એ છુપો ભેદ જાણી જનાર નરહરીને એજ ઘડીએ રામશરણ કરી નાખવાની ધૂનમાં એણે પોતાના બંને હાથે ઓચિંતો એનો ટોટો દબાવી દીધો. બરાબર એજ વખતે નરહરીની આંખ એના હાથ ઉપરથી સફેદ વસ્ત્ર જરા દૂર ખસી જતાં આંગળી ઉપરની મુદ્રિકા પર ગઇ. એ એજ મુદ્રિકા હતી કે જે વ્રજકિશોરના પુત્ર રમેશના હાથ ઉપરથી ઉતારી લેવામાં આવી હતી. એ વહેમાયો. પોતાનું ગળું રૂંધાય એ પહેલાંજ એ સાવચેત થઇ ગયો હતો. એણે વિભાકરને અગાઉથી જ આંખને ઈશારે ચેતવી દીધો હતો. એક આંચકાની સાથે નીચા નમી જઇ એણે એના બાહુપાશમાંથી છટકી જઇ એના બંને હાથ મજબુત પકડી લીધા. બીજી જ પળે પાછળ ઉભેલા વિભાકરે એનાં શરીર ઉપર ઢંકાયલું સફેદ વસ્ત્રનું ઝભ્ભા જેવું આવરણ પાપણના પલકારામાં આંચકી લીધું.

"રાજમાતા યશકુમારી!" બંનેનાં મોઢામાંથી એકી સાથે બે શબ્દો નીકળી ગયા. બંને હેબતાઇને બે ડગલા પાછળ હઠી ગયા. ખરેખર, એની આંગળીએ વ્રજકીશોર શેઠના છોકરાની પેલી હીરાની કીમતી વીંટી ચળકી રહી હતી

"મારો ભેદ જાણવાની હિંમત કીધા પછી હવે તમારામાંનો એક પણ આ સ્થાનમાંથી જીવતો બહાર જઇ શકશે નહિ. ચંગીસખાન..." એણે ભયાનક ત્રાડ નાખી.

"આ બંને બદમાશોને કાળ કોટડીના મહેમાન બનાવ." એટલું કહી અંગારા ઝરતી આંખે યશકુમારી ત્યાંથી અલોપ થઇ ગઇ.

ચંગીસખાન બંને કેદીઓને લઈ ચાલતો થયો.

(૨)

નરહરી તથા વિભાકરને એરોડ્રોમ ઉપરથી ઉઠાવી ચાલુ મોટરમાં નાંખી ઉપાડી લાવનાર બીજો કોઇ નહિ પણ સાક્ષાત્ નરરાક્ષસ સમાન ભયાનક ચંગીસખાન હતો.

સરદારનો હુકમ થતાંજ તેણે નીચેના ભોંયરામાં આવેલી ભયંકર કાળ કોટડીમાં કેદ કરવામાં આવેલા ચંદ્રનાથની સાથે એ બંનેને પણ સાંકળોથી મજબુત જકડીને બાંધી દીધા. એના ચાલ્યા ગયા બાદ પાસેની લોખંડી દીવાલમાં હવા-ઉજાસ આવવા માટે રાખવામાં આવેલા કાણામાંથી કોઇનાં કરૂણ રૂદનનો કારમો અવાજ કાને અથડાવા લાગ્યો. નરહરીએ એ તરફ થોડી વાર સુધી કાન માંડી સાંભળી રહ્યા બાદ પોતાની પાસેજ બંદીવાન દશામાં પડેલા ચંદ્રનાથને ઉદ્દેશીને પૂછ્યું: "ચંદ્રનાથ, જો તું દુશ્મનોની તમામ છુપી બાતમીઓથી તથા આ ભેદી મહેલના છુપા રસ્તાઓથી અમોને વાકેફગાર કરી અમને સાથ આપવા તૈયાર હોય તો અમે તને અમારી સાથે અહીંથી નસાડી જવા તૈયાર છીએ."

"પરન્તુ મારા મહેરબાન, આ સાક્ષાત્ કાળદૂત જેવી કાળ-કોટડીમાંથી જીવતા નાસવાનો ખ્યાલ કરવો જ જ્યાં નકામો છે, ત્યાં પછી......" ચંદ્રનાથ કે જેના એક પગમાં સાંકળ બાંધી તેને છેડે વજનદાર લોખંડનો ગોળો લટકાવવામાં આવ્યો હતો તે હતાશ હૈયે બોલ્યો.

"બેવકુફ, આમ નાહિંમત ન બન. તારા બંને હાથો છુટા છે. અને જો તું હિંમત રાખી મારા કહ્યાસર કરવા હા પાડીશ તો આપણે

ત્રણે જોતજોતામાં બંધનમૂક્ત થઇ અહીંથી પલાયન થવાનો લાગ શોધી શકીશું."

"અને જો એમ કરતાં પકડાયા તો આવતી કાલનો દુકાળ આજેજ પડયો સમજી લેજો."

"ત્યારે તારો વિચાર અહીં આ દોજખમાં આ હાલતે રીબાઈ રીબાઇને જ મરવાનો છે, કેમ વારૂ?"

"મોત તે વળી કોઇને ગમતું હશે, સાહેબ? હું તો બૈરી છોકરાવાળો છું."

"તો પછી અમારી સલાહ માન..."

"ભલે, કહો જોઉં, તમે મારી પાસેથી શું જાણવા ચ્હાવ છો?"

"આ શયતાનોની ટોળી વિષે તું શું શું જાણે છે?"

"ફક્ત એટલું જ કે એ ટોળીના છૂટાછવાયા માણસો શહેરમાં સારી સારી જગ્યાએ નોકરીધંધે રહી તમામ વાતની ખબર સરદારને મોકલતા રહે છે. અમને એના બદલામાં ખબરના પ્રમાણમાં ઘેર બેઠાં વખતોવખત પૈસા અને ઇનામ–અકરામ મળતા રહે છે. વધુમાં કોઈ એવા પ્રસંગે ટોળીમાંનો કોઇ માણસ પકડાઇ કે ફસાઇ જતાં તેને સરદાર ગમે તે ભોગે છોડાવી લાવવાની બાંહેધરી આપે છે. તેની સાથેજ બેવફા થનારને કુતરાને મોતે મારી નાખતાં પણ એ વાર લગાડતો નથી."

"આવી ચળવળ ચલાવવાનો એમનો હેતુ શો છે?"

"રાજ્યમાં ચોરી, ખૂન, આગ ને લૂટફાટ રોજ વધારી અંધેર ફેલાવી રૈયતનાં દીલમાં રાજાની નાલાયકીની છાપ પાડી બનતે પ્રયત્ને રાજવિરૂદ્ધ બળવો જગાવવો, અને રાજતંત્ર હાથમાં લેવું."

"પરંતુ રાજા સાથે એમને વિરોધ કરવાનું એવું કોઇ કારણ?"

"મહારાજાની માતા યશકુમારી હાલના મહારાજાના ગુમ થયેલા કાકા ને રાજ્યના કહેવાતા ખરા હકદારની સાથે છુપી રીતે પ્રેમમાં છે. એ રાજાના કાકાને ફરીથી ગાદી ઉપર લાવી પોતે રાજરાણીનો મુકુટ પોતાને માથે મુકવાને અધીરી બની છે. પરંતુ એમની આ ઈચ્છામાં હાલની ચતુર મહારાણી મેનાવતી તથા: તેની અંગ્રેજી ભણીગણી કેળવાયલી ને સમજદાર પુત્રી અનુરાધા નડતરરૂપ હોવાથી એમણે મને ફોડી મારી મદદથી વજકીશોર શેઠને ત્યાં પુત્ર જન્મોત્સવને દિને પધારેલી રાજકન્યા અનુરાધાને ચાલાકીથી ગુમ કરી દીધી છે, અને મહારાણીનું કાસળ કાઢવા એની ઉપર કાતીલ વિષપ્રયોગ શરૂ કર્યો છે."

"તો શું મહારાણી તેથીજ આજે કેટલાય વખતથી મહેલમાં બીમાર બની પથારીવશ રહે છે!"

"બેશક..."

"પણ મહારાજાને એ બાબતની કંઇજ ખબર નથી?"

"મહારાજા તો નામના છે. મહારાણીની દેખરેખ રાખનાર દરેક દાસીઓ વગેરે રાજમાતા યશકુમારીની આજ્ઞાને આધીન હોઇ એમના કહ્યા મુજબ વર્તે છે. અને દવામાં અપાતું એ ઝેર એવું ધીમી અસરવાળું છે કે કોઇને એકાએક વહેમ સરખો ન જાય!"

"વારૂ ચંદ્રનાથ! તમારા સરદાર તરીકે કામ કરતી એ વેશ-ધારી યશકુમારીને તો હું આજ ઓળખી ગયો છું. પણ એ જેના હુકમ મુજબ કામ કરી રહી છે, એ વ્યકિત કોણ છે વારૂ?"

"એજ મહારાજાના કાકા—એમના પ્રેમી કે જેમને ગાદીએ બેસાડી એ પોતે મહારાણીપદ મેળવવાની ઇચ્છા ધરાવે છે."

"તેં એમને નજરે જોયા છે?"

"ફક્ત સરદાર સિવાય એમને કોઇ જોઇ કે મળી શકતું નથી. મેં ફક્ત નામજ સાંભળ્યું છે. અરે આટલી વાત પણ મારી પત્ની ચંદ્રા મહારાણીની દાસી હોઇ રાણીવાસમાં જાય આવે છે એટલે મને ખબર છે."

"વિભાકર, ચંદ્રનાથની વાત અક્ષરેઅક્ષર સાચી હોય એમ મને લાગે છે, કારણ કે માયાને મેં રાજમહેલમાં આજ તપાસ માટે મોકલી હતી. મહારાણી એને માટે હીરાનો કંઠો લેવા અંદરના ખંડમાં ગયા, ત્યારે એણે મારી સૂચના મુજબ ત્રચા પરીક્ષક કાચ નિદ્રાધીન મહારાજાના કપાળ ઉપર ધરીને બારીકાઇથી અવલોકન કર્યું હતું. એની એ પરીક્ષામાં એમ માલુમ પડયું હતું, કે કુદરતી ચામડીને કોઇ એવા રસાયણીક રંગોથી કેમ જાણે બદલી નાખવામાં ન આવી હોય! ગોમતીપુરના મહારાજા શીવકુમારે રાજકુમારી અનુરાધાના અપહરણ થયા પછી મને મહેલમાં બોલાવી બંદી દસ્તાવેજ આપ્યો, અને રાજકુમારીની શોધ કરવાનું કામ સોંપી પોતાનો શક પોતાના કાકા ઉપર રજુ કર્યો, તે પછી કોણ જાણે કેમ મહારાજા એ સંબંધી એ બાબતમાં કંઇ જ રસ લેતા હોય એમ મને લાગ્યું નથી. એમનાં વિચિત્ર માનસ ને વર્તન ઉપરથી મને તો જાણે એ શીવકુમાર જ કેમ બદલાઇ ન ગયા હોય એવોજ ભાસ થયેલો. પણ જ્યાં સુધી રાતદિવસ એમના સંસર્ગમાં રહેનાર મહારાણી એ બાબતમાં પોતાનો શક જાહેર ન કરે ત્યાં સુધી આપણી હિંમત કેમ થાય?"

"તો શું તમે એમ માનો છો કે રાજા તરીકે મહારાણીની પાસે મહેલમાં રહેનાર વ્યકિત ખરા રાજા શીવકુમાર છે જ નહિ?" વિભાકરે સાશ્ચર્ય સવાલ કર્યો.

'એવું' કંઈ જ ચોક્કસ અત્યારે તો કહી શકાય નહિ. પણ માયાની તપાસ પછી અમને એ બાબતમાં જે કંઈ વહેમ હતો તે ઘટવાને બદલે વધવા પામ્યો છે. કદાચ એમ પણ બનવા સંભવ છે, કે મહારાણીને જેમ વિષ પ્રયોગથી અક્કલશૂન્ય ને રોગીષ્ટ બનાવવામાં આવી છે, તેજ પ્રમાણે નિદ્રાધીન મહારાજાને પણ લાગ જોઇ એવા કોઇ રસાયણીક દવાના પ્રયોગથી સ્મૃતિશૂન્ય ને મૂઢ જેવા બનાવી દેવામાં આવ્યા હોય! ગમે તેમ પણ બદમાસોએ રાજમહેલમાં ચંદ્રનાથના કહેવા મુજબ કોઇ ભયાનક શયતાની જાળ બિછાવી છે, અને જો વખતસર એ ભેદ શોધી કાઢી ચાંપતા ઉપાયો લેવામાં નહિ આવે તો રાજા, રાણી, રાજકુમારી વગેરે સઘળાનાં જાન જોખમમાં મુકાવા તથા આખી રાજસત્તાને ઉથલાવી મુકવામાં એ હરામખોરોને સફળતા મળવાનો સંપૂર્ણ સંભવ છે."

"એ તો જાણે અહીંથી નહાસી છૂટયા પછીથી વિચારવાની વાત છે, પણ અત્યારે આપણે અહીંના સંજોગોની વાત તો કરો. વારૂ ચંદ્રનાથ, આ પાસેના ઓરડામાંથી રડવાનો અવાજ કોનો આવે છે વારૂ તે તું કહી શકીશ ખરોકે?"

"નહીજી, હું આ કાળકોટડીનો તમારી માફક પહેલીજ વાર મહેમાન બન્યો છું."

"તું એક કામ કર. મારા કોટના ગજવામાં એક સાયન્ટીફીક રીવોલ્વર છે. તે સંભાળીને બહાર કાઢ."

ચંદ્રનાથે નરહરીના કહેવા મુજબ એના કોટના અંદરના ગજવામાંથી એક નાની સરખી પોકેટ રીવોલ્વર બહાર કાઢી. ત્યારબાદ એણે એની સૂચના મુજબ એના છેડા ઉપરનું એક સ્પ્રીંગનું બટન દાબ્યું. બટન દબાતાં જ એ રીવોલ્વરના બીજા છેડામાંથી ધુમાડા જેવો ગેસ બહાર નીકળ્યો. એ ગેસનો જરા જેટલો સ્પર્શ ચંદ્રનાથના પગમાં નાખેલી લોખંડની સાંકળને લાગતાં જ એ કચકડાની પાતળી પટીને તોડી નાખીએ તેમ સહેલાઇથી તૂટી ગઇ. ચંદ્રનાથ જેવો છૂટો થયો તેવો જ ખડખડાટ હસી પડયો. એના વિચારો ક્ષણવારમાં પલટાઇ ગયા. એના હાથમાં આ મૃત્યુપ્રવાહ છોડતી અદ્‌ભુત રીવોલ્વર આવતા એ પોતાને વિના વાંકે આ કાળકોટડીમાં પૂરનાર સરદાર તથા તેના સાથી ચંગીસખાન ઉપર વેર વાળવાને અધીરો થઇ ગયો. નરહરીએ એને ધમકીભર્યા સાદે કહ્યું: "ચંદ્રનાથ, ચંદ્રનાથ, એજ પ્રમાણે તું અમારા આ લોહબંધનોને પણ તોડી અમોને પ્રથમ છૂટા કર... પછી આપણે ત્રણે મળીને અહીંથી નાસી જવાનો લાગ શોધીએ." પણ ચંદ્રનાથે એનું કહેવું કાને ધર્યું નહિ. એણે એ મૃત્યુપ્રવાહ એ બંનેની લોખંડની જંજીરો કાપવાના કામમાં વાપરવાને બદલે પોતાને પલાયન થવાનો માર્ગ મોકળો કરવાના કામમાં વાપર્યો. એને એ ડર લાગ્યો કે કદાચ નરહરી અને વિભાકરને છુટા કરી છટકી ગયા બાદ તેઓ મને આ સોનેરી ટોળીના સભાસદ તરીકે પકડી લઇ જઇ સરકારમાં સોંપી દે તથા રાણીવાસમાંથી મારી પત્ની ચંદ્રાને પણ રાજદ્રોહના આરોપસર પકડી દેહાંતદંડની સજા કરે! આ બ્હીકે ચંદ્રનાથે એ બંનેને ત્યાં જ તેમના જીવનની છેલ્લી ઘડીઓ પૂરી કરવાને માટે પડતા મુકી સામેના લોખંડી બારણા ઉપર એ પ્રવાહનો ધુમાડો છોડયો. થોડી જ વારમાં એક આંચકા સાથે એ જબરજસ્ત બારણું વિના તકલીફે ઉઘાડી શકયો.

કાળવાઈનું બારણું ખુલતાં જેમ ગોંધાયલો ઉંદર દોડી જાય ને પિંજરાનું બારણું ઉઘાડું થઈ જતાં જેમ અંદર પુરાયલો વનરાજ છલંગ મારીને બહાર ધસી જાય એમ ચંદ્રનાથ જીવ લઇને બહાર નીકળી ગયો.

એના ગયા બાદ થોડી વાર પછી એ "સેવાસંઘ"નો સરદાર ચંગીસખાનને લઈ ત્યાં અંગારા ઝરતી આંખે પ્રવેશ્યો. માનવ શક્તિની બહાર એવું એ સાયન્ટીફીક પોલાદનું મજબુત સ્પ્રીંગનું બારણું સહેલાઇથી ઉઘાડી ચંદ્રનાથ પોતાની આંખમાં ધુળ નાખી પલાયન થઇ ગયો, એ જાણતાં એનો ક્રોધ કાબુ ગુમાવી ચૂકયો. એણે પ્રથમ તો નરહરીને એ સંબંધમાં સવાલ કર્યો, પરંતુ ચાલાક નરહરીએ એ બાબતમાં પોતે કંઈ પણ જાણતો ન હોવાનું કહેતાં એણે ચંગીઝખાનને એ બંનેને પોતાની ભયાનક ડેથ રૂમ યાને મૃત્યુ કોડીમાં લઈ જવાનો હુકમ કર્યો.

દૈત્ય જેવો લોખંડી બદનનો ચંગીસખાન જોતજોતામા બંનેને લોખંડી જંજીરોનાં બંધનમાંથી છુટા કરી એક એક હાથમાં ફુલની માફક ઉપાડી ચાલતો થઇ ગયો. એના ગયા બાદ સરદારે એ ઓરડીની દીવાલમાં લટકતુ લોખંડનું એક મોટું કડું દબાવ્યું. તરતજ પ્રોફેસર શીવમૂર્તિની પ્રયોગશાળામાં એક ઘંટડી વાગી. પ્રોફેસરે તરતજ પોતાના વર્તુલાકાર જીવન દર્પણમાં નજર કરી. એને સરદારનો હુકમ સંભળાયો.

"પ્રોફેસર, નરેન્દ્રમોહનને ખબર આપો કે આપણી કાળ કોટડીમાંથી ચંદ્રનાથ કોઇ ભેદી રીતે ગુમ થઇ ગયો છે. તેની પૂંઠ પકડી જીવતો કે મરેલો મારી સમક્ષ હાજર કરો, અને તમે પોતે તમારી રસાયણોની ખાસ બેગ લઇને અહીં મારી પાસે હાજર થાવ. તમારી હાજરીની ખાસ જરૂર છે."

હુકમ છૂટતાંજ નરેન્દ્રમોહન કે જે પ્રયોગશાળામાં હાજર હતો તે ચંદ્રનાથની તપાસ કરવા ચાલતો થયો. પ્રોફેસર શીવમૂર્તિ પોતાની રસાયણોની બેગ લઇને છુપે રસ્તે થઇને કાળ કોટડીમાં સરદાર પાસે આવી ઉભો રહ્યો. સરદારે તેને પોલાદનો દરવાજો બનાવતા કહ્યું : "આ દરવાજો ચંદ્રનાથ એવી કઇ અજબ કરામતથી ઉત્રાડી ન્હાસી છૂટ્યો છે, તેનું બારીક અવલોકન કરો."

શીવમૂર્તિએ તરત જ પોતાની બેગ ઉઘાડી એક સીસીમાંથી થોડો પ્રવાહી પદાર્થ એ બારણાની મધ્ય ભાગની સ્પ્રીંગ ઉપર છાંટ્યો. ત્યારબાદ એક નિરીક્ષક નામનો કાચ એની ઉપર રાખી આંખે ચશ્મા ચઢાવી બારીકાઇથી થોડીવાર સુધી નીરીક્ષણ કર્યું. ત્યારબાદ તે બોલ્યો : "એક પ્રકારના રસાયણીક મૃત્યુ-પ્રવાહની અસર આ બારણા ઉપર થવાથી એની સ્પ્રીંગ તપીને નરમ થઇ જઇ છટકી ગઇ છે. એ પ્રવાહ ધારે તો ઝાડ-પાન-પતરાં અને વસ્ત્રને સળગાવી શકવા અને મનુષ્યની ચામડીને દાહ દઇ તેને બેહોશ બનાવી દેવા સમર્થ હોય એમ મને જણાય છે."

"પણ એવી ભયાનક શોધ એના હાથમાં આવે ક્યાંથી ?"

"આવ્યા સિવાય એ પોતાના પગની આ લોખંડી સાંકળ અમળાવીને સહેલાઇથી કેવી રીતે તોડી ન્હાસી શકે ?"

"અવશ્ય આમાં કંઇ ભેદ છે. અને એ ભેદનો પત્તો ડિટેક્ટીવ નરહરી બરાબર જાણે છે. ચાલો મારી સાથે...જે હશે તે હમણા જ જણાશે." કહેતો સરદાર ગુસ્સાભેર બારણું બંધ કરી દઇ આગળ ચાલતો થયો શીવમૂર્તિ પોતાની બેગ લઇને એની પાછળ ગયો. બંને મોતની ઓરડીમાં આવી પહોંચ્યા, જ્યાં ચંઘીસખાન બંને કેદીઓને લઇ સરદારનાં આગમનની રાહ જોઇ રહ્યો હતો.

નરહરી અને વિભાકરે આ ભયાનક ઓરડામાં જાતજાતની ભયાનક અને કરપીણુ સજાઓ અમલમાં મુકવાની અવનવી પદ્ધતિઓ અને ચિત્રવિચિત્ર સાધનો તથા યંત્રોના ઢગલા જોયા. નબળા પોચા માણસનો એ ઓરડામાં પગ મુકતાંજ જીવ નીકળી જાય એવું હતું. એની નજર ધીમે કરૂણુ સાદે કરાંજી રહેલા એક કેમનસીબ કેદીને એક લોખંડના પલંગ પર ચત્તોપાટ સાંકળથી બાંધી રાખેલો હતો, તે ઉપર પડી. એ તેજ માણુસ હતો જેને નરહરીએ એકવાર પકડીને સેવા સંઘની એ પ્રયોગશાળાને લગતી તમામ છુપી બાતમીઓ મેળવી હતી. એ એજ કમનસીબ કેદી હતો, કે જેને શીવમૂર્તિ જાસેણુ સાહસ ખેડી એક વાર એના તંબુમાંથી પાછો બચાવી લઇ ગયો હતો.

એ હતો વજ્રકાશોર શેઠને ત્યાં પુત્ર જન્મોત્સવને દિવસે જાદુના પ્રયોગો કરનાર ચંદ્રનાથનો સાથીદ ને સેવાસંઘનો છુપો જાસુસ રામદેવ શર્મા!

૩

હજારો રૂપીઆને ભોગે છેલ્લામાં છેલ્લા વિજ્ઞાનીક ને યાંત્રીક સાધનોના મદદથી કાબેલ કારીગરોને રોકી આ મૃત્યુ કોટડી ખાસ તૈયાર કરવામાં આવી હતી. એમાં એનાં નામ પ્રમાણે માણસ જાતને જોઇએ તેટલા વખતમાં મારી નાખવાની નાની મોટી તમામ સાધન સામગ્રીઓની જોગવાઇઓ હતી. ભય અને ત્રાસજનક પ્રયોગોથી ઇન્સાન ઉપર ઘાતકી હેવાનીયતપણું ગુજારી તેને પરાણે અમુક છુપી બાબતો કબુલાવવાની જાતજાતની ખાસ ગોઠવણો એ ઓરડામાં કરવામાં આવી હતી.

સરદાર એ ઓરડીમાં ખુણા પર પડેલી એક પોલાદની ખુરસી ઉપર બેઠો. એની એક બાજુ ચંગીસખાન અને બીજી બાજુ પ્રોફેસર શીત્રમૂર્તિ ઉભા રહ્યા. સામેની દીવાલ તરફ મોઢું કરીને પેલા કમનસીબ કેદીની કરૂણ ચીસો સાંભળતા વિભાકર ને નરહરી ઉભા હતા.

"મા. નરહરી, તમે આ કમનસીબ કેદીને તો સારી રીતે ઓળખતા હશો. **સેવાસંઘ** પોતાના માલીકને બેવફા બનનાર સભ્યના શા હાલહવાલ કરે છે, તેનો આ જીવતો ને જાગતો પુરાવો છે. પ્રોફેસર શીત્રમૂર્તિનો આ છેલ્લામાં છેલ્લી મનુષ્યને રીબાવી રીબાવીને મારી નાખવાની ખોફનાખ શોધ છે. અને તેનો પહેલો અખતરો અમે આ બેવફા ઉપર અજમાવી જોયો છે. ધ્યાનથી નજર કરો. એને જે લોખંડના પલંગ ઉપર ચત્તોપાટ બાંધવામાં આવ્યો છે, એની બરાબર ઉપરને ભાગે લોખંડની મજબુત છતમાં થાળી જેવડો એક ગોળાકાર ભાગ ખુલ્લો રાખવામાં આવ્યો છે. એને એક પ્રકારના જલદ અને ઝેરી રસાયણથી ઓપ ચઢાવેલા કાચથી બંધ કરવામાં આવ્યો છે. દર-

રોજ બપોરના બેચાર કલાક જ્યારે આકાશમાં સુરજ ખુબ તપે છે, ત્યારે આ સામેની દીવાલ સાથે સાંકળેલું લોખંડનું રાક્ષસી ચક્કર ફેરવવામાં આવે છે. તેની સાથેજ છેક ઉપરની અગાસીનું ઢાંકણુ ઉઘાડું થઈ જાય છે, અને સૂર્યનાં સીધાં કીરણો એ ગોળાકાર કાચની તકતી ઉપર પડે છે. એ તેજસ્વી કીરણો એ રસાયણીક કાચની આરપાર પસાર થતાં વિજળીના પ્રવાહથી પણ વિશેષ કાતીલ બનીને સીધાં નીચે ઉતરે છે. અને એની બરાબર સીધી લીટીમાં નીચે સુતેલા આ અભાગી માણસના આખા શરીરમાં એક જાતનો ભયાનક દાહ ઉત્પન્ન કરે છે. ધીમાં ઝેરની જે અસર થાય એવી અસર માનવ શરીરમાં થવાની સાથે એનું લોહી ધગધગી ઉઠે છે. સૂર્યનો તાપ ઘટી જવા છતાં એ કાતીલ કીરણોનો ભયાનક દાહ એનાં શરીરમાં કાયમ રહે છે. એ વેદનાથી દારુણ યાતના ભોગવી દયાજનક બૂમો પાડયા કરે છે. બેહોશ થઇ જતા એની ઉપર પાણીનો છંટકાવ કરવામાં આવે છે, જેથી એ પાછો થોડી જ વારમાં સાવધ થઇ જાય છે. આમ રીબાઇ રીબાઇને–ગળાઇ ગળાઇને એ કમ–નસીબ માનવ સાત આઠ દિવસમાં આ દુનિયામાંથી ઉપરની દુનિયામાં ચાલતો થઈ જાય છે. એ કીરણમાં રેડીઅમ કરતાં હજાર ઘણી વધુ તીવ્ર શકિત રસાયણના વત્તા ઓછા મિશ્રણથી આણી શકાય છે."

નરહરી તો આ અદ્ભુત કાતીલ કીરણના અખતરાની વાત સાંભળીને ઠરીજ ગયો. નીડર અને બહાદુર હોવા છતાં એ માનવ શકિતની બહાર એવી આ રાક્ષસી કરામતો પાસે એનાં ગાત્રો શીથીલ થવા લાગ્યા. પોતાના શબ્દોની ધારી અસર થઈ રહી છે, એમ લાગતા સરદાર આગળ બોલ્યો:

"અને આ હું બેઠો છું, એ પણ એક જાતની ઇલેકટ્રીકલ ખુરસી છે. તમે સરકારી અમલદાર છો, એટલે ફાંસીની સજા પામનાર ગુન્હેગારોને બીજા સુધરેલા દેશોમાં દોરડાની ફાંસીથી નહિ પણ આવી વિજળીની ખુરસીઓમાં બેસાડી મારી નાખવામાં આવે છે, એ વાતની તો તમને ખબર હશે. લગભગ એવાજ પ્રકારની કોઇ એવા કપરા સંજોગોમાં કોઇનો તત્કાળ જાન લેવો હોય તો ખાસ બનાવવામાં આવેલી આ પણ એક ખોફનાખ ખુરસી છે. ફકત આ ખુરસીમાં એ ફાંસીની સજા પામેલા અભાગીઓને બેસાડવામાં આવતી ખુરસી કરતા ફેર એટલો જ છે, કે એ ખુરસીને ઇલેકટ્રીકનો કરંટ કોઇ બીજી વ્યકિતએ લગાડવો પડે છે, જ્યારે આ ખુરસીમાં એવી ખુબી રાખવામાં આવી છે, કે મારા જેવો કોઇ જાણીતો માણસ આ ખુરસી ઉપર કલાકોના કલાકો સુધી બેસી રહે છતાં એને કંઇજ થતું નથી, પણ જો કોઇ અજાણ્યો માણસ મારી આ મૃત્યુ કોટડીમાં પ્રવેશવા પામે અને એની ઉપર ભૂલેચૂકે બેસી જાય, અથવા અમો ઇરાદાપૂર્વક કોઇનો જાન લેવા આ ખુરસી ઉપર એવા કોઇને બેસાડીએ તો જેવો એ માણસ ભૂલેચૂકે પણ એકાદ વાર એના આ લોખંડી હાથા ઉપર હાથ મુકે કે તરતજ એની નાજુક સ્પ્રીંગ દબાતાં આખી ખુરસીમાં વિજળીનો પ્રવાહ આપોઆપ ધગધગી ઉઠે છે અને જોતજોતામાં અંદર બેસનાર માણસ મૃત્યુનો મહેમાન બની જાય છે. હું ધારૂં છું કે તમો અમારી આવીજ કોઇ ગંભીર કરામતનો જીવતો ને જાગતો અનુભવ અહીં આવ્યા પછી અવશ્ય કરતા જશો અને ત્યારબાદ હું તમને જે કંઈ કહેવા માગું છું તેનો શો જવાબ આપવો તેનો વિચાર કરશો." કહી સરદાર કે જે ખુરસીના હાથા પર હાથ મુકયા વિના સંભાળપૂર્વક બેઠો હતો તે એમાંથી ઉભો થઈ ગયો. બપોરનો વખત પણ લગભગ થવા આવ્યો હતો એટલે એણે ચંદીસખાનને પેલું

રાક્ષસી ચક્ર ચાલુ કરવા ઇશારો કર્યો. ચક્ર ચાલુ થતાંજ નરહરી જોઇ શક્યો કે એને જે કંઈ કહેવામાં આવ્યું હતું તે તમામ અક્ષરેઅક્ષર સાચું હતું. અભાગી રામદેવનાં બરાબર મોઢાના ભાગ ઉપર એ તેજસ્વી પ્રકાશનો ગોળાકાર પ્રચંડ વેગથી પડી રહ્યો હતો. માણસનું હૈયું વલોવી નાખે એવી કારમી કીકીયારીઓ એ કમનસીબનાં મોઢામાંથી નીકળી રહી હતી.

" બસ બસ... બહુ થયું... મારે તમારી આ જીવલેણ કરામતો નથી જોવી." નરહરી કપાળ પરના પસીનાને રૂમાલથી લૂંછતો ગર્જી ઉઠ્યો.

સરદારનો બીજો ઇશારો થતાં ચંગીસખાને ચક્ર બંધ કર્યું. રામનાથનાં મોઢાં ઉપર બાલદી ભરીને પાણી રેડવામાં આવ્યું. થોડી ક્ષણો એ ભાનમાં આવ્યો કે તરત એને બંધનમુક્ત કરી ચંધીસખાને કમરમાંથી ચોખાની ગુણ ઉપાડે એમ અદ્ધર ઉંચકી લીધો. એનાં સુકલકડી શરીરમાં શક્તિ તો રહી જ ન હતી. શુદ્ધિ પણ બહુ થોડી હતી. લૈગેજ-વેનમાં જેમ પારસલ ફેંકે એમ ચંધીસખાને જરાય વિચાર કર્યા વિના એ જીવતા માણસને એ લોખંડની ખુરસીમાં પછાડયો. ખુરસીમાં અફળાતાની સાથે જ એ બાપડા બેખબર માણસના હાથ સ્વાભાવિક રીતે જ ખુરસીના હાથા ઉપર દબાયા. બીજી જ પળે એની સ્પ્રીંગ દબાતાં એમાં મૃત્યુદાયક વિજળીક પ્રવાહ ચાલુ થયો, અને એક ભયંકર કીકીયારી મારી એ અભાગી ઇન્સાન એમાં હંમેશને માટે ભર ઉંઘમાં લેટી ગયો.

" નિર્દોષ માનવ-જીવનો સાથે આવી જીવલેણ કરામતોના અખતરાઓ કરતા કુદરત અને કીરતારથી જરા ડરો ! એના અગમ્ય ખોફનો કંઇક

ખ્યાલ રાખો. એવો વખત ન આવે કે તમારી જ આ ખોફનાખ શોધો તમારી જ જીંદગીનો છેડો લાવે !" નરહરી તિરસ્કારપુર્વક ગર્જી ઉઠ્યો.

"ભવિષ્યનો વિચાર કરવાની મને ફુરસદ જ નથી. અમારો સંઘ તો વર્તમાનમાં જ માનનારો છે. મી. નરહરી, કહો જોઉં, અમારી આટલી અગાધ ભયાનક શકિત જોયા પછી તમે મને હવે એ બતાવી દેશો કે અમારી પ્રયોગશાળામાંથી તમે તફડાવેલ પ્રો. શીવમૂર્તિની અસલ ડાયરી તથા નવીન શોધ માટેના યંત્રોના નમૂનાની પેટી તમે ક્યાં છુપાવી રાખી છે?"

"બીજે ક્યાં? મારી વીર પત્ની માલાવતીના સખ્ત ચોકી પહેરામાં..."

"તમે એક વાર અમારા માણસને ખોટી ડાયરી આપી છેતરવાનું ભયાનક સાહસ ખેલ્યું છે, એનો બદલો અમે આ પળે જ તમારી જીંદગીથી વસુલ કરવા શક્તિમાન છીએ, છતાં તમારી જીંદગી કરતા પણ અમને અમારી એ ડાયરીમાંની શોધોના પ્રમાણો વધુ કીમતી ને કામના છે, એટલે જ હું તમને આ કાગળ ઉપર એ તમામ તાકીદે અમારા માણસને હવાલે કરી દેવાની એક ચીઠ્ઠી તમારી પત્ની ઉપર લખી આપવા વિનંતી કરું છું."

"નરહરી પાસે એ આશા રાખવી નકામી છે. તમારામાં તાકાત હોય તો તપાસ કરી એ સિંહણની દેખરેખ નીચેથી એ વસ્તુઓ મેળવી લાવો. એમાં મારી ચીઠ્ઠીની શી જરૂર છે?"

"એ રસ્તો છેવટનો છે, તમે ન સમજો તો!"

"અને હું એ સમજ ઉપર આવવાની સાફ ના પાડું છું."

"ઠીક, તો ચંગીસખાન, એના સાથી વિભાકરની ઉપર કાતીલ મૃત્યુ કીરણના પ્રયોગનો અખતરો શરૂ કર."

નરહરી ચંગીસખાનના રાક્ષસી હાથમાંથી વિભાકરને છોડાવવા આગળ વધ્યો પણ સરદારે એની પીઠ પાછળ રીવોલ્વરના નાક ધરી એને રોકી દીધો. આંખ મીંચીને ઉઘાડીએ એટલી વારમાં ચંગીસખાને વિભાકરને એ લોખંડી પલંગ ઉપર ચત્તોપાટ બાંધી દીધો. પેલું ભયાનક રાક્ષસી ચક્ર ચાલુ થઇ ચૂક્યું. મૃત્યુના કાતીલ કીરણોનો ગોળાકાર પ્રકાશ વિભાકરનાં મોઢા ઉપર પડી એની ચામડીને દાહ દેવા લાગ્યો. થોડી વાર સુધી તો એ કઠણ હૃદયના અમલદારે હિંમત રાખી સહન કર્યું, પણ આખરે પરસેવાના રેબઝેબ છૂટતાં એ અકળાયો. એણે વેદનાભરી ચીસો પાડવા માંડી. "ઓહ્...ઓહ્..નરહરી...મારૂં મગજ ઘૂમે છે. મારાં શરીરમાં ભયાનક આગ આગ પ્રસરી રહી છે. ઓહ્..."

નરહરી એનું દુઃખ ન જોઇ શક્યો. એણે બળવાખોરોના ઝાલીમ સરદારને એ કારમી યાતના બંધ કરી દેવાની વિનંતી કરતાં કહ્યું: "હું ચીઠ્ઠી લખી આપવા કબૂલ થાઉં છું. સજાને અમલમાં મુકવી સત્વર બંધ કરો."

સરદારના ઇશારાએ ચંગીસખાને પોતાની એ ઝાલીમ યાતનાના લોખંડી યંત્રમાંથી વિભાકરને છૂટો કર્યો. એ લગભગ બેહોશ જેવો થઈ જવા પામ્યો હતો. એના મોઢા ઉપર શુદ્ધિમાં લાવવા પાણી છાંટવામાં આવ્યું. દરમ્યાન સરદારે નરહરીના હાથમાં કાગળ પેનસીલ મૂક્યા. નરહરી એની ઉપર કંઈ પણ લખતા પહેલા બોલ્યો: "પહેલાં મારા આ સાથીદારનાં શરીરમાંથી તમારા આ ઝેરીલા પ્રયોગની દાહની અસર નાબુદ કરો."

સરદારે પ્રો. શીવમૂર્તિ તરફ આંખો ફેરવી. શીવમૂર્તિએ તરતજ પોતાની રસાયણોની બેગમાંથી એક સીસી કાઢી તેનો બુચ ખોલી વિભા-

કરના નાક પાસે ધરી. શ્વાસવાટે એની ગંધ શરીરની અંદર દાખલ થતાંજ વિભાકરને શાન્તિ વળી. એણે આંખો ઉઘાડી. સ્વસ્થતાથી ઉભા થઈ એણે નરહરી સામે જોયું. નરહરીએ બીજીજ પળે પોતાની પત્ની માયા ઉપર ચિઠ્ઠી લખી સરદારના હાથમાં મૂકી.

વ્હાલી માયાવતી,

હું અને વિભાકર બળવાખોરોના પંજામાં ફસાયા છીએ. અમારા જાન જોખમમાં છે. આ ચીઠ્ઠી લખનારને પ્રો. શીવમૂર્તિની ડાયરી તથા યંત્રોવાળી પતરાની બેગ જે આપણા શયનખંડના પલંગની નીચેના ભેદી પોલાણમાં સંભાળપૂર્વક સંતાડી રાખી છે, તે આપી દેજો. નહિ તો અમારી જીંદગીની સહીસલામતી નથી.

લી. તારો નરહરી.

બહાર બારણા પાછળ સંતાઈને એક વ્યકિત આ બધું કારસ્તાન ક્યારની જોઈ રહી હતી. "હવે આ પહોંચાડવાનું કામ આપણે કોને સોંપીશું વારૂ ?" સરદારે ચિઠ્ઠી તપાસી જોયા પછી શીવમૂર્તિની સલાહ લીધી.

"હું ધારૂં છું કે નં. ૧૨ ને આ કામ સોંપો. એ ગોમતીપુરનો અને નરહરીના ઘરનો સંપૂર્ણ અનુભવી છે. એણે એક વાર આગળ પણ આપણને બહુ જ હોશિયારીપૂર્વક મદદ કરી પોતાની કાબેલિયત સિદ્ધ કરી બતાવી છે."

"ભલે, તો એને બોલાવો."

ચંપીસખાને એ ઓરડાની દીવાલ પાસે જઈ એક નાનકડું ચક્કર ફેરવ્યું. તરત જ એક નાનકડું ખાતું દીવાલમાં દેખાયું. એમાં જુદા

જુદા નંબરોના વીજળીનાં બટનો હતા. સરદારે છેક પાસે જઇ એમાંથી ૧૨ નંબરનું બટન દાબ્યું.

ત્યારબાદ એણે નરહરી તરફ ફરીને કહ્યું: "જુઓ મી. નરહરી, તમારી ચિટ્ઠીમાં કોઇપણ જાતનો વિશ્વાસઘાત સાબીત થશે, અગર તો તમારી માયા અમારા માણસને ત્યાં પરહેજ કરવાનું યા બનાવવાનું કોઇપણ કાવત્રું કરશે તો તમારા બંનેની જીંદગી ક્ષણભર પણ અહીં સલામત નહી રહે, એ નક્કી માનજો."

ત્યાં નં. ૧૨ ના માણસે આવી સરદારને સલામ કરી. સરદારે એને સખ્ત સૂચના સાથે પેલી ચીટ્ઠી સોંપતા કહ્યું: "જો, આ ચીટ્ઠી લઇ તારે બહુ જ હોશિયારીથી નરહરીને બંગલે જવાનું છે. ત્યાં જઇ માયાવતીને એ આપજે. અને એ જે કંઇ આપે તે સત્વર લઇ મારા છૂપા વિચારખંડમાં હાજર થજે. સાથે એટલું ધ્યાનમાં રહે કે જે વસ્તુઓ લાવવા માટે હું તને મોકલું છું, એમાં જીંદગી ને મોતનો સવાલ છે. માયાવતી મહા ચતૂર બાઇ છે. એ તને છેતરવાનો કે તારી સાથે દગો રમવાની ચાલાકી પણ કદાચ ચલાવે. પકડાઇ જવાની પળે પળે ધાસ્તી છે. કદાચ એમ પણ બને કે તને આમાં લખેલી વસ્તુઓની સોંપણ કર્યા પછી તારો પીછો પણ પકડવામાં આવે. ખૂબ સાવચેતીથી કોઇને આપણા આ ભેદી નિવાસની ખબર ન પડે એમ હુંશિયારીથી કામ પાર પાડવાનું છે. એટલું ધ્યાનમાં રહે કે આ સાહસીક કાર્યનું ઇનામ રૂપીઆ એક હજાર છે. બોલ, તારાથી બનશે કે નહિ?"

"સરદારને આ મુસ્લીમ બચ્ચાની બહાદુરીમાં વિશ્વાસ નથી? દેખતી આંખમાં ધૂળ નાખી મેં ગોમતીપુરના નગરશેઠ વ્રજકીશોરના દીકરાને એક જ સૂચનાને ઇશારે આગગાડીમાંથી આબાદ ઉડાવી દીધો,

અને એને બદલે બીજા બનાવટી છોકરાને તૈયાર કરી ચાલુ સાઈકલે સોંપાવવાની અજબ હીકમત સૂચવી. એ મારાં પરાક્રમ આપ ભૂલી ગયા?"

સરદારની ઇચ્છા ન હતી છતાં આ બે બદામના મૂર્ખ ને હલકટ માણસે પોતાની બહાદુરીના બણગા ફુંકવા જતા પોતાનો પરિચય આપી દઈ બધું બાફી માર્યું. કારણ કે હજુ એ ઓરડામાં ઉભેલા નરહરી તથા વિભાકરને ઓળખવા પામ્યો ન હતો. જે વાત નરહરીને કાને ન્હોતી પડવા દેવી એ આમ નં. ૧૨ ની ગફલતીથી પડી ગઈ. નરહરી કે જે એને ઓળખવા ક્યારનો ઉંડા વિચારમાં પડયો હતો, તે એકદમ બોલી ઉઠયો: "કોણ તાજખાન તેજ નં. ૧૨! સેવાસંઘનો સભ્ય!"

"તમે મને ઓળખો છો?"

"અલબત્ત! તાજખાન, હું ડિટેકટીવ નરહરી છું. અને આ હોમમેમ્બર વિભાકર સાહેબ છે."

તાજખાન ગભરાયો. એનાં શરીરમાં ભયની કંપારી વછૂટી તરતજ સરદાર એ પામી જઈ બોલ્યો: "છતાં એ બન્ને અત્યારે આપણા કેદી છે. અને તું આ કાર્ય બજાવી પાછો ફરશે ત્યાં સુધી એ બંને અહીંજ આપણા મહેમાન તરીકે રહેશે. મેં તારી જીંદગીની સહીસલામતી સાથે એમની જીંદગીઓની સહીસલામતીનું સાટું કીધું છે."

સરદારના આ શબ્દોએ તાજખાનને ફરી પાછી હિંમત આવી. એણે નીચાં નમી સલામ કરી પેલો કાગળ પોતાના કમરપટામાં સંભાળથી ખોસી જવા માટે એક ડગલું ઉપાડયું, ત્યાં નરહરી બોલ્યો: "જરા સબૂર. તાજખાન! વ્રજ-કીશોર શેઠના જૂના ને વિશ્વાસુ નોકર! તેં તારા માલીક સાથે પૈસાને

ખાતર દગાબાજી કરી નીમકહરામ બની એના એકના એક દીકરા "રમેશ"ને આગગાડીમાંથી ઉઠાવી આ હરામખોરોને હવાલે કર્યો..."

"પણ તેનું હવે છે શું?"

"એ હાલ ક્યાં છે? જીવતો છે કે મરી ગયો? બસ, હું એ જ જાણવા ઇચ્છું છું."

"વારૂ મી. નરહરી, એ જીવતો હોય તો તમે એ સંબંધમાં શું કરવા માગો છો?" તાજખાન તરફથી સરદારે એને જવાબ વાળ્યો.

"પુત્ર–વિયોગે પાગલ બનેલા એના માતાપિતાને હું એ પાછો સોંપવા માગું છું. એના બદલામાં એની પાસેથી તમે જે કહેશો તે બદલો અપાવવા પણ તૈયાર છું."

"એમ! તો રૂપીઆ એક લાખની બીજી ચીઠ્ઠી એની ઉપર લખી આપો જોઉં!"

"પણ તમારી તરફથી એક વાર રમેશને બદલે બીજો જ બનાવટી છોકરો આપી જવામાં આવ્યો હતો, એવો દગો ન થાય તેની શી ખાત્રી?"

"મી. નરહરી! એ દગાબાજી તમારી દગાબાજીના જવાબ રૂપે હતી. તમે ખરી નોટોને બદલે અમારા માણસને ખોટી નોટોના બંડલો આપવાની યુક્તિ રચી હતી એ અમને પહેલેથી જ ખબર પડી ગઇ હતી એટલે અમે પણ ખરા છોકરાને બદલે તમને ખોટો છોકરો સોંપવાની ચાલબાજી ચલાવી."

"પણ હું ખરી નોટોને બદલે ખોટી નોટો આપવાનો છું, એ ભેદ તમને ક્યાંથી માલમ પડ્યો?"

"શેઠના ઘરના જૂના ને ખુણેખુણાથી માહીતગાર એવા આ તાજખાને તમને થેલીમાંથી ખરી નોટો કાઢી તીજોરીમાં મુકતા જોઈ લીધા હતા. એણે અમને તરતજ ટેલીફોનથી ખબર આપી હતી. એની જ સૂચવેલી યુકિતને અમલમાં મુકવાથી અમે તમને હાથતાળી આપવામાં ફાવ્યા હતા."

"ત્યારે હવે સમજાયું કે તમારા સેવા સંઘના જાસુસોની જાળ શહેરમાં દરેક નાની મોટી જગ્યાઓએ બહુ જ ભયાનક રીતે પથરાયલી છે. એમની વારંવાર મળતી બાતમીઓ ઉપરથી જ તમે ધારો તે કરી શકો છો, તેમજ અમારી અને છુપી પોલીસ ખાતાની તમામ યુકિતઓને ઉંધી પાડો છો. શેઠની તીજોરીમાંથી ખરી નોટોનું બંડલ પણ ત્યારે તો આ તાજખાનેજ ઉઠાવ્યું હોવું જોઇએ."

"અલબત્ત એ પરાક્રમ પણ આ બંદાનુંજ છે." ફરી પાછો ઓછી બુદ્ધિના મીયાંભાઇએ ફુલણજી બની જઈ મૂછે તાલ દઇ ખંખારો ખાધો. "સરદાર સાહેબની સૂચના પ્રમાણે તીજોરીમાંથી ખરી નોટોના બંડલો ઉઠાવી લઇ તેમાં "**અમે કદી છેતરાતા નથી. તમારી ખરી નોટો પણ ગુમ થઈ છે. હવે દંડ તરીકે બીજા એટલા જ રૂપીઆ નહિ મળશે તો તમારા પુત્રને ચકકીમાં પીસી નાખવામાં આવશે.**" એ મતલબની ચીઠ્ઠી પણ મેંજ લખીને મુકી હતી.

વાંચક! હવે પોતાની આગલી યાદદાસ્ત તાજી કરશે તો એને સમજાશે કે રાણીગંજને સીમાડે આવેલા સીતા સરોવર કે જેમાં સરયુ નદીનાં પાણી વાળવામાં આવ્યા હતા, એમાં સ્ટીમ બોટ દ્વારા દોડી આવી લોખંડી બંગલાના કિલ્લામાંથી બારી વાટે બહાર ફેંકાયલી

---

* જુઓ ભાગ પહેલો: '**અજબ ઉઠાવગીર**': પાનું: ૧૨.

રેશમની દોરીની મદદથી એક બાળકને બાથમાં મારી ઉપર ચઢી જનાર પંજદેહી વ્યક્તિ બીજી કોઇ નહિ પણ સરદારનો જમણો હાથ જેવો નરરાધમ ચંઘીસખાન હતો! અને એને આ તમામ ખબરો પૂરી પાડી પૂરતો સાથ આપનાર બેવફા તાજખાન હતો!

× × ×

નરહરી "રમેશ" ને પાછો સોંપવાના બદલામાં એક લાખની રકમ શેઠ પાસે અપાવવા કબૂલ થયો, કે તરત જ સરદારની આંખના ઇશારાને સમજી જઇ ચંગીસખાને એક છુપી કળ દબાવી. સામેની દીવાલમાંથી સરરર કરતો એક બહાર જવાનો રસ્તો ખુલ્લો થઇ ગયો. જોતજોતામાં ચંઘીસખાન એ રસ્તે થઇને બહાર નીકળ્યો. થોડી જ વારમાં જ્યારે એ પાછો ફર્યો ત્યારે એના બંને હાથમાં એક બેહોશ છોકરો ઉંચકાયલો હતો.

નરહરીએ એને તપાસી જોયો. ગજવામાંથી શેઠે આપેલો ફોટો કાઢી એની મુખાકૃતિ મેળવી એની સંપૂર્ણ ખાત્રી કરી લીધી. પછી એણે એને શેઠ વ્રજકીશોર ઉપર એક ચીઠ્ઠી નીચે મુજબ લખી આપી.

શેઠ વ્રજકીશોર,

"સેવા સંઘ" ના સરદાર સાથે મેં રૂબરૂ મુલાકાત લીધી છે. એની સાથે થએલી સમજુતી પ્રમાણે મેં તમારા રમેશને આ ચીઠ્ઠી લાવનાર માણસ સાથે રવાના કર્યો છે. એના બદલામાં એને રૂપીઆ એક લાખની થેલી ઇનામ તરીકે આપી દેજો. મોકલેલો માણસ તમારી તરફથી થેલી લઇને અહીં પાછો ફરશે ત્યાં સુધી "રમેશ" ની જીંદગીના બદલામાં મેં અત્રે મારી જીંદગી જામીનગીરીમાં રાખી છે.

આપનો વિશ્વાસુ,

નરહરી.

"અને આ કામ આપણા બાબુને સોંપો." સરદાર એ ચીઠ્ઠી લેતાં બોલ્યો. "ચંઘીસખાન, તમે આ છોકરાને તથા ચીટ્ઠીને લઇ જઇ ગોમતીપુરમાં બાબુને મારૂં નામ દઇ આપી આવો. એ શેઠને ત્યાં જઇ જો રૂપીઆની રકમ લઇ આવે તો તે લઇ પાછા ફરો. અગર જો કંઇ દગાબાજી રમાય તો રમેશને સહીસલામત પાછો કેમ ઉઠાવી લાવવો તેની તમને મારે સમજ આપવાની હોય નહી. જાવ...તમે તમારૂં કામ સંભાળો. અને તાજખાન, તું પણ હવે ચાલતો થા"

"સરદાર, માયાદેવી કદાચ ઘરમાં મને ન મળે તો!" તાજખાને જતા જતા પ્રશ્ન કર્યો.

"તો શું કરવું તે બાબતમાં ચંઘીસખાનને મળી સલાહ લેજે. એ પણ તને ગોમતીપુરમાં આપણા સંઘના સભ્ય બાબુજીને-ત્યાં મળશે."

"જેવો સરદારનો હુકમ."

તાજખાન સલામ કરી ઓરડો છોડી ગયો. કે ચંઘીસખાને રમેશને ઉઠાવી ચાલવા માંડતા ઘોઘારી અવાજે પૂછ્યું: "અને હવે આ બંને કેદીઓ માટે શો હુકમ છે?"

"તાજખાન પાછો ફરે ત્યાં સુધી એ બંને ભલે આજ ઓરડામાં રહી આપણી જીવલેણ કરામતોનું પ્રદર્શન જોવાનો લાભ મેળવે!"

"જેવી સરદારની ઇચ્છા." કહી ચંઘીસખાન સામે છુપા દરવાજામાંથી ચાલતો થયો. એના ગયા બાદ એ દરવાજો હતો એમ પાછો ભીડાઇ ગયો.

"અને મને પણ મારી પ્રયોગશાળામાં જવાની રજા છે?" પ્રોફેસર હવે બોલ્યા.

"હા, પ્રોફેસર ! એક વાત તો હું તમને કહેવાની ભૂલી જ ગયો. કલકત્તેથી કાગળ આવી ગયો છે. તમારા પ્રયોગો માટે જોઇતી રસાયણીક દવાઓ તથા તમામ યંત્રો ને સાધનોના ઓર્ડરો અપાઇ ચૂકયા છે. આપણી નવીન શોધની તૈયારી હવે કયાં સુધી આવી ચુકી છે ?"

"સરદાર મને "જીવતા હાડપિંજર" ની કરામત માટે પુછી રહ્યા છે ?"

"હારતો"

"આમ અખતરાઓ તો હું કંઇ કેટલા કરી ચૂકયો છું, પણ હવે કોઇ જીવતા જાગતા માણુસની ઉપર એ પ્રયોગ કરી જોવો છે. મને એવા જીવલેણુ અખતરા માટે કોઇ ઇન્સાન મળશે ? જેની જીંદગી સાથે હું આ કાતીલ રમત રમી શકું ?"

"અલબત્ત...બોલો તમને કેવી વ્યકિતની જરૂર છે ? સ્ત્રીની, પુરૂષની કે બાળકની ?"

"બની શકે ત્યાં સુધી કોઇ યુવાન સ્ત્રી મળે તો વધુ ઠીક..."

"પ્રોફેસર ! સ્ત્રી કરતા મારી ધારણા મુજબ જુવાન પુરૂષ વધુ ઠીક થઇ પડશે. કારણુ કે એનાં કાંડામાં એકે સપાટે માણુસને દાબી ગુંગળાવવા જેટલી તાકાત તો જોઇશેને ?"

"એ તાકાત તો મારી વૈજ્ઞાનિક શકિત આપશે. પણ પુરૂષ કરતા સ્ત્રીનાં કોમળ હૃદય ઉપર હું મારી હીપ્નોટીક શકિતની અસર બહુજ જલ્દી કરી શકીશ વળી પુરૂષ કરતાં સ્ત્રી-હૃદય ઉપર કાબુ પણ બહુજ સહેલાઇથી રહેશે."

"ભલે તો પેલી રાજકન્યા અનુરાધા ચાલશે ?"

"ઘણુંજ સારી રીતે. મારે તો કોઇપણ સ્ત્રી જોઇએ."

"તો પછી કાળ કોટડીની પાસેની ઓરડીમાં એ કેદ છે. નરેન્દ્રમોહન પાસે એને મંગાવી લેજો, કારણ હવે એ આપણને કોઇ કામની રહી નથી. આપણે ધારતા હતા કે એનો રાજા પિતા એને છોડાવવા લાખોની રકમ બદલામાં આપવા તૈયાર થશે, પણ એણે તો આ ડિટેકટીવ નરહરીની સલાહ મુજબ ચાલી એક પાઈ પણ પરખાવવાની ચોકખી ના પાડી છે વળી મેં અનુરાધાને આપણી ટોળીમાંના નરેન્દ્રમોહન જેવા કોઈ યુવકને પરણી જઇ આપણા "સેવાસંઘ" ની જાસુસ તરીકે પ્રતિજ્ઞા લઇ રાજમહેલની તમામ બાતમી પુરી પાડવા સમજાવી જોઈ. પણ એ મગતી બેની એક થતી નથી. એટલે એને તમારી શોધના અખતરામાં કામ લઈ લેવી એજ હવે ઠીક છે."

"ભલે, જેવી આપની મરજી. પણ એ ધ્યાનમાં રહે સરદાર, કે મારો એ અખતરો જીવલેણ છે. એમાં કદાચ એની જીંદગી પણ જવાની દહેશત રહે છે."

"આપ એ માટે બેફિકર રહો. મને મારા ઉપર આપણા સેવાસંઘના સંચાલક તરફથી આ અખતરાને સફળ બનાવવા તમામ સ્વતંત્રતાના ને સત્તા બક્ષવામાં આવી છે."

"તો મને વાંધો નથી."

"શું રાજકુમારી અનુરાધા અહીં તમારી કેદી છે?" નરહરી એ બંને વચ્ચેની વાતચીત સાંભળી બોલી પડયો.

"હા, કેમ વારૂ?"

"અને તમે આ દોજખના દૈત્યની હિંસક ને વિનાશક શોધોના અખતરા માટે એનો ઉપયોગ કરવાના ઇરાદા પર છો?"

"ઇરાદો નહિ પણ નિશ્ચય!"

"અરે પણ એ રાજકન્યા છે, એ તો જરા ખ્યાલ રાખો. મહારાજ શિવકુમારને આ બાબતની ખબર પડશે તો તમારાં માથાં સલામત નહી રહેવા પામે."

"મી. નરહરી, તમને એક વાર તો કહી ચૂકયા કે અમે દુનિયાની કોઇ વ્યક્તિ કે શક્તિથી કદાપી ડરતા નથી. હા, તેમ છતાં તમે જો અનુરાધાને બચાવી લેવા માગતા હો, એમને માટે તમને બહુજ લાગણી હોય ને જો તમારાં દીલમાં રાજભક્તિની લાગણી ખદબદી રહી હોય તો અનુરાધાને બદલે તમે અમને માયાવતી સોંપવા તૈયાર થાવ..."

"ચૂપ રહે બદમાશ ઘાતકી..." નરહરી ઉશ્કેરાઇને એને એક તમાચો ચોડી દેવા આગળ ધસી ગયો, પણ વિભાકરે સમયસૂચકતા વાપરી એને પાછળથી પકડી લીધો.

"પ્રોફેસર, ચાલો ને તમે નરેન્દ્રમોહનને મારો હુકમ સંભળાવી તમારો પ્રયોગ શરૂ કરાવો." કહેતો સરદાર શીવમૂર્તિને લઇ બહાર નીકળી ગયો. લોખંડનો ભયાનક દરવાજો કળ દબાતા પાછો બંધ થઇ ગયો.

બંને જણ દશેક કદમ આગળ વધ્યા હશે ત્યાં અત્યંત અજાયબી વચ્ચે તેમણે એક વ્યકિતને જમીન ઉપર ઉંધે મોઢે પડેલી જોઇ. શીવમૂર્તિએ નીચા વળી તેને ચત્તી કરી. જો કે એનાં મોઢા ને કપાળનો ઘણો ભાગ દાઝી જવા પામ્યો હતો છતાં એને ઓળખાં કાઢતા વધુ વાર ન લાગી.

એ સેવાસંઘનો સભ્ય નં ૧૨ તાજખાન હતો !

(૪)

તાજખાનને આમ અચાનક મરણતોલ હાલતમાં પડેલો જોતાંજ સરદારની આંખોમાંથી અંગારા ઝરવા લાગ્યા. તે દાંત પીસીને બોલ્યો: "પ્રોફેસર, આજ સુધી તો હું એમજ સમજતો હતો કે આપણાં માર્ગમાં નરહરી અને એના પોલીસ ખાતાના જ સાથીદારો નડતર રૂપ છે, પણ આજે મને ખાત્રી થઈ છે કે એ લોકો ઉપરાંત પણ આપણી વિરૂદ્ધ આપણાંજ ગયબી સ્થાનમાં આપણને હાથચાલાકી બતાવવાની હિંમત કરનાર એવો કોઈ બે માથા ધરાવનાર મગરૂર માનવી છે ખરો! અને આપણે હવે સૌથી પહેલી ખબર એજ હરામખોરની લેવી જોઇશે. હું ધારૂં છું આપણી આ મૃત્યુ કોટડીની અંદરની તમામ વાતચીત એ બદમાશે બહાર બારણાને ઓથે લપાઇને જરૂર સાંભળી હોવી જોઇએ અને એ સાંભળ્યા પછીથીજ એણે આપણા આ વફાદાર સાથી ઉપર હુમલો કરવાનું ભયાનક સાહસ ખેડ્યું હોવું જોઇએ. તમે આ બાબતમાં શું ધારો છો?"

પ્રોફેસર શીવમૂર્તિના કાન સરદારનાં મોઢામાંથી સડસડાટ સરતી જોશીલી વાણી તરફ હતા, જ્યારે એના હાથ ને મગજ તાજખાનના દાઝી જવા પામેલાં મોઢાની ચિકિત્સા કરવામાં રોકાયા હતા. તપાસ કરી રહ્યા બાદ એ ઉભો થયો અને બોલ્યો: "સરદાર, આ સાહસ કરનાર માણસ બીજો કોઈ નહિ પણ કાળકોટડીનો જબરજસ્ત પોલાદનો દરવાજો તોડી પલાયન થઈ જનાર એજ આપણો કેદી ચંદ્રનાથ છે."

"ચંદ્રનાથ! આપણો દુશ્મન બન્યો? એક મગતરૂં હાથીની સરસાઈ કરવા મેદાને પડ્યું? એનામાં આટલી હદ સુધીની હિંમત!

પ્રોફેસર ! તમારી ભૂલ થતી હશે. હું નથી માની શકતો. ચંદ્રનાથમાં એટલી તાકાત નથી.”

“આમાં તાકાતની એવી કોઈ જરૂર નથી નામદાર! જે વૈજ્ઞાનિક શોધથી પોલાદના દરવાજાની લોખંડી કમાન નકામી બનાવવામાં આવી એજ શોધથી તાજખાનની આ હાલત કરવામાં આવી છે. દુશ્મન બળવાન નથી, કિન્તુ એને હાથે ચડેલી એ અજબ કરામત અવશ્ય પ્રસંસા માગી લે એવી છે.”

“એની પાસે એવી ભયાનક શોધ ક્યાંથી આવી હશે ?”

“એજ રહસ્ય હવે તમારે શોધી કાઢવાનું છે, એટલુંજ નહિ પણ એની પાસેથી એ કીમતી ને ઉપયોગી કરામત તમારે હાથ કરવી જરૂરી છે. આપણને એ ભવિષ્યમાં અત્યંત ઉપયોગી થઈ પડે એમ છે”

“ઠીક છે. એમજ થશે. ચંદ્રનાથ પણ મારા પંજામાંથી બચીને કયાંય જઈ શકે એમ નથી. તાજખાનને લેબોરેટરીમાં ઉઠાવી લઇ જઈ શુદ્ધિમાં લાવો મારે એની પાસેથી અમુક બાબતો જાણી લેવી છે.”

એટલું કહી સરદારે બહારની દીવાલના એક કાણા પાસે જઇ એક નાનકડું બટન દાબ્યું. પછી એ બોલ્યો: “નં. ૧૫ તથા. નં. ૧૭ મૃત્યુ કોટડીના દરવાજા પાસે હાજર થાવ. સરદારનો હુકમ છે.”

× × ×

પ્રોફેસર શીવમૂર્તિ પ્રયોગશાળામાં નં. ૧૫ તથા નં. ૧૭ ના ચોકીદારોની મદદથી સરદાર તાજખાનનું બેશુદ્ધ શરીર ઉંચકાવી લાવ્યો. એની ઉપર જાતજાતના પ્રયોગો કરવામાં આવ્યા. આસરે અડધા ઉપર કલાકની સતત મહેનત પછી તાજખાન સંપૂર્ણ શુદ્ધિમાં આવ્યો સરદારે એને ધીમેથી પૂછ્યું: “તાજ ! તારી આ હાલત કેવી રીતે થઇ ?”

"નામદાર, તમારી પાસેથી હું જેવો ઓરડામાંથી બહાર નીકળ્યો ને પાંચ સાત કદમ આગળ વધ્યો ત્યાં દરવાજાની પાછળથી સંઘનો એક વખતનો સભાસદ ચંદ્રનાથ મારી સામે ધસી આવ્યો. એના હાથમાં રીવોલ્વર જેવું લોખંડનું નાનકડું હથીયાર હતું. એણે મને નરહરીએ લખી આપેલી ચીઠ્ઠી પોતાને હવાલે કરવા જણાવ્યું. મેં ચોકખી ના પાડી ને તમને-સરદારને બુમ પાડવાની ધમકી આપી એટલે એણે તરતજ મારી તરફ એની રીવોલ્વરની નેમ તાકી ઘોડો દબાવ્યો. અંદરથી ગોળી છૂટી મને ઘાયલ કરશે એવો ભય ઉત્પન્ન થતાં મેં ચીસ પાડવા મોઢું પહોળું કર્યું, પણ મારાં મુખમાંથી અવાજ નીકળે એ પહેલાં ધુમાડા જેવો ઝેરી ગેસ એ રીવોલ્વરની નળીમાંથી નીકળી મારાં મોઢા ઉપર પથરાયો. દેવતામાં હાથ નાખીએ ને દઝાય એવી ભયાનક બળતરા મને થઇ અને હું બીજી જ પળે બેહોશ થઇ નીચે જમીન પર પછડાઇ પડ્યો. પછી શું થયું ? એની મને ખબર નથી; પણ હું ધારું છું કે એ હરામખોર મારા કમરપટાના પાકીટમાંથી એ અગત્યનો કાગળ જરૂર ઉઠાવી ગયો હશે." એટલું કહી તાજખાને સૂતા સૂતા જ પોતાના કમરપટા પર બાંધેલા પાકીટનું બટન ઉઘાડી અંદર હાથ નાખ્યો. ખરેખર ! કાગળ ગુમ થયો હતો.

"અફસોસ ! આપણી ધારેલી બાજી ધૂળમાં મળી ગઇ. હવે શું કરશું પ્રોફેસર ?"

"હજુ નરહરી આપણી કેદમાં જ છે. એને ફરીવાર ચીઠ્ઠી લખી આપવાની ફરજ પાડો."

"પણ તે લઇને આપણો માણસ માયા પાસે જઇ પહોંચે તે પહેલાં ચંદ્રનાથ એ ચોરી લીધેલી ચીઠ્ઠીનો ઉપયોગ કેમ નહિ કરી નાખે ?"

"તો એક કામ કરો. તમે આપણા છુપા રેડીઓ-સેટ યાને સંદેશ વાહક મારફત ગોમતીપુરના મારા વિશ્વાસુ માણસ વિશ્વાસ-બાબુને આ બાબતની ખબર કરો."

"તમારી એ યુક્તિ બરાબર છે." કહી સરદારે પ્રોફેસરની એ અદ્‌ભુત્ પ્રયોગશાળામાં આવેલી ટેબલ ઉપરની નાનકડી ઘડિયાળની કડીને ચાવી આપી. તરતજ અંદરનો ચંદો ફરી ગયો એક નાનકડું યંત્ર ખુલ્લું થયું. સરદારે એને મોઢા પાસ રાખી બોલવા માંડયું: "એલવ...એલવ... હું સરદાર... પ્રોફેસર શીવમૂર્તિની પ્રયોગશાળા-માંથી બોલું છું. તમે કોણ છો?

વિશ્વાસબાબુ એક બંગાળી નવજુવાન હતો. એ છુપી પોલીસ ખાતામાં નોકરી કરતો હતો. "સેવા સંઘ" ની જમાતમાં એ પણ પૈસાને લોભે જોડાયો હતો અને પોલીસ ખાતાની તમામ છુપી બાબતો એને પૂરો પાડવામાં આવેલ છુપા રેડીઆ મારફત એ નવરાશે એકાંતમાં પ્રોફેસરને પુરી પાડતો હતો. પ્રોફેસર શીવમૂર્તિના એ ખાસ જમણા હાથ જેવા માણસે પોતાના ઓરડામાં રાખેલું પ્રયોગશાળાની ઘડીઆળ જેવું જ સંદેશ વાહક ઘડીઆળ ઘંટડી વાગતાં ઉંચક્યું. એણે સરદારને જવાબ વાળ્યો: "એ તો હું વિશ્વાસબાબુ...બોલો......શો હુકમ છે?"

"મેં ચંઘીસખાનને નરહરીની એક ચિઠ્ઠી લઇને મોકલ્યો છે. એ વ્રજકીશોર શેઠને બતાવી એક લાખની રકમ લઇ આવી ચંઘીસખાનને તમારે સુપ્રત કરવાની છે. વધારામાં એ જેવો તમને મળવા આવે કે તરત એને ખબર કરજો, કે ન્હાસી છુટેલો ચંદ્રનાથ તાજખાનને ઘાયલ કરી માયા ઉપર લખવામાં આવેલી નરહરીની બીજી ચીઠ્ઠી લઇ અહીંથી તમારી તરફ આવ્યો છે. એ માયાને મળી એ ચીઠ્ઠીનો ઉપયોગ કરે

અને આપણી ડાયરી તથા યંત્રોની પેટી મેળવવામાં ફાવે તે પહેલાં એને ગીરફતાર કરી યા જાનથી મારી નાખી ગમે તેમ પણ એ ચિઠ્ઠી હાથ કરો. અને જો એમ ન થઈ શકે તો છેવટે રાજમહેલમાંથી એની પત્ની ચંદ્રાને ઉપાડતા આવો."

વાતચીત પૂરી થયા બાદ તાજખાનને મોઢા ઉપર મલમપટ્ટા કરી આરામને માટે એના ઓરડામાં રવાના કરવામાં આવ્યો. ત્યાર બાદ સરદાર બોલ્યો: "હું નથી ધારતો કે હવે મારે નરહરી પાસે જઇ બીજી ચીઠ્ઠી લખવાની જરૂર રહે."

"નહીજ, પણ મને એમ થાય છે કે ચંદ્રનાથ પાસે એ તદ્દન નવીન જાતનું વૈજ્ઞાનીક હથીયાર આવ્યું કયાંથી? જરૂર નરહરીએજ એની સાથે મળી જઈ એને એ સુપ્રત કર્યું હશે"

"પ્રોફેસર! તમારી બુદ્ધિ બહેર મારી ગઇ છે. નરહરી એવો મૂર્ખ નથી કે એવી કાતીલ કરામતનો ઉપયોગ પોતે કરી પોતેજ આપણા બંદીખાનામાંથી ન્હાસી જવાને બદલે ચંદ્રનાથનો વિશ્વાસ કરી એને છોડાવે."

"તમારીજ સમજફેર થાય છે. નરહરી જાણે છે કે એ પોતે અહીંથી પલાયન થઇને પણ આ મહેલના છુપા રસ્તાઓથી બેખબર હોઈ સહેલાઇથી બહાર નીકળી શકશે નહિ. જ્યારે ચંદ્રનાથ તમામ છુપા રસ્તાઓથી માહીતગાર હોઈ સહીસલામત અને સત્વર બહાર જઈ પોતાનો ધારેલો સંદેશ ધારેલી જગ્યાએ ધારેલે સમયે પહોંચતો કરી મદદ લઈ આવશે."

"એમ બનવા જોગ છે. ત્યારે ચંઘીસખાનને આપણો સંદેશો મળે ને એ ચંદ્રનાથની પૂંઠ પકડે એ પહેલાં કંઇ નવાજુની થાય તો!"

"જો ચંદ્રનાથ જીવતો ચંઘીસખાનના હાથમાં પકડાય તો મારી ધારણા મુજબ આપણે એને માફી આપવાનો બનાવટી ડોળ કરી પાછો પૈસાની લાલચથી મેળવી લેવો."

"અને ન પકડાયો તો!"

"તો પછી મારી જીવતી હાડપંજરની છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ એનો પીછો પકડી એને પાતાળમાંથી પણ શોધી કાઢી તમારી પાસે હાજર કરશે."

"પણ તમારી એ શોધ સંપૂર્ણ થશે ક્યારે?"

"કલકત્તાથી રસાયણો અને પ્રયોગશાળાના માટે મંગાવેલા સાધનો તમે મને સોંપો કે તરતજ...દરમ્યાન મેં આપના ફરમાન મુજબ મારા એ અખતરાની પ્રાથમીક તૈયારી તો ક્યારનીય શરૂ કરી દીધી છે. નરેન્દ્રમોહનને મેં અનુરાધાને કેદખાનામાંથી લઇ આવવા મોકલ્યો છે. એને હીપ્નોટીઝમ પાવરથી બેશુદ્ધ કરવાની ટેવ પાડતાં મને કદાચ એક બે દિવસ લાગશે. કારણ એ મમતી છોકરી પાછળ મારે પસીનો ઉતારવો પડશે."

"ઠીક છે, તમે તમારી નવી શોધને અમલમાં મુકવાની તૈયારી આદરો દરમ્યાન હું ચંદ્રનાથને ગીરફતાર કરવાની કોઇ નવી યુકિત અજમાવું છું. સાથે આપણા "સેવાસંઘ" ના મુખ્ય સંચાલકને પણ આ બધી બાબતની ખબર કરી દુશ્મનોના દાવથી હુંશિયાર રહેવાની મારી ફરજ બજાવું છું"

આટલું કહી સરદાર પ્રયોગશાળાનો વિશાળ ખંડ છોડી એક છુપે રસ્તે થઇ પોતાના ખાસ ખાનગી ઓરડામાં આવ્યો. આરામખુરસી પર પડતું નાખી એ સ્વગત બડબડવા લાગ્યો: "ચંદ્રનાથ! મારો નવો દુશ્મન ઉભો થયો! જો એ નરહરીને મળી ગયો હશે, તો ગોમતીપુર

પહોંચી જઈ નરહરી તથા વિભાકરના કેદ પકડાયાની ખબર માયાને પહોચાડી આપણા આ ભેદી લોખંડી મહેલ પર પોલીસ ફોજનો દરોડો લાવે તો! હરામખોર ચંદ્રનાથ અહીંના તમામ માર્ગોથી જાણકાર છે. વળી એની પત્ની ચંદ્રા પણ રાજમહેલની એક ચતૂર દાસી છે. એ પણ સંઘની સભ્ય તો છે જ, છતાં એની મારફત પણ એણે સંઘની ઘણી ઘણી ખાનગી બાબતો જાણી હશે. નરહરી કરતા એ હરામખોર ધારશે તો મારો હજાર ઘણો ભયાનક દુસ્મન થશે." થોડીવાર વિચાર કર્યા પછી એ પાછો બબડયો: "બસ એમજ. એને મહાત કરવાને માટે એજ ઉપાય બરાબર છે. પોતાની પત્ની ચંદ્રાને મળી એ રાજદરબારમાં કોઈ પણ નવીન હીલચાલ ચલાવવા શકિતમાન થાય એ પહેલાં જ ચંદ્રાને ત્યાંથી ગુમ કરી દેવી. એની જીંદગીના બદલામાં એને પોતાનું મોઢું બંધ કરવા તથા મારે શરણે આવવા ફરજ પાડવી. દરમ્યાન કલકત્તેથી પ્રયોગશાળાના સાધનો પણ આવી જશે, ને પ્રોફેસરની નવીન શોધ પણ તૈયાર થઇ જશે પછી જખ મારે છે એ ચંદ્રનાથ ને નરહરી! બંને દુસ્મનોનું એકી સાથે કાસળ કાઢી નાખતા શી વાર લાગવાની છે?" આવા મનમાં ને મનમાં હવાઇ કીલ્લા ચણતો એ રાજદ્રોહી અટમા ખડખડાટ હસી પડ્યો.

એના એ હાસ્યના જવાબ રૂપે એને એક વિચિત્ર દ્રશ્ય દેખાયું. એના એ ખાનગી ને ચોકીદારોથી સુરક્ષિત ઓરડાનુંજ છુપું દવાર સરરર કરતું ઉઘડી ગયું. એમાંથી એક મોઢા ઉપર નકાબ નાખેલી વ્યકિત ધીમે પગલે અંદર ધસી આવી.

"કોણ છે... તું..." સરદાર ગર્જના કરતો પોતાની આરામ-ખુરસી ઉપરથી ઉભો થઇ એને પકડવા દોડ્યો.

"એટલેજ રહો. રાજરાજેશ્વરી યશાકુમારી! આગળ એક ડગલું પણ વધશો તો નાહક જાનને જોખમમાં મુકશો." કહેતી એ નીડર વ્યકિતએ રીવોલ્વરવાળો હાથ એની છાતી સામે ધર્યો.

સરદારના છુપા વેશમાં "સેવાસંઘની" ભયાનક સંસ્થા ચલાવતી મહારાણી યશોકુમારી જેટલી એ આવનારથી કે એના હાથ માંહેની પીસ્તોલથી ન ડરી એટલી એનાં મોઢામાંથી પોતાના સાચાં નામનું સંબોધન નીકળવાથી ડરી ગઇ. જેમ જેમ એ નવીન વ્યકિત પીસ્તોલવાળો હાથ એની છાતી સામે તાકી આગળ વધતી ગઇ તેમ તેમ એ ડરની મારી પાછી હઠતી ગઈ.

"કૃપા કરી પાછા હતા એમ આરામખુરસીમાં બિરાજી જાવ."

જરા આનાકાની પછી બીજાને હુકમ કરવા ટેવાયલી એ સરદાર યુવતી એના હુકમને તાબે થઇ આરામખુરસીમાં બેઠી. આવનારે એને કહ્યું: "હવે હું જે કંઇ પુછું તેનો સાચેસાચા જવાબ આપો."

"મને હુકમ કરનાર ને મારી પાસેથી કોઇ પણ જાતના જવાબની આશા રાખનાર એવો તું બુરખાધારી છે કોણ?"

"મને ઓળખવો છે! ભલે, તમારી એવીજ ઇચ્છા છે, તે લ્યો, પહેલાં મને બરાબર ઓળખી લ્યો. મારી મહારાણી સાહેબ, હું પણ તમારા જેવીજ એક નીડર અને બહાદુર અબળા છું." એટલું કહેતા એ વીર યુવતીએ પોતાનાં મોઢા ઉપરથી નકાબ ઉંચકી લીધો. મહારાણી યશાકુમારી એનું મોઢું જોતાંજ અજાયબીથી બોલી ઉઠી:

"કોણ માયા! નરહરીની પત્ની!"

(૫)

મૃત્યુ કોટડીમાં પુરાયલા નરહરી અને વિભાકર બદમાશોના ચાલ્યા ગયા બાદ પોતાના છૂટકારા માટે મસલત કરવા લાગ્યા. આંખો સામે પડેલું રામદેવ શર્માનું શબ શયતાનોના હદ બ્હારનાં રાક્ષસી હૃદયની સાક્ષી પૂરતું હોઈ ઘડીએ ને પળે એ બંને નીડર અને બહાદુર જવાંમર્દોને પણ અત્યારે ડરાવી રહ્યું હતું. તેમાં વિભાકર તો આ રાક્ષસી યંત્રણાલયની એ જીવલેણ યંત્રણાનો થોડો ઘણો આસ્વાદ થોડીજ વાર ઉપર લઇ ચૂક્યો હતો. નરહરી કરતાં એના દીલમાં વિશેષ ગભરામણ થતી હતી. જે છુપે રસ્તે થઇને ચંદીસખાન જોતજોતામાં અલોપ થઇ ગયો એ રસ્તો શોધી કાઢવા નરહરી બારીકાઇથી તપાસ ચલાવી રહ્યો હતો, ત્યારે વિભાકર તો અહીંજ "જીંદગીના સોએ વરસ પૂરા થઈ જશે" એમ માની લઇ એક ખુણામાં કપાળે હાથ મુકી નિરાશ ચહેરે ઉંડા વિચારમાં બેસી રહ્યો હતો.

ત્યાં એકાએક નરહરી બુમ પાડી ઉઠયો: "વિભાકર...વિભાકર... મને છુપી કળનો પત્તો લાગી ગયો."

વિભાકર એની પાસે દોડી જાય એ પહેલાં તો નરહરીએ સામેની દીવાલ ઉપર ગોઠવવામાં આવેલા બે નાનકડા લોખંડના હેન્ડલો ઘડિયાળમાં ૭ વાગે જેમ કાંટા હોય છે, તે પ્રમાણે સામસામા ગોઠવી દીધા. તરતજ સરરરર કરતું એક નાનું સરખું લોખંડનું બારણું નીચે સરી ગયું. નરહરી અને વિભાકર બંને નીચા વળી એમાંથી બહાર કુદી પડયા. અંદર જતાંજ બારણું એની મેળે પાછું હતું એમ બીડાઇ ગયું, અને એમ થતાની સાથેજ અંદર ઘોર અંધકાર છવાઇ ગયો.

આ અંધારી ગુફામાં જાણકાર માણસ સિવાય બીજા કોઇથી આગળ વધી શકવાની હિંમત કરી શકાય એમ ન્હોતું. નરહરીએ પોતાના કોટના ગજવામાંથી નાનકડી બેટરી કાઢી. બેટરીના પ્રકાશમાં એણે જમીનમાં નીચે ઉતરવાના પત્થરના પગથીઆં જોયાં. બંને એ પ્રકાશમાં સપાટાબંધ પગથીઆ ઉતરવા લાગ્યા. બંને ભાગ્યેજ ચાળીસ પચાસ પગથીયાં ઉતર્યાં હશે ત્યાં એની બંને બાજુએ જવાના અલગ અલગ બે ફાંટાઓ આવ્યા. એમાંથી કઇ બાજુએ જવું એનો હવે વિચાર કરવાનો હતો. કારણ કે કયો માર્ગ ક્યાં નીકળશે એની કંઈજ માહીતી ન હતી. મહા પ્રયાસે મૃત્યુ કોટડીમાંથી છૂટકારો મેળવ્યા પછી વળી કોઇ બીજી નવી આફતમાં સપડાઈ જવાની ક્ષણે ક્ષણે બહીક રહેતી હતી.

બંને વિચાર કરતાં એ છેલ્લા વિશાળ પગથીઆ ઉપર જરા વાર શ્વાસ ખાવા બેઠા. ત્યાં નરહરીને તીવ્ર કાને કોઇનાં રૂદન અને ડુસકાંનો ધીમો અવાજ આવ્યો. જે તરફથી એ અવાજ આવી રહ્યો હતો એ તરફ નરહરી આગળ વધવા લાગ્યો. વિભાકરે એને પરાઈ મદદ કરવા જતાં પોતાની જાનને આફતમાં મુકવાનું સાહસ ન કરવાની સલાહ આપી, પણ એ બહાદુર ને દયાળુ ડિટેકટીવે એની એ સલાહ ન ગણકારી. જેમ જેમ બંને આગળ ને આગળ વધવા લાગ્યા, તેમ તેમ ડુસકાં ને રૂદનનો અવાજ વધુ ને વધુ જોરથી એમને કાને અથડાવા લાગ્યો. નરહરી હવે એટલું સાફ સમજી શકયો કે પોતે ખરે રસ્તે આગળ વધી રહ્યો છે, કારણ કે જે કાળકોટડીમાં પોતે કેદ હતો, અને ત્યાં જે દર્દભર્યો કરૂણ અવાજ એને કાને પડયો હતો, તેજ જાતનો અવાજ અત્યારે એ સાંભળી રહ્યો હતો. એ અવાજ તરફ લક્ષ્ય રાખી

આગળ વધતા વધતા એ પોતાને જે કોટડીમાં પુરવામાં આવ્યો હતો એની પાડોશની ઓરડીમાં આવી પહોંચ્યો. હવે રૂદનનો અવાજ સ્પષ્ટ સંભળાતો હતો. ઓરડીની બહાર એક પહેરેગીર એક લોખંડની ખુરસી ઉપર બેસીને પોતાના ખંજરની ધાર ચળકતી કરી રહ્યો હતો. નરહરીએ એને પોતાના માર્ગમાંથી કેમ દુર કરવો તે એક ક્ષણવારમાં નક્કી કરી લીધું. વિભાકરના કાનમાં ધીમેથી ખાનગી સૂચના કરી એ સિંહ જેમ પોતાના શિકાર પર છલંગ મારી કુદે તેમ એ બેફામ રખેવાળ ઉપર કુદયો. એણે એને ગરદનમાથી એક હાથે પકડી બીજે હાથે એક મજબુત ઠોંસો એનાં મોઢા ઉપર માર્યો. આ ઓચિંતા હુમલાથી ગભરાઇ ગએલા એ પહેરેગીરના હાથમાંથી એનું ખંજર જમીન ઉપર પડી ગયું. એ કમરપટામાંથી પીસ્તોલ ખેંચી કાઢે એ પહેલાં તો વિભાકરે વીજળીની ઝડપે એ આંચકી લીધી. એનાં મોઢામાંથી મદદ માટેની ચીસ બહાર પડે એ અગાઉ નરહરીના રાંઠોડી મુક્કાએ એને સામેની દીવાલ સાથે જોરથી અફાળ્યો. એની નસકોરી ફુટી ગઈ. માથું લોખંડની મજબૂત દીવાલ સાથે અફળાવાથી એમાંથી પણ લોહીનો દદૂડો છૂટયો. એ બેશુદ્ધ થઇ નીચે પટકાઇ પડયો.

જરા પણ વખત ન ગુમાવતા નરહરીએ એની કમરે લટકતો ચાવીનો ઝુમખો લઇ લોખંડનો મજબુત દરવાજો ઉઘાડી નાખ્યો. એની સૂચના મુજબ પેલા બેહોશ ને ઘાયલ ચોકીદારનું શબ અંદર ઘસડી જવામાં આવ્યું. અંદરના થોડા ભાગમાં હજુ ઘોર અંધારૂજ હતું. નરહરીએ બેટરીનો પ્રકાશ ફેંકતા ધીમેથી કહ્યું: "મી. વિભાકર, હવે એક ક્ષણ પણ ગુમાવવાની નથી. તમે સત્વર આ પહેરેગીરના કપડા પહેરી લઇ બહાર એની જગ્યા ઉપર દરવાજો બંધ કરી એજ પ્રમાણે

ખંજરની ધાર ચકચકીત કરતા બેસી જાવ અને પુરતી સંભાળ રાખો.
હું અંદર આગળ વધી એ સ્ત્રીને..."

"સ્ત્રી..." વિભાકર, ચમકી ઉઠયો. "તો શું આ કોટડીમાં કોઇ સ્ત્રી કેદ છે? એનાં રૂદનનો આ અવાજ છે?"

"જી...હા..."

"પણ નરહરી, તમે હજુ અંદર આગળ વધી પુરી તપાસ કર્યા વગર એમ શા ઉપરથી કહી શકો છો?"

"મી. વિભાકર! આ નરહરીને પુરૂષનાં ને સ્ત્રીનાં રૂદનના અવાજની તથા પદ્ધતિની સારી રીતે પરીક્ષા છે. આટલા સ્પષ્ટ ડુસકાંઓના અવાજ ને વચ્ચે બોલાતા તૂટક શબ્દો ઉપરથી જો હું એટલું પણ ન સમજી શકું કે એ સ્ત્રી છે, તો પછી મારી જાસુસીકળાની કીંમત જ કયાં રહી?"

"શાબાશ."

"અને એ સ્ત્રી પણ કોઈ સામાન્ય સ્ત્રી નહિ પરંતુ ગોમતી–પુરના મહારાજા શીવકુમારની ગુમ થએલી રાજકન્યા અનુરાધા જ છે."

"તમે શું કહો છો?"

"બહુ વિસ્તારથી એ બધું સમજાવવાનો અત્યારે વખત નથી. હું અંદર જઇ એને મદદ કરવાનું વચન આપી એના દીલનો વિશ્વાસ જીતી લઉં છું. ત્યાર બાદ........." બાકીના શબ્દો એણે એને બહુજ ધીમેથી કાનમાં કહ્યા.

"શું એટલી બધી હિંમત......"

"હા, કારણ કે હું એ હરામખોર શીવમૂર્તિની નવી પ્રયોગશાળામાં જઈ એ જીવતા હાડપિંજરની નવીન કરામતનો અખતરો મારી નજરો–નજર જોવા માગું છું."

" નરહરી, તમે આ હાથે રહીને મોતના ડાચામાં હાથ નાખવાનું અવિચારી સાહસ ખેડો છો, એમ તમને નથી લાગતું ? "

" સાહસ વગર સિધ્ધી ને નામના નથી મળતા સાહેબ ! લ્યો ચાલો. તમે તમારૂં કામ જલ્દી શરૂ કરો. અને જુઓ સાંભળી લ્યો. નરેન્દ્રમોહન અનુરાધાને જેવો લેવા આવે કે તમારે દરવાજો ઉઘાડતાં પહેલાં મોટેથી ખંખારો ખાવો કે અંદર અમને ખબર પડે. હું અનુરાધાને આ બારણાને ઓથે છુપાવીશ. નરેન્દ્રમોહનના ગયા બાદ રાજકન્યાને લઇ અહીંથી તમારે સહીસલામત છટકી જવાનું છે. બહુજ સંભાળથી કામ લેજો. એની સોંપણુ મારા મકાનમાં જઇ માયાવતીને કરજો. એને હાલ રાજમહેલમાં રાખવાની નથી. બાકી આગળ ઉપર શું કરવું તે તમામ મારા પાછા ફર્યા બાદ થઇ રહેશે. વધુમાં તમે રાજકન્યાને ત્યાં છોડી જો હું સાંજ સુધીમાં પાછો ન ફરૂં તો આજ રસ્તે થોડાક સુનંદા સિપાઇઓ સાથે મારી મદદે આવી પહોંચજો. " કહેતા નરહરીએ ચાવીનો ઝુમખો એમની સામે ફેંકયો.

દિભાકર કે જે લગભગ એ પહેરગીરના કપડાં ઉતારી વાત કરતો કરતો તેના પોશાકમાં સજ્જ થઇ ચુકયો હતો તેણે તે કમરપટામાં લટકાવતાં સવાલ કર્યો: " એ બધું તો જાણે ખરૂં, પણ પહેલાં એ તો બતાવો કે આ લાસની વ્યવસ્થા હવે શી કરવી છે ? "

" એ બધું હું ફોડી લઇશ. "

" વારૂ, અને જાણે કે હું અનુરાધાને નસાડી લઇ તો જાઉં પણ મને રસ્તો ન જડે અને કદાચ કોઇ દુશ્મનનો માણસ સામે મળે તો ! "

" તમે દુશ્મનના માણસના પહેરગીરના પોશાકમાં છો, એટલે બધા તમને પોતાનીજ ટોળીનો માણસ સમજશે. તમારા પટા ઉપર તમારો નંબર ૨૧ લખેલો છે, તે તમારે જે કોઇ સામેથી આવે તેને

કહેવો. અને કેદી અનુરાધાને માટે શંકા ઉઠાવે તો ખુલાસો કરવો કે સરદારના ખાસ હુકમથી આ કેદીને આજે મહેલ બહાર આવેલા સીતા સરોવરમાં સ્નાન કરી આવવાની છુટ આપવામાં આવી છે. તે પ્રમાણે એને હું લઇ જાઉં છું."

"અને કદાચ એ સાહસમાં પકડાયા તો!"

"તો કમરપટામાં આ પિસ્તોલ, ખંજર વગેરે હથીઆરો તો છે ને! એનો ઉપયોગ કરજો. સમજ્યા? હવે જાવ......"

વિભાકર શંકાશીલ દીલે બહાર આવ્યો. નરહરીની સૂચના મુજબ એણે દરવાજો પાછો હતો એમ બંધ કર્યો. ત્યારે બાદ એ ખુરસી ઉપર બેસી ખંજરની ધાર ચળકતી કરવાના કામમાં રોકાયો પણ એની આંખો ચારે તરફ કોઇ આવે છે કે કેમ તે જોવા તરફ લાગી રહી હતી.

× × ×

બીજી તરફ નરહરી બેટરીના પ્રકાશમાં આગળ વધ્યો. આગળ વધતાંજ એણે એ લોખંડી મહાલયમાં એક હવા ઉજાસને માટે મુકવામાં આવેલું એક માણસ જઇ શકે એવું જાળીયું જોયું. એને અંદરથી સાંકળ હતી. એણે એ ઉઘાડી બહાર ડોકીયું કર્યું. બહાર ખુલ્લા મેદાનની જગ્યા આવેલી હતી. દીવાલ પંદરથી વીસ ફીટ ઉંચી હતી. ખુલ્લા કિનારાની પાસે નિર્મળ કાચ જેવા સીતા સરોવરના પાણી વહી રહ્યા હતા એને લાગલોજ નવો વિચાર સ્ફુર્યો. એ આવ્યો હતો એ રસ્તે પાછળ દોડયો. એણે બારણા ઉપર ટકોરા કર્યા. વિભાકરે ચમકીને એકદમ દરવાજો ઉઘાડયો. નાક ઉપર આંગળી મુકી એ વિભાકરને ચુપ-ચુપ અંદર ઘસડી ગયો. પેલા પહેરેગીરનું બેશુદ્ધ શરીર બંનેએ ઝોળીના માફક ઉંચકી લીધું. પેલા જાળીયા પાસે લઇ એમાંથી એને બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યું. ત્યારબાદ એ બોલ્યો: "એક પીડા તો ટળી. હવે તમારો

—હાસત્રાનો રસ્તો પણ ઘણોજ સરળ થઇ પડયો છે. જુઓ સામે નજર કરો. પેલા ખુંણામા લોખંડની સાંકળો દોરડાઓ વગેરેના ઢગલા પડયા છે. એમાંથી એક ઉઠાવી એનો એક છેડો આ જાળીયા સાથે મજબુત બાંધજો, ને બીજો નીચે લટકતો નાખી દઇ એની મારફત તમે ને અનુરાધા વિના મુશ્કેલીએ પસાર થઇ જજો. સમજી ગયા ?"

અગાઉના સૂચવ્યા કરતાં નરહરીનો આ બીજો ઉપાય ઓછો જોખમકારક હતો એટલે વિભાકરે એ પસંદ કરી ડોકું ધુણાવ્યું. પાછો એ દરવાજે બહારથી દઈ પહેલાની માફક પહેરેગીરની પોતાની જગા સંભાળવા લાગ્યો. નરહરી જાળીયું બંધ કરી દઈ અંદર આગળ વધ્યો.

થોડેક દુર જતાં એક લોખંડના સળીયાવાળો દરવાજો એણે દીઠો. એને અંદરને ભાગે એક નાની ઓરડી હતી. એમાં ઉપરની છતમાંથી સંપૂર્ણ અજવાળું પડતું હતું. ખરેખર! એની માન્યતા સાચી જ હતી. રાજકુમારી અનુરાધા એ ઓરડીની એક દીવાલમાં ઊભી ઊભી ડુસકાં ભરી રહી હતી. બેટરીનો પ્રકાશ એનાં મોઢા ઉપર ફેંકી નરહરીએ જોયું તો એને જણાયું કે એના ગળા નીચેનો ભાગ દેખાતોજ ન હતો. ફક્ત એનું મોઢુંજ જણાતું હતું. બાકીનું અંગ દીવાલની અંદરના ખાંચામાં કોઇ દેખી ન શકે એમ કોઇ ભેદી કરામત દ્વારા ઢાંકી દેવામાં આવ્યું હતું.

બેટરીનો પ્રકાશ પોતાનાં મોઢા પર પડતાંજ અભાગીની અનુરાધાને એમ લાગ્યું કે પાપાત્મા સરદારની સવારી પાછી પોતાને સમજાવવા ને પોતાના પિશાચી કાર્યોમાં સાથ આપવાને સીતમો વરસાવવા આવી ચૂકી છે, એટલે એણે એનું મોઢું પણ જોવાનું પસંદ કર્યું નહિ. એણે એનું મસ્તક નીચું નમાવી બંને આંખો મીંચી દીધી. એનાં મોઢાંમાંથી "ઓ ભગવાન્..." એટલા બે શબ્દો નીકળી પડ્યા

બીજીજ પળે નરહરીએ સરરર કરતો એ લોખંડી દરવાજો છુપી કળ દબાવી જમીનમાં સેરવી દીધો.

"અનુરાધા, રાજકુમારી..." એણે ગદ્‌ગદ્‌ કંઠે પાસે જઇ એનું નીચું ઝુકેલું વદન પોતાના એક હાથે ઉંચુ કરતાં કહ્યું.

"દૂર થા...નીચ...પાપીની...કુલકલંકીની...મને ન સ્પર્શીશ". સરદારના છુપા વેશમાં પોતાની ઉપર અત્યાચાર કરતી રાજમાતા યશકુમારીને આવેલી સમજી ધિક્કારથી એને ગાળો દેતી એની સામે લાલચોળ આંખે એ જોઈ રહી. પણ અરે આ શું ? એણે પોતાની સામે કોઈ અન્ય વ્યકિતને જ ઉભેલી જોઇ. એ અત્યંત આશ્ચર્યના સાગરમાં ડુબી ગઈ.

"હું આપના પિતાનો અને રાજ્યનો સેવક છું. મને ન ઓળખ્યો ? મારૂં નામ ડિટેકટીવ નરહરી છે."

"નરહરી !" એ હર્ષભેર જોરથી બોલી ઉઠી. "ધીમે...બ્હેન..." એણે નાક ઉપર આંગળી મુકી એને બહુજ આસ્તે બોલવાની સમજ પાડી. "હું જાનને જોખમે તમને મદદ કરવા-બચાવવા આવ્યો છું."

"તમારો ઉપકાર, ભાઇ ! તમે ઉભા છો એ જગાએ એક ભોંયરૂં છે. એ ઉઘાડી એમાંનું ભેદી ચક્ર ગોળ ફેરવો એટલે તમે મારૂં આખું શરીર જોઈ શકશો."

અનુરાધાના કહેવા મુજબ નરહરીએ કર્યું, કે તરતજ દીવાલની સાથે અડોઅડ મળી ગએલો લોખંડનો એક ભાગ નીચે જમીનમાં ઉતરી ગયો. હવે એ અનુરાધાને પગથી તે માથા સુધી આખી જોઇ શકયો. એને દીવાલની પછીત સાથે ઉભી રાખવામાં આવી હતી. એના બંને પગ નીચે દીવાલ સાથે જડેલા લોખંડના કડા સાથે મજબુત દોરડા વડે બાંધી દેવામાં આવ્યા હતા. બંને હાથ પહોળા કરી બે બાજુએ જુદા

જુદા રસી વડે લોખંડના મજબૂત કડાઓમાં જકડી લેવામાં આવ્યા હતા. એનાથી ચસાય કે નાસી જવાનો પ્રયત્ન સરખો થાય એવું રહ્યું જ ન હતું.

નરહરીએ એના હાથ-પગના બંધન સત્વર છોડી નાખી એને બહાર કાઢી. ચોવીસે કલાક ઉભી ને ઉભી રહી અકડાઈ ગએલી એ કમનસીબ રાજકન્યાએ બહાર નીકળ્યા પછી જરા વાર શ્વાસ ખાધો. નરહરીએ એને સવાલ કર્યો:

"તમારો ખાવા-પીવા વગેરેનો બંદોબસ્ત કેવી રીતે થતો હતો વારૂ?

"બપોરે અને રાત્રે બે વખત પહેરેગીર આવીને ફક્ત મારા હાથ છૂટા કરતો. મારા મોં પાસે ભોજનની થાળી ધરવામાં આવતી એમાંથી હું મને ભાવે એ દુઃખે પાપે ખાઇ લેતી. કે તરત પાછી મને આ સ્થિતિમાં બાંધી દેવામાં આવતી. રાતના દસ વાગ્યા પછી આ ભોંયરામાંનું બીજુ ચક્કર પહેરેગીર ફેરવતો એટલે મને જે દીવાલના ભાગ સાથે બાંધવામાં આવતી તે આડો થઈ જતો, અને કેમ જાણે હું પથારીમાં સુતી હોઉં એમ દેખાવ લાગતો. પહેલાં તો બાંધેલા હાથ પગે મને ઉંઘજ આવી શકતી ન હતી, પણ હમણા હમણા છેલ્લા આઠેક દિવસથી રાજમાતાને બહુ કાલાવાલા કર્યાં પછી પહેરેગીરને ફક્ત રાતના દસથી સવારના છ સુધી મારા બંને હાથ છૂટા મુકવાનો હુકમ થયો છે."

"સરદાર તેજ રાણી યશાકુમારી છે, એ સિવાય તમે અહીંના બીજા કોઈ એવા ખાસ ભેદથી જાણકાર થયા છો?"

"નહી, મને અહીં રાખવામાં આવી તે પછી મેં બીજા કોઈને એના સિવાય મારી પાસે આવતા કે વાત કરતા જોયું નથી. ફક્ત એજ મને વારંવાર અહીં આવી પોતાના "સેવા સંઘમાં ભળી જઇ એને રાજગાદી મેળવવાના છુપાં કાવત્રામાં મદદ કરવા સમજાવી રહી છે."

"વારૂ, તો હવે અહીંથી ન્હાસી છૂટવા માટે તમે મારા કહ્યા મુજબ એક સાહસ ખેડવા તૈયાર થશો?"

"મારાથી બને તેવું હશે તો જરૂર."

"તો જુઓ સાંભળો. દરવાજા પરના પહેરેગીરને ઘાયલ અને બેહોશ બનાવી અમે જાળીયા વાટે બહાર ફેંકી દીધો છે. એની જગાએ એના પોશાકમાં મારો વિશ્વાસુ સાથી ને રાજના સરકારી ખાતાના હોમ મેમ્બર વિભાકર સાહેબને મેં ગોઠવ્યા છે. મને ખબર મળી છે કે સરદારના હુકમથી તમારી ઉપર એક નવીન શોધનો અખતરો કરવા તમને તે લઇ જવા હમણા થોડી જ વારમાં એનો સાથીદાર અહીં આવી પહોંચવાનો છે. એ આવે તે પહેલાં તમે તમારા વસ્ત્રો ઉતારી મને આપી દયો અને મારાં વસ્ત્રો તમે પહેરી લ્યો. તમારી જગાએ એ શયતાનની લેબોરેટરીમાં હું જવા માગું છું. મારા ગયા બાદ તમને વિભાકર સાહેબ આ જાળીયાને છુપે રસ્તે થઇને સહીસલામત નસાડી જશે. બોલો તમે તૈયાર છો?"

"મારો જાન બચાવવાના કોઇ પણ પ્રયત્નમાં હું તમને સાથ આપવા તૈયાર છું."

"પરંતુ તમારે અહીંથી બચી જઇને રાજમહેલમાં જવાનું નથી, પણ હું કહું ત્યાં સુધી મારે ત્યાં મારી પત્ની માયાના ભેગાજ રહેવાનું છે."

"નરહરી, તો શું હું આટલા વખત પછી પણ મારા બાપુને રાજમહેલમાં જઈ પાછી ન મળું?"

"એમાં તમારાં જીવનની હાની છે, રાજકુમારી! તમારા બાપુ-મહારાજ શીવકુમાર હાલમાં તદ્દન બદલાઇ ગયા છે. એમનાં મગજની હાલત દુરસ્ત થાય ત્યાં સુધી તમે મારામાં વિશ્વાસ રાખો."

"ભલે, જેવી તમારી ઇચ્છા."

થોડીજ વારમાં નરહરીએ પોતાનાં વસ્ત્રો કાઢી અનુરાધા પાસે મૂકયા. અનુરાધાએ એક ખુણામાં જઈ એ સપાટાબંધ બદલી નાખ્યા. ત્યાર બાદ નરહરી કે જે સ્ત્રીવેશ ધરવાની બહુરૂપીકળામાં પૂર્ણ પાવરધો હતો અને જે અગાઉ એક વાર ગીસ સેલના અંગ્રેજી લેડી વેશમાં પ્રોફેસર શીવમૂર્તિ વગેરેને સજ્જડ થાપ આપી આવ્યો હતો, તેણે સપાટાબંધ અનુરાધાના તમામ કપડાં ને શણગાર સજી દીધાં. એની પાસે ગજવામાં અમુક સાધનો તો તૈયાર જ હતા. એક નાનકડો આયનો સામે રાખી એણે સાથે રાખેલી રંગની ડબ્બીમાંથી પોતાના ચહેરાને બહુ જ ખુબી પૂર્વક અનુરાધાના ચહેરા જેવો બનાવી દીધો. માથાને બંધબેસ્તી વીગ પણ તૈયાર જ રાખેલી હતી. સંપૂર્ણ તૈયારી થઇ ગયા બાદ એણે અનુરાધાને પોતાને એની જગ્યા ઉપર બાંધી દઈ થોડીવારને માટે બારણાને ઓથે છુપાઇ જવા કહ્યું. અનુરાધા એના કહેવા મુજબ નરહરીને પોતાની જગ્યાએ ગોઠવી દઇ બારણાને ઓથે પુરૂષવેશમાં લપાઈ ઉભી.

ભાગ્યેજ દશ બાર મીનીટ થઈ હશે, ત્યાં સરદારના હુકમનો અમલ કરવા નરેન્દ્રમોહન બે માણસો સાથે બહાર આવી પહોંચ્યો. એણે પહેરેગીર વિભાકરને બારણું ઉઘાડી પોતાની સાથે અંદર આવવા કહ્યું. વિભાકર એની સાથે અંદર ગયો. નરેન્દ્રમોહને પોતાની સાથે આવેલા એક સેવાસંઘના સભ્યને અનુરાધાને છુટી કરી બહાર લાવવાનો હુકમ કર્યો. તરત જ તેણે હુકમનો અમલ કર્યો. સ્ત્રીવેશ ધારી નરહરીને અનુરાધા માની નરેન્દ્રમોહન બોલ્યો: ' તારે મારી સાથે ગુપચુપ લેબોરેટરીમાં આવવાનું છે. જગતસિંહ, એની આંખે પાટો બાંધી દયો. "

વેશધારી અનુરાધાની આનાકાની છતાં નરેન્દ્રના સાથીદારોએ એના બંને હાથ પાછળથી દોરડા વડે બાંધી એની આંખે પાટો બાંધી દીધો. ત્યારબાદ નરેન્દ્ર એને લઈ પ્રયોગશાળા તરફ જવા ચાલતો થયો.

એના ગયા બાદ પહેરેગીરના વેશમાં વિભાકર ફરી પાછો અંદર આવ્યો. બારણાને ઓથે લપાયલી અનુરાધા પુરૂષવેશમાં બહાર નીકળી. એને નરહરી ધારી પહેલાં તો વિભાકર જરા છેતરાયો, પણ પાછળથી રાજકુમારીએજ એની ભૂલ ભાંગી.

"હવે કોઇ આવી પહોંચે એ પહેલાં આપણે બંનેએ અહીંથી પલાયન થઇ જવું જોઇએ." વિભાકરે ભયથી કંપતા અવાજે કહ્યું.

"હું તૈયાર છું."

"તો ચાલો."

વિભાકરે નરહરીની સૂચના મુજબ પેલા જાળીયા સાથે દોરડું બાંધી દઇ સહુથી પહેલાં અનુરાધાને એની મારફત બહારને ભાગે ઉતારી ત્યાર બાદ એ પોતે એજ દોરડા મારફત બહાર ઉતર્યો.

"અનુરાધા, ચાલો..." એમ બોલતો વિભાકર એની તરફ ફર્યો.

પણ અરે આ શું? એટલી વારમાં અનુરાધા ક્યાં ગઇ? નરહરીના વેશમાં સજ્જ એવી રાજકુમારીને પોતે ઘડી પહેલાં બચાવી બહાર ઉતારી તે ત્યાં ન્હોતી. તેની જગાએ પોતે જે પહેરેગીરને બેહોશ ને ઘાયલ બનાવી આ પરાક્રમ કીધું હતું તે ત્યાં ઉભો હતો. એણે એનો હાથ પકડ્યો. "હા...હા...હા...હા" એ મોટેથી હસ્યો. પણ વિભાકરે હિંમત રાખી પોતાનું આ કાવત્રું પકડાઇ ગયું છે એમ જાણતાંજ કમરપટામાંથી કાતીલ ખંજર કાઢી એનાં પેટમાં હુલાવી દીધું.

બીજીજ પળે એણે ન્હાસી છૂટવા પાસે વહેતા સીતા સરોવરના અગાધ જળમાં આંખ મીંચીને ઝંપલાવી દીધું.

૬

નરહરી તથા વિભાકરે મળી જે પહેરેગીરને ઘાયલ તથા બેહોશ કરી જાળીયામાંથી બહાર ફેંકી દીધો હતો તે ધારવા કરતાં જલ્દી શુદ્ધિમાં આવ્યો. 'દુસ્મનો આ છુપા આવાસમાં પ્રવેશી ચૂકયા છે, તથા કેદીને નસાડી જવાના પ્રયાસો કરે છે,' એ ખબર સત્વર સરદારને પહોંચાડવા એ પાછળને છુપે રસ્તે ચાલતો થયો. પરંતુ સરદાર પ્રયોગશાળામાં કોઇ મહત્વના કાર્યમાં રોકાયા હોવાની ખબર મળતાં એ પોતાના બેચાર સાથીદારોને સત્વર આ બાબતની જાણ કરી પોતાની સાથે જાળીયાના બહારને ભાગે મદદ લઈ ગયો. આગળથી ગોઠવી રાખેલી યુકિત મુજબ જેવી પુરૂષવેશધારી અનુરાધા જાળીયામાંથી દોરડા વાટે પ્રથમ બહાર આવી તેવી જ એને પાછળથી બદમાશોએ ગોદામાં ડુચો મારી પકડી લીધી. પેલા પહેરેગીરની સૂચના મુજબ એને બીજી જ પળે સરદાર સમક્ષ ખડી કરવા લઇ જવામાં આવી.

ફકત એક જ સાથીદાર પેલા પહેરેગીરની સાથે ત્યાં રોકાયો. અનુરાધા પછી એજ દોરડા વાટે વિભાકર બહાર આવ્યો. પણ જેવો પહેરેગીર એને પકડી લે તેવા જ એ ચતુર ને બહાદુર માણસે એના પેટમાં આંખના અણસારામાં કાતીલ ખંજર હુલાવી દીધું. એ ત્યાંને ત્યાં જ રામશરણ થઇ પડ્યો. પેલો બીજો સાથીદાર આ દ્રશ્ય જોતાં જ ડરી ગયો. મદદે જવાનો અને વિભાકરને પકડવાનો વિચાર પડતો મૂકી એ જીવ બચાવવા મુઠ્ઠીઓ વાળી છુપે રસ્તે પલાયન થઇ ગયો. જ્યારે વિભાકરે સરોવરમાં પડતું નાખ્યું.

એ બાહોશ તરવૈયો હતો. જોતજોતામાં સરોવર તરી જઇ એ સામે કાંઠે નીકળી ગયો. ત્યાંથી ઘોડાગાડી કરી એ સહુથી પ્રથમ ગોમતીપુરમાં નરહરીને ત્યાં માયાની મુલાકાત લેવા ઉપડી ગયો.

× × ×

બીજી તરફ ચંઘીસખાન નરહરીની ચીઠ્ઠી લઇ જેવો છુપે વેશે વિશ્વાસબાબુને જઇ મળ્યો, કે તેણે સંદેશ વાહક મારફત પોતાને "ચંદ્રનાથના ગુમ થયાનો તથા તેને અગર તેની પત્નીને પકડી સરદાર સમક્ષ હાજર કરવાનો" સરદાર તરફથી મળેલો અગત્યનો સંદેશો કહી સંભળાવ્યો. ચંઘીસખાન શેઠના પુત્ર રમેશને તથા નરહરીની ચીઠ્ઠીને સોંપતા બોલ્યો: "ત્યારે વિશ્વાસબાબુ, આ કામ તમે કરો. દરમ્યાન હું માયાને બંગલે પહોંચી જઇ ચંદ્રનાથને સપડાવી આવી પહોંચું છું. તમને ખબર તો છે ને કે નરહરી તથા વિભાકરબાબુ બંને હાલમાં આપણા સરદારના કેદી છે, એટલે એમની ગેરહાજરીમાં મને માયાને મળી મારી ધારણા પાર પાડતા બહુ મુશ્કેલી નહિ પડે."

"ભલા માણસ, માયા પણ ગઇ કાલની ગોમતીપુરમાં નથી. એ નરહરી તથા વિભાકરની તપાસ કરવા આપણા બંદી નિવાસસ્થાન તરફ ચાલતી થઇ છે, એવી મને જાસુસખાતા તરફથી છુપી બાતમી મળી છે." છુપી પોલીસખાતામાં નોકરી કરતા વિશ્વાસબાબુએ નવી ખબર આપી.

"તો તો વળી સોના કરતાં પણ પીળું. હું ચંદ્રનાથને વિના મુશ્કેલીએ મારા પંજામાં ફસાવી શકીશ." ચંઘીસખાને હર્ષભેર ગર્જી ઉઠ્યો.

"પણ જોજે, એ ડિટેક્ટીવના ઘરમાં દાખલ થતાં પહેલાં બહુ જ સંભાળજે."

"તમે વ્રજકીશોરને ત્યાં ક્વચિત્ ભૂલચાપ ન ખાઇ જાવ એ ધ્યાન રાખજો." જવાબમાં ચંદ્રસખાને એને ટાણો માર્યો.

ત્યારબાદ બંને પોતપોતાને સોંપાયલા કાર્યો બજાવવા જુદા જુદા વેશ પરિધાન કરી ચાલતા થયા.

× × ×

આ તરફ નરહરી તથા વિભાકરના ગયા બાદ માયા પેલો હીરાનો કંઠો મહારાણી મેનાવતીને પાછો આપવાને બહાને રાજમહેલમાં દાખલ થઇ. એણે ધીમે પગલે રાજમહેલમાં આવેલા મહારાણીના ખાસ ખાનગી આવાસમાં પગ મૂકયો. એ વેળા એણે જે દેખાવ જોયો તે જોઇને એ અત્યંત અચંબો પામી.

પોતાને વિના સંકોચે હીરાનો કંઠો પહેરવા આપનાર દીલાવર ને દયાળુ મહારાણી મેનાવતી ગંભીર બીમારીને ખાટલે પટકાઇ પડી હોય તેમ પલંગમાં પડી હતી. રાજદાસી ચંદ્રા એને બળાત્કારે દવા પાઇ રહી હતી. રાણી એ દવાનું ગ્લાસ પાછું ઠેલતા એને કરૂણ કંઠે કહેતી હતી: "ચંદ્રા, કૃપા કરી મને હવેથી એ દવા પાવાનું માંડી વાળ. મને લાગે છે કે રાજમાતા તરફથી મારી તંદુરસ્તીને બહાને અપાતી આ દવા મારા કાળજામાં ચીરાડા પાડી રહી છે. મારી તબિયત સુધરવાને બદલે દિવસે દિવસે એનાં અનુપાનથી ગળાતી જઇ રહી છે. વિનંતી કરી કરીને થાકી છતાં કોણ જાણે કેમ મહારાજા પણ આજ કેટલાય દિવસથી અહીં ફરકતા નથી. અને કોઇ કોઇ વાર ફરકે છે, તો કેમ જાણે બદલાઇ ગયેલા પાગલ જેવા! એ મારી કોઇ વાત કાને નથી નાખતા! મને કહેવામાં આવે છે કે મારી પુત્રીના ગુમ થવાથી એમનાં હૃદયને સખત આઘાત લાગ્યો છે અને એ આઘાતમાં એઓ દીવાના બની ગયા

છે. પણ મારે ગળે આ વાત નથી ઉતરતી. મને એ બાબતમાં વહેમ છે. હું અત્યારે–આ પળેજ રાજમાતા યશકુમારીને મળી એ બાબતની ચોખવટ કરવા માગું છું. જા...બોલાવી લાવ એમને...જા... એ દવા હવે પછી હું નથી પીવાનો..." કહેતા મેનાવતીએ એક આંચકો મારી ચંદ્રાના હાથમાંથી એ દવાનો ગ્લાસ ફેંકાવી દીધો.

ચંદ્રા પલંગ પાસેથી ઉભી થઈ બહાર ચાલી ગઈ. માયા તરતજ મહારાણીની પાસે જઈ પહોંચી. "આ આપનો હીરાકંઠો. હું લગ્નમાં પીએર જવાની હતી પણ અચાનક માંડી વાળ્યું છે, એટલે પાછો આપવા આવી છું."

"માયા, આવ બેસ, બ્હેન!" મહારાણીએ એના હાથમાંથી કંઠો લઈ પલંગની પથારી નીચે મુકતા એને વ્હાલથી પોતાની પાસે બેસાડી. "તારો નરહરી હાલ ક્યાં છે? એ કેમ દેખાતો નથી?"

"એ અનુરાધા બહેનને ઉઠાવી જનાર બદમાશોની તપાસ કરવા ગયા છે."

"આમતેમ નજર કરી એકાંત છે એમ ખાત્રી થતાં એ ધીમેથી બોલી: "બ્હેન અહીં રાજમહેલમાં પણ એ બદમાશોએ કોઈ ભયંકર કાવત્રુ રચેલું લાગે છે. તારા નરહરીને તું જેમ બને તેમ જલ્દી ખબર કરજે. મને પરાણે દવા પાઈ બીમાર બનાવવામાં આવી છે. મહારાજાને કોણ જાણે કેમ તે પાગલ બનાવી દેવામાં આવ્યા છે. અહીંની દાસીઓ પણ મારૂં કહ્યું માનતી નથી. બધા રાજમાતાના હુકમનું પાલન કરે છે..."

એ આગળ એક પણ શબ્દ બોલે તે પહેલાં બહારથી કોઈના હસવાનો ખડખડાટ અવાજ આવ્યો. મેનાવતીએ ગભરાતા ગભરાતા

કહ્યું: "માયા, બેન, તું આ પલંગ નીચે જલ્દીથી છુપાઇ જા...એ પાગલ મહારાજા આ તરફ આવી રહ્યા હોય એમ છે."

માયા સપાટાબંધ પલંગ નીચે છુપાઇ ગઇ. થોડીજવારમાં ગાંડાની માફક ચેનચાળા કરતા મહારાજા શીવકુમાર ઓરડામાં દાખલ થયા. એની પાછળ દાસી ચંદ્રા હતી. શીવકુમાર મહારાણીની પાસે પલંગમાં આવી બેઠા. "મેના ..ચંદ્રા કહે છે કે તું દવા નથી પીતી?"

"ના, હું હવેથી દવા નથી પીવાની...મને દવાની જરૂર નથી. મને વહેમ છે..."

"ચંદ્રા! ગ્લાસમાં દવા લાવ." શીવકુમારે હુકમ કર્યો.

ચંદ્રાએ સીસીમાંથી બીજો ભાગ કાઢી ગ્લાસ ધર્યું. પતિએ પત્નીને માથે હાથ ફેરવતા કહ્યું: "ડાહી થઇને આ દવા પી જા. લે, રાજમાતા તારી દુસ્મન નથી."

"ના, હું નથી પીવાની..."

"પી...જા...પીવીજ પડશે..." કહી ડોળા કાઢી મહારાજાએ એક હાથે એનું માથુ તકીયા સાથે દબાવી બીજે હાથે એ દવા એનાં મોઢામાં બળાત્કારે રેડી દીધી. ચંદ્રાએ એ વખતે રાણીના બંને હાથ પકડી રાખ્યા હતા.

પરંતુ આમ પરાણે દવા પાવાથી એ અશકત શરીર બેહોશ થઇ ગયું. શીવકુમાર પલંગ ઉપરથી ઉભો થયો. એ ચંદ્રા તરફ જોઇ ખડખડાટ હસી પડયો. ચંદ્રા પણ એની સાથે હસી પડી.

"હવે હું જાઉં છું. તું એની ખાસ સંભાળ રાખજે. મને લાગે છે કે એ છેલ્લા બે દિવસથી કંઇક ન જાણવાનું જાણી ગઇ છે. પણ ફીકર નહિ હવે એ બીજા બે દિવસ આ દુનિયામાં નહિ કાઢે."

એટલું કહી એ આવ્યો હતો એજ રસ્તે બહાર ચાલ્યો ગયે
એના ગયા બાદ ચંદ્રાએ મહારાણીનાં શરીર ઉપર ચારસો ઓઢાડી દ
આમતેમ ખાંખાંખોળા કરવા માંડયા. પથારીની નીચેથી પેલો હીરાકં
એના હાથમાં આવ્યો. એણે એ આનંદની સાથે પોતાના ગળામાં પહેર્યો
સામેના મોટા આયનામાં પોતે કેવી લાગે છે, તે એક વાર સામે ઉભા રહી
જોયું. પછી હરખભેર બોલી ઉઠી: "બસ, મહારાણીનો કાંટો નિકળ
જાય એટલે પછી રાજમાતા અને મહારાજ રાજસિંહાસને બીરાજશે
મારા ચંદ્રનાથને દીવાનપદું મળશે. અને હું દીવાનની પત્ની બનં
એક દાસીમાંથી મહારાણીના ખાસ મિત્ર-ખાનગી સલાહકાર બન
આવા હીરામોતીના અલંકારો અને કીમતી વસ્ત્રોથી મારી દેહલતાને
શોભાવીશ."

બરાબર એજ વખતે એની પીઠ પાછળ કોઈએ પીસ્તોલની નોક
ધરી સત્તાસૂચક અવાજે કહ્યું: "ચંદ્રા! રાજદ્રોહીના! તને કેદ કરવામાં
આવે છે."

એ બેબાકળી બની પોતાના આ સ્વગત ઉદ્‌ગારો સાંભળી જનાર
વ્યકિતને ઓળખવા તેની તરફ ફરી. "કોણ માયાવતી! તમે...અહીં..."
એ થરથરવા લાગી.

"હા...ચંદ્રા! તારૂં પાપ હવે મારાથી અજાણ્યું નથી રહ્યું. જો
જીંદગીની સલામતી ચાહતી હોય તો હવે તારે મારા સવાલોના તમામ
જવાબો સાચેસાચાં આપવા જ પડશે."

"હું કંઇ જ જાણતી નથી."

"તો પછી મહારાણીની જીંદગી ખતમ થાય તે પહેલાં તારી
જીંદગી ખતમ કરી નાખતા મને જરાય વાર લાગવાની નથી."

એટલું કહી પલંગ નીચેથી પીસ્તોલ સાથે બહાર નીકળી આવેલી માયાએ ગોળી છોડવા નેમ તાકી ઘોડો દાબ્યો. ચંદ્રા ગભરાઇ. આખરે પણ અબળા જાત! વળી વધારામાં પોતાનું પાપ પ્રગટ થઇ ગએલું જાણતાં એની હિંમત ડગડગી ગઇ હતી. એ રડમશ ચહેરે બોલી: "મને ન મારશો. હું તમને જે કંઇ જાણતી હોઇશ તે જરૂર બતાવી દઇશ."

"તો કહે જોઉં, મહારાણીને અપાતી આ દવામાં ઝેર છે કે નહિ?"

"હશે...પણ મને એ વાતની ખબર નથી." એની જીભ ત-ત-પ-પ થવા લાગી.

"મહારાજા શીવકુમાર પાગલ જેવા કેમ લાગે છે?"

"એ બધુ તરકટ છે, બનાવટી છે. એ ખરા મહારાજા જ નથી."

"ખરા મહારાજા નથી? તો છે કોણ?"

"તે રાજમાતા યશકુમારી સિવાય કોઇ જાણતું નથી."

"તો પછી ખરા મહારાજા ક્યાં છે વારૂ?"

"રાજમાતા યશકુમારીએ એમને કોઈ જગાએ કેદ કર્યા છે."

"વારૂ, એ યશકુમારી હાલ ક્યાં છે?"

"એમના ભેદી નિવાસસ્થાનમાં..."

"આ બધી રાજરમતનો આગેવાન અને તમારા કહેવાતા 'સેવા-સંઘ" નો સરદાર કોણ છે?"

"એજ રાજમાતા યશકુમારી..."

"એમના ભેદી નિવાસસ્થાને જવાનો છુપો માર્ગ તું જાણે છે?"

"જાણું છું. પણ જવા દયો...માયાવતી...એ માર્ગ જીવ સટો-સટનો છે..."

"તારે માટે હશે. નરહરીની નીડર પત્ની એવા જીવલેણ સાહસોમાં ઝંપલાવવાના વિચાર કરે એવી કાયર નથી. તું મને એ રસ્તો બતાવ..."

"પાસેના ખંડમાં જમીન ઉપર બીછાવેલી જાજમ ઉંચકતા નીચે ભોંયરામાં ઉતરવાનો એક છુપો રસ્તો સીતા સરોવરને કાંઠે આવેલા શીવાલયમાં લઈ જશે. એ શીવાલયની મૂર્તિ સામે ગોઠવાયલા પોઠીઆની પુછડીમાં એક છૂપી ચાંપ છે. એ દબાવશો એટલે પોઠીઓ આપોઆપ ખસી જઇ નીચે ઉતરવાનો રસ્તો આપોઆપ મોકળો થશે. બસ, એ રસ્તે થઇને આપ લોખંડી મદ્દાલ નામે ઓળખાતા સરદારના છુપા નિવાસસ્થાનના ખાસ ઓરડામાં સીધા પહોંચી શકશો."

"ઠીક છે, તારી બાતમી ઉપર ભરોસા રાખી હું આગળ વધુ છું. જો એ માહીતી ખોટી પડી અગર તો પાછળથી મારી આ છુપી હીલચાલ સંબંધી લેશ માત્ર પણ વાત તેં કોઇને જણાવી દગો કરવાનો પ્રપંચ રચ્યો તો યાદ રાખજે આ મામલામાં સહુથી પહેલું લોહી તું તારૂં જ રેડીશ."

મહારાણી હવે કંઇક શુદ્ધિમાં આવી હતી. એના હાથમાં પીસ્તોલ આપી બહાદુર ને ચાલાક માયાએ એમની જગાએ ચંદ્રાને પથારીમાં સુવાની ફરજ પાડી. મહારાણીના બે મજબુત વસ્ત્રોથી એના હાથ પગ પલંગ સાથે સજ્જડ બાંધી દેવામાં આવ્યા. કોઇને બુમ પાડી મદદે ન બોલાવી ન શકે એટલા માટે એણે એનાં મોઢામાં પણ કપડાનો ડુચો માર્યો.

ત્યાર બાદ એ મહારાણીને લઇ ધીમે ધીમે આગળ વધી. મેનાવતીને માયાએ ટુંકાણમાં જે કંઇ સમજાવવાનું હતું તે સમજાવી દીધું. ચંદ્રાની સૂચના મુજબ એને પાસેના ખંડમાંથી છુપો રસ્તો મળી આવ્યો. એ એ રસ્તે થઇને સીતા સરોવરને કાંઠે આવેલા શીવાલય નજીક નીકળી.

વિભાકરનો બંગલો અહીંથી થોડેજ દુર હતો. એ મહારાણીને ધીમે ધીમે ચલાવી એ બંગલા પાસે લઇ ગઇ. વિભાકરની પત્ની મધુકાન્તાને એણે જરૂરી વાત સમજાવી મહારાણીની સોંપણુ કરી, અને કોઇને ખબર ન પડે એમ તાબડતોબ એમને યોગ્ય દવાદારૂ કરવા ભલામણુ કરી.

આટલું કામ સપાટાબંધ પતાવી દઇ એ શીવાલયમાં પાછી ફરી. ચંદ્રાની વાત એને ખોટી ન લાગી. પોઠીઆની પીઠ પાછળ એક છુપી કળ હતી. વારંવાર એ એકનો એક ભાગ દબાયાથી એના ઉપર પડેલો ઘસારો સ્પષ્ટ જણાઇ આવતો હતો. એ કળ દબાવતા એને અંદર જવાનો માર્ગ જણાયો એ એ છુપે માર્ગે હિંમતભેર આગળ વધી. જમીનમાં સુરંગ ખોદીને ખાસ બનાવવામાં આવેલો એ છુપો રસ્તો સીધો સીતા સરોવરને સામે કાઠે આવેલા લોખંડી બંગલામાં જ નીકળતો હતો.

જે ખાસ ઓરડામાં છુપા વેશમાં મહારાણી યશકુમારી ચંદ્રાને ગીરફ્તાર કરી એનાં જીવતદાનના બદલામાં નરહરીના ચીઠ્ઠી લઇ ન્હાસી છુટેલા ચંદ્રનાથને શરણે આવવાની ફરજ પાડવાના ખ્યાલ ગોઠવી રહી હતી, એજ ઓરડામાં માયા એ છુપે રસ્તેથી સીધી આવીને ઉભી રહી; અને ઓરડામાં જેવો સરદારનો ખડખડાટ હાસ્યધ્વની ગાજી રહ્યો તેવીજ એ સરરર કરતી છુપું દ્વાર ઉઘાડી નાખી ત્યાં ધસી ગઇ. પ્રકરણુ ચોથાને છેડે "કોણુ માયા! નરહરીની પત્ની!" એ શબ્દો એને જ સંબોધીને રાજમાતા યશકુમારી બોલી હતી તે આપણે વાંચી ગયા.

— પછી એ નીડર નારીએ શું કર્યું ? —

૭

નરહરીનીની ચિટ્ઠી લઇ ન્હાસેલો ચંદ્રનાથ લોખંડી મહેલના છુપે રસ્તેથી સીધો નરહરીના મકાનમાં આવી પહોંચ્યો. બારણે તાળું હતું. બહાર એક પહેરેગીર સિપાઇ બેઠો હતો તેને એણે પૂછ્યું: " માયાવતી ઘરમાં નથી ?"

" નહી, ઘરમાં કોઇ નથી. "

" મારે એમને આ ચીઠ્ઠી આપવાની હતી. "

" આપને જોઇએ તો એ મને આપી જાવ. હું એમને આવતાની સાથે આપી દઇશ, નહિ તો એઓ આવે ત્યારે આવજો. "

" એ પાછા આવે ત્યાં સુધી હું અંદર રોકાઇ શકું છું ? "

" નહિજી, એમની ગેરહાજરીમાં કોઇને પણ અંદર જવાની સખત મનાઇ છે. "

ચંદ્રનાથ બે ડગલાં પાછળ હટયો. થોડીવાર કંઇક વિચાર કરી તેણે ગજવામાંથી પેલી કાતીલ રીવોલ્વર ખેંચી કાઢી તેમાંથી મૃત્યુકીરણ છોડી પહેરેગીરને જોતજોતામાં દરવાજા પાસે જ પછાડી નાખ્યો. ત્યારબાદ એ ડાયરી ને યંત્રોની પેટી હાથ કરવા એજ રીતે તાળું તોડી દરવાજો ઉઘાડી અંદર દાખલ થયો. દાખલ થતાં જ એણે જે ભયાનક દ્રશ્ય જોયું તે જોઇને એની આંખો ફાટી ગઇ

વરંડાની બારી તોડી નાખી કોઇ ચોર મકાનમાં દાખલ થયો હતો. દિવાનખાનામાંની તમામ વસ્તુઓ વેરવિખેર પડી હતી. નીચેનાં છુપા ભોંયરામાં કોઇ ભાંગફોડ કરતું હોય એવો અવાજ આવી રહ્યો હતો. રીવોલ્વર હાથમાં પકડી એ એક ખુણામાં છુપાયો. થોડીવારે એક હાથમાં સળગતી બેટરી ને બીજા હાથની બગલમાં યંત્રની પેટી તથા ડાયરી ઉઠાવી એક વિકાળ વ્યકિત બહાર આવી. એ ચંઘીસખાન હતો ચંદ્રનાથ એને પોતાની

પહેલાં અહીં હાજર થઇ ચૂકેલો જોઇ થરથરી ગયો. છતાં કોઇપણ ભોગે એ બંને કીમતી વસ્તુઓ હાથ કરવા એણે પણ દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો હતો.

ચંધીસખાને પેટી ઉઘાડી. અંદર ચોરાયલા યંત્રોના નમૂનાઓ સહીસલામત હતા. પેલી ડાયરી ઉઘાડી તપાસી ખાત્રી કરી જોઇ. એ પણ બરાબર હતી. ડાયરી પેટીમાં મુકી એ હરખનો માર્યો બોલી ઉઠયો: "બસ...... હવે ચંદ્રનાથ ને માયા જખ મારે છે. આ પરાક્રમના બદલામાં વ્રજકીશોર શેઠને ત્યાંથી મળનાર એક લાખ રૂપીઆ હું સરદાર પાસે મોઢે માગીને ઇનામમાં લઇશ, નહિ તો..."

એ આગળ કંઇ પણ બોલે એ પહેલાં તેજસ્વી કીરણો સાથે ધુમાડા જેવો પદાર્થ ત્યાં જોતજોતામાં પથરાઇ ગયો. ચતૂર ચંધીસખાન સત્વર નાકે રૂમાલ ધરી દઇ પાછળ કૂદી પડયો. જ્યારે 'હા...હા... હા...હા...' હસતો ચંદ્રનાથ રીવોલ્વર સાથે એની સામે આવી ઉભો. પણ એની ધારણાયે ધૂળમાં મળી. એ મૃત્યુકીરણની અસર ચંધીસખાન ઉપર થવાને બદલે ટેબલ ઉપર મુકાયલી ડાયરી તથા પેટી ઉપર થઈ. એ બંને વસ્તુ બચાવી લેવામાં આવે એ પહેલાં ભડભડાટ સળગીને રાખોડી થઇ ગઇ.

"અફસોસ... મારો દાવ ખાલી ગયો...મેં આ શું કર્યું ?" ચંદ્રનાથ અચાનક આમ વિપરિત પરિણામ આવતા સહજ પાગલ જેવો બની ગયો. ત્યાં તો પોતે મહામહેનતે મેળવેલ કીમતી શોધોને આમ ભસ્મીભૂત કરી નાખનાર એ બેવકૂફને ચંધીસખાને ધસી જઇ ગલચીમાંથી પકડી લીધો. ચંદ્રનાથે પેલી રીવોલ્વર એને મ્હાત કરવા તાકી, પણ રે કમનસીબ! એની અંદરને ભાગે ભરવામાં આવેલું વૈજ્ઞાનીક રસાયણ ખતમ થઇ ગયું હોવાથી એ આ વેળા નિષ્ફળ નીવડી.

ચંધીસખાનની એકજ ફેંટે એ દીવાલ સાથે પછડાઈ બેભાન બની ગયો. ક્રોધની આગથી ભભુકતા ચંધીસખાને વીજળીની

ઝડપે પેલી નવી જાતની રીવોલ્વર ઉપાડી લીધી. ત્યાર બાદ એને ઉંચકી લઇ જવા પોતાની પીઠ ઉપર નાખ્યો. પણ બારણા તરફ જવા એ બે ડગલાં ભરે ત્યાં તો એને કાને બહાર કોઇનો સીસોટી મારવાનો અવાજ સંભળાયો.

એને ખબર હતી કે આ ડિટેકટીવ નરહરીનું મકાન છે. કદાચ બહારના ચોકીદારને વહેમ ગયો હોય ને તે પોતાની મદદે પોલીસને બોલાવવા સીસોટી મારી રહ્યો હોય તો પકડાઇ જવાનો સંપૂર્ણ ડર હતો. ચંદ્રનાથના બેહોશ શરીરને ઉપાડીને બારીમાંથી સહેલાઇથી નસાય એમ ન હતું, એટલે લાચારીએ તેને ત્યાં જ પાછો પટકી દઇ એ જે રસ્તે આવ્યો હતો એ જ રસ્તે એકલો જીવ લઇને ન્હાસી છૂટયો.

તરત જ બારણું ઉઘડી ગયું. એમાં થઇને વિભાકર અંદર દાખલ થયો. બહાર ચોકીદારનું શબ અને તૂટેલું તાળું પડેલું જોઇને એને વહેમ જવાથી એણે જ સીસોટી મારી પાસેના કવૉર્ટરમાંથી સિપાઇઓને મદદે બોલાવ્યા હતા. જોતજોતામાં ચાર-પાંચ પોલીસો ત્યાં આવી સલામ કરીને ઉભા રહ્યા. વિભાકરે અંદર દાખલ થતાં જ ચંદ્રનાથનું શબ પડેલું દીઠું. એણે એને ઓળખી કાઢયો. મોઢા ઉપર પાણી છાંટી છાંટી એને ભાનમાં લાવવામાં આવ્યો. ભાનમાં આવતાં જ એણે વિભાકરને દીઠો. પોતાની મહેનત પર પાણી ફરવા ઉપરાંત પોતે પોલીસના પંજામાં ફસાઇ ગયાથી એ અર્ધો ગાંડા જેવો થઇ ગયો. વિભાકર દમદાટીથી એની પાસેથી એટલું જાણી શકયો કે 'પોતાના આવી પહોંચતા પહેલાં ચંઘીસખાન અહીં આવી ચૂકયો હતો. એ જ પોતાની આ દશા કરી ન્હાસી ગયો છે. અને મૃત્યુ-કીરણના પ્રભાવે યંત્રાની પેટી તથા ડાયરી બળીને ખાખ થઇ ગયા છે."

"આ માણસને હાલ કેદમાં રાખો અને જલ્દી વિશ્વાસબાબુને મારી પાસે મોકલો." વિભાકરે એક સિપાઇને હુકમ કર્યો.

ચંદ્રનાથને લઇ બે સીપાઇઓ કેદખાના તરફ ચાલતા થયા. ત્રીજા સીપાઇએ થોડી વાર પછી ઓરડામાં બારીકાઇથી તપાસ કરતા વિભાકરને આવીને કહ્યું: "વિશ્વાસબાબુ કંઇ ખાસ કામસર મકાને ગયા છે."

"અત્યારે! મકાને! અમારી ગેરહાજરીમાં વગર રજાએ ઘેર!" એ સ્વગત બબડયો ને વહેમાયો.

તરત જ એનાં ભેજામાં કંઇક વિચાર સ્ફૂર્યો. એ પેલી ભાંગેલી બારીમાંથી બહાર નીકળ્યો. ન્હાસેલા ચંઘીસખાનને પગલે પગલે એણે ચારપાંચ પોલીસોને સાથે લઇ આગળ વધવા માંડયું. એની ધારણા સાચી પડી. ચંઘીસખાનનાં પગલાની નિશાની બરાબર વિશ્વાસબાબુના મકાનના આંગણામાં જ ખતમ થઇ હતી. એણે બે ત્રણ પોલીસોને ઘરની ફરતે ધ્યાન રાખવા આગળ પાછળના દરવાજા પર સૂચના આપી ગોઠવી દીધા. ત્યાર બાદ બીજા બેને સાથે લઈ ભરેલી રીવોલ્વર હાથમાં પકડી એ મકાનમાં પ્રવેશ્યો. અંદરના ખંડમાંથી એણે બે વ્યક્તિઓને વાત કરતા સાંભળી. એમાંનો એક વ્રજકીશોરને ત્યાંથી છુપે વેશે જઇ રમેશને સોંપી રૂપીઆ એક લાખની કરન્સી નોટો લઇ આવનાર વિશ્વાસબાબુ હતો, જ્યારે બીજો માયાનાં મકાનમાંથી ચંદ્રનાથને પછાડી છટકી આવેલો ચંઘીસખાન હતો. ચંઘીસખાન વસ્ત્ર બદલતા વિશ્વાસ-રાવને બનેલી બીના કહી સંભળાવી બોલ્યો :

"હું તો આમ નાસીપાસ થયો છું, પણ તમે રમેશને તથા નરહરીની ચીઠ્ઠી લઇને શેઠને ત્યાં ગયા હતા, તેનું શું થયું?"

"આ વિશ્વાસના પાસા પોબાર પડયા વિના રહે? નરહરીની ચીઠ્ઠી વાંચીને અને પોતાના પુત્રને પાછો આવેલો જોઇને શેઠે મને ચેક ફાડી આપવા તૈયારી બતાવી પણ મેં એ લેવાની ના પાડી એટલે પછી હજાર હજારની નોટો માણસ પાસે બેન્કમાંથી મગાવી આપતા જરા વાર લાગી. લ્યો ગણી

લ્યો આ એક લાખની નોટો, અને સરદારને જઈને કહેજો કે વિશ્વાસબાબુ તેનાં આ કામનું ઈનામ લેવા કાલે રાત્રે લોખંડી મહાલમાં આવી મળશે." એટલું બોલી એણે ટેબલ ઉપરથી એક ચામડાનું નાનકડું પાકીટ ઉઠાવી ચંઘીસખાન તરફ ફેંક્યું.

ચંઘીસખાન તે ઉપાડી લેતા બોલ્યો: "વિશ્વાસબાબુ, તમે આ બાબતની ખબર સંદેશવાહક મારફત સરદારને કરી દ્યો અને ચંદ્રનાથ હજુ મરી ગયો નથી, પણ નરહરીનાં મકાનમાં બેહોશ થઈને પડ્યો છે, તેની સંભાળ રાખતા રહેજો. જ્યારે હું હજુ......" છેલ્લા શબ્દો તે ફક્ત વિશ્વાસબાબુ સાંભળી શકે એટલા ધીમેથીજ બોલ્યો:

"ભલે હું હમણાજ સરદારને ખબર આપું છું." કહી વિશ્વાસબાબુએ છુપો રેડીઓ સેટ યાને સંદેશ વાહક યંત્ર ઉઘાડ્યું. વિભાકર બહાર ઉભો રહી બારણાની ફાટમાંથી આ તમામ જોઈ ને સાંભળી રહ્યો હતો પ્રોફેસર શીતમુર્તિએ પ્રયોગશાળાંમા ગોઠવેલા એવાજ બીજા સેટની ઘંટી વાગતા કાન માંડી સાંભળવા માંડયું. વિશ્વાસબાબુ બોલવા લાગ્યો: "પ્રોફેસર, સરદારને ખબર આપો કે કોણ જાણે ક્યાંથી વિભાકર અહીં આવી પહોંચ્યો છે. ચંગીસખાન ડાયરી ને યંત્રોની પેટી ઉઠાવી લાવવામાં ફાવે એ પહેલાં ચંદ્રનાથે એ મૃત્યુ-કીરણથી સળગાવી મૂકી છે. હું વ્રજકીશોર શેઠને ત્યાંથી રૂપીઆ એક લાખની નોટો લઈ આવ્યો છું, અને ચંઘીસખાન પોતાનું કામ પૂરૂં કરી એ નોટો લઈ આજે તમારી પાસે હાજર થશે. તમે નરહરી તથા કેદીઓની સંભાળ રાખજો. માયાવતી અહીં નથી."

"પણ વિભાકર અહીં છે...વિશ્વાસબાબુ!" બોલતો વિભાકર એજ વખતે એક સિપાઈને લઈ એક ધક્કા સાથે બારણું બેપોળ ઉઘાડી નાખી અંદર ધસી આવ્યો. "રાજદ્રોહી સેતાસંઘના સભ્ય હોવાના આરોપસર એક જાસુસ તરીકે હું તમને ગીરફતાર કરૂં છું."

વિશ્વાસબાબુ આ અચાનક આવી પડેલી આફતથી ગભરાઇ ગયો. વિભાકરના હુકમથી તરતજ એને સિપાઇએ હાથકડી નાખી. ચંઘીસખાન ચામડાના પાકીટ સાથે પાછલે પગે દૂર ખસી રહ્યો હતો, તેની છાતી સામે રીવોલ્વર તાકી વિભાકર ગર્જ્યો : " જો જીંદગીની સલામતી ઇચ્છતો હોય તો એ પાકીટ સોંપી દે."

ચંઘીસખાન વિભાકર જેવા દસ માણુસને પૂરો પડે એવો પડછંદ ને બહાદુર હતો, પણ રીવોલ્વરની ગોળીનો સામનો કરવા લાચાર હતો. કોઇપણ રસ્તે અત્યારે જીવ બચાવી અહીંથી છટકી જવુંજ ઠીક છે, એમ જણાતા એ ચાલાક ઉસ્તાદે પ્રાણ કરતાં પૈસાને વ્હાલા કીધાં નહિ. "લ્યો, આ તમારૂં પાકીટ..." કહી એણે પોતાના હાથમાંહેનું પાકીટ જાણીજોઇને નીચે જમીન ઉપર ફેંકવાને બદલે એના રીવોલ્વરવાળા હાથ ઉપર તાકીને ફેંક્યું. આંખ મીંચીને ઉઘાડીએ એટલી વારમાં આ બનાવ બની ગયો. વિભાકરના હાથ પર પાકીટ વાગતા રીવોલ્વર નીચે છટકી જઇ પડી. વિભાકરે એને પકડી લેવા સીસોટી મારી. ચંઘીસખાન ઘરને પાછલે બારણેથી કુદકો મારી બહાર નીકળ્યો. ઘરની બન્તે બાજુ ગોઠવેલા સિપાઇઓ સીસોટીને અવાજે સાવધ થઇ એને પકડવા દોડી ગયા. પણ એવા દસને એ એકલો પૂરો પડે એમ હતો. ત્રણ–ચાર સિપાઇઓને ધૂળ ચાટતા કરી એ વિજળીની ઝડપે અલોપ થઇ ગયો. વિભાકરે વિશ્વાસબાબુનો કબજો લઇ છુપું સંદેશ વાહક યંત્ર ધરાવતા એ મકાનને સીલ મારી એક સીપાઇનો પહેરો મુકયો.

કેદખાનાની જે કોટડીમાં એક અર્ધપાગલ કેદીને પુરવામાં આવ્યો હતો, એજ ઓરડામાં વિશ્વાસબાબુને પણ પુરવામાં આવ્યો. વિશ્વાસ તેને ઓળખી લેતા બોલી ઉઠયો : "કોણ ! તું...ચંદ્રનાથ !"

— જવાબમાં ચંદ્રનાથ ગાંડાની માફક હસી પડયો —

૮

"હવે કહો જોઉં રાજમાતા, તમારી સોનેરી ટોળીના સભાસદોના છુપાં કાવત્રાં પર અજવાળું નાખવા આવેલા નરહરી તથા વિભાકર હાલ ક્યાં છે?"

"અમારા કેદી છે."

"અને અનુરાધા તથા રમેશ?"

"તે બંને પણ મારા કેદી છે."

"તો હું એ તમારા કેદીઓની મુલાકાત લેવા ચાહું છું. ચાલો... ઉઠો..." માયા રીવોલ્વરની નોક સરદારની છાતી સામે ધરી નીડરતાથી હસતી હસતી હસતી બોલી.

લાચાર યશકુમારી ઉભી થઇ, પણ બંને બે ડગલાં આગળ વધે ત્યાં તો કોઇનાં આગમનની ઘંટડી વાગી. ચતુર માયા એક ખુણામાં પોતાને કોઇ જોઇ ન લે એમ છુપાતા બોલી: "હું આ ભરેલી રીવોલ્વરે સંતાઇને સાંભળું છું. ખબરદાર, મારી મોજુદગીની ખબર આપવાનો અણસારો સરખો કર્યો તો મારા પકડાતાં પહેલાં આમાંની ગોળી તમારી છાતી વીંધી નાખશે."

સરદારે એક બટન દાબ્યું. સામેનું છુપું બારણું ઉઘડી ગયું. એમાં થઇને પેલા પહેરેગીરની સાથેથી જીવતો ન્હાસી છટકવા પામેલો માણસ ત્યાં શ્વાસભેર ધસી આવ્યો. "સરદાર...સરદાર..."

"શું છે? મંગળસીંગ......"

"ગજબ થયો છે. કેદખાનાની કોટડીના જાળીયા વાટે કેદી અનુરાધાને બચાવી વિભાકર બહાર નીકળ્યો હતો..."

"વિભાકર! એ તો નરહરી સાથે મૃત્યુ કોટડીમાં કેદ હતો."

" કોણ જાણે કેમ, તે બંને એમાંથી છુપે રસ્તે અલોપ થઇ ગયા છે. હું એ ખબર આપને આપવા આવી રહ્યો હતો, ત્યાં પહેરેગીર મોહનનાથને સરોવર–કાંઠાના બહારના ભાગ પર બેહોશ પડેલો જોયો. મેં એની મદદ કરી, પરંતુ પાછળથી વિભાકરને હાથે મોહનનાથ માર્યો ગયો."

" અને કેહી રાજકુમારી ?"

" એ પુરૂષવેશમાં ન્હાસવા જતી હતી, ત્યાં અમે પકડી લીધી છે, પણ વિભાકર...વિભાકર..."

" વિભાકરનું શું ?" આવેશમાં આવી જઈ ઉપરાઉપરી સવાલો પૂછી રહેલ સરદારને પાછળ માયા સંતાઇને સાંભળી રહી છે.' એ ખ્યાલ પણ ન રહ્યો.

" એ સહીસલામત ગોમતીપુર પહોંચી ગયો છે." એમ બોલતો પ્રોફેસર શીવમૂર્તિ છુપે માર્ગે ત્યાં દાખલ થયો. " સરદાર! હમણા જ વિશ્વાસબાબુનો સંદેશો આવ્યો છે. એમાં જણાવાયું છે કે માયા ત્યાં નથી. ચંદ્રનાથે ડાયરી તથા યંત્રાની પેટી ચંઘીસખાનના હાથમાં જાય એ પહેલાં સળગાવી મૂકી છે. અને વિભાકર ત્યાં જઇ પહોંચતા બધી બાજી બગડી ગઈ છે. ફક્ત વિશ્વાસબાબુ રમેશને સોંપી આવવાના બદલામાં એક લાખની નોટો મેળવી લાવ્યો છે, તે લઈ ચંઘીસખાન આપણી તરફ આવવા નીકળી ચૂકયો છે."

" ત્યારે મેં અનુરાધાને તમારી શોધ માટે પ્રયોગશાળામાં લઈ જવા હુકમ કર્યો હતો, તેનું શું ?"

" નરેન્દ્રમોહન કયારનો અનુરાધાને લઈ મારી પ્રયોગશાળામાં હાજર થઈ ચૂકયો છે. મારો અખતરો મેં કયારનો ચાલુ કરી દીધો છે."

" તમે શું બોલો છો ? તો પછી આ મંગળસીંગ પુરૂષવેશમાં ન્હાસતી અનુરાધાને પકડી લાવ્યો છે, તે સ્ત્રી કોણ છે ?"

"ક્યાં છે?"

"આ રહી..." કહેતા જ મંગળસીંગે પીઠ પાછળ બંને હાથ બાંધેલી એક વ્યક્તિનાં મોઢા ઉપરથી કાળો બુરખો ખેંચી લીધો.

"અરે! આ તો ખરેખર અનુરાધા છે."

"તો પછી નરેન્દ્રમોહનની સાથે આવનાર બરાબર આના જેવીજ એ સ્ત્રી કોણ?"

"અને એ આવા પુરૂષ વેશમાં...આ તો નરહરીના જેવા કપડાં લાગે છે! આ બધો શો ગોટાળો છે?"

"રાજકુમારી!" સરદાર કરડે અવાજે બોલ્યો: "કેદખાનામાંથી તને છોડાવી નસાડી જવાની હિંમત કરનાર..."

"બહાદુર ડિટેક્ટીવ નરહરી છે." રાજકન્યાએ બહાદુરીથી જવાબ વાળ્યો.

"તો પછી તારી જગ્યાએ તારા વેશમાં નરેન્દ્રની આંખમાં ધૂળ નાખી પ્રયોગશાળામાં પહોંચનાર એજ છે, એમજને?"

"એની મને ખબર નથી."

"સાચું બોલ,... નહિ તો આજ પળે... તારૂં..." કહેતા સરદારે આગળ વધી બંને હાથ વડે જોરથી એનું ગળું દબાવી દીધું.

ત્યાં તો રીવોલ્વરના ધડાકા સાથે માયા ખુણામાંથી બહાર ધસી આવી. "ખબરદાર એને આંગળી સરખી પણ લગાડી તો! રાજકુમારી, તમે બેધડક મારી પાસે ચાલ્યા આવો. અને તમે બધા મારી સામે એક લાઇનમાં હાથો ઉંચા કરી ગોઠવાઇ જાવ."

અનુરાધાએ માયાને ઓળખી લીધી. એ તરત જ દોડી એની પડખે આવી ઉભી રહી. શીવમૂર્તિએ પોતાની જગાએથી ખસતા મંગળસીંગને ઇસારો કર્યો. મંગળસીંગ ધીમેથી માયાના હાથમાંથી

રીવોલ્વર ઝુંટવવા તેની ઉપર ધસ્યો–પણ એ ચાલાક રમણી સાવધ હતી. એની ભરેલી રીવોલ્વરમાંથી તરત જ ગોળી છુટી ને મંગળનાથ એક ભયાનક ચીસ નાખી ત્યાં જ તરફડી પડયો.

" હા...હા... હા... મારી સાથે દગો... રાજમાતા યશકુમારી, જો... તારી આંખમાં ધૂળ નાખી તારી નજર સામે હું તારા કેદીને છોડાવી ચાલતી થાઉં છું. તારા તમામ છુપા રસ્તાનો ભેદ મેં રાજદાસી ચંદ્રા પાસેથી જાણી લીધો છે. એ જ માહીતીને આધારે હું રાજ-મહેલમાંથી તારો એક શિકાર મહારાણી મેનાવતી ઝુંટવી ગઇ છું. આજે બીજો શિકાર આ એની જ પુત્રી રાજકુમારી અનુરાધાને ઉઠાવી જાઉં છું. હવે એક ત્રીજો શિકાર મહારાજા શીવકુમાર બાકી છે, તે પણ આજકાલમાં... "

પાછલે પગે છુપા દરવાજા તરફ પાછળ હઠતી માયાનાં મોઢામાં છેલ્લું વાક્ય અધુરૂં રહી ગયું. એ છુંપું બારણું ઉઘાડી અનુરાધાને બચાવી જવામાં સફળ થાય એ પહેલાં એ જ જગ્યાએ ચંઘીસખાન ફુટી નીકળ્યો. એના ખભા ઉપર એક મોટી ગાંસડી હતી. એ જરા વારમાં મામલો પામી ગયો. દરવાજાના બારણા સાથેની છુપી કળ દાબતાં જ ત્યાં જમીનમાં એક મોટો ખાડો પડી ગયો. પાછલે પગે ખસતી માયા અને અનુરાધા એમાં અજાણપણે ફસાઇ ઠેઠ નીચે તૂટી પડયા.

સરદાર તથા શીવમૂર્તિના જીવમાં જીવ આવ્યો. બહુ જ સંભાળથી ખભા ઉપરની ગાંસડી નીચે ઉતારી ચંઘીસખાને તે છોડી. એમાં હાથપગ બાંધી મોઢામાં ડુચો મારેલી રાજદાસી ચંદ્રા હતી.

" ચંદ્રનાથને બદલે આખરે આ ચંદ્રા... " હતાશ સરદાર તૂટતી જબાને બોલ્યો.

"એ બધી કારવાઈ આ હરામજાદીની છે. સરદાર! આટલેથી હતાશ ન બનો. હજુ વધુ ભયાનક ઘટનાઓ તો મારે આપને સંભળાવવાની છે. ડાયરી ને યંત્રની પેટીનો સમૂળગો નાશ થયો છે. વિભાકરે વિશ્વાસબાબુને પકડી જેલમાં પૂર્યો છે. અને મારા હાથમાં આવેલી વ્રજકીશોર શેઠની એક લાખની નોટોનું પાકીટ પણ તેના જ કબજામાં ગયું છે."

'ચંઘ...ચંઘ...તારે મોઢેથી આવી વાતો..."

"ચંઘ જીવતો બચીને તમારી પાસે આવ્યો એટલો જ એનો સીતારો પાધરો સમજો. નરહરીની ચાલાક સ્ત્રી માયાએ મહારાણીને મહેલમાંથી નસાડી કોઇ ગુપ્ત સ્થાને છુપાવી દીધી છે. એને અપાતા ઝેરની વાત તથા આપણા રાજમહેલથી અહીં આવવાના છુપા સુરંગના રસ્તાની માહીતી પણ એને મળી ગઇ છે."

"કેવી રીતે?"

"વિશ્વાસબાબુને વિભાકરે કેદ પકડયા એ વખતે હું મારા બાહુબળ ને તાકાતે છટકી જઇ સીધો તમારા કહેવા મુજબ ચંદ્રાને મળવા ગયો. ત્યાં મહારાણીના પલંગમાં એને બંદીવાન દશામાં જોઇ. બંધનમુક્ત કરી ખુલાસો પુછતાં એણે મને માયા મહારાણીને બચાવી પોતાની આ દશા કરી ચાલતી થઇ ગઇ એમ જણાવ્યું. પણ પાસેના ઓરડામાં છુપું પ્રવેશદ્વાર ઉઘાડું જોઈ મને વ્હેમ ગયો. મારી સજ્જડ ધમકીથી આખરે એણે બધું કબુલ્યું છે. માયાને એણે જ રાજમહેલના તથા શીવાલયમાંથી અહીં આવવાના છુપા રસ્તાઓની માહીતી આપી છે."

"અને એજ માહીતીને આધારે એણે અહીં સુધી આવી આપણી તમામ ધારણાઓ ધૂળમાં મેળવી છે. બીજી તરફથી નરહરી તથા વિભાકર પણ આપણા પંજામાંથી છટકી ગયા છે. આપણા સંઘના

સબંધો દિવસે દિવસે ઓછાં થતા જાય છે. કાલે એનો ધણી બેવફા થયો, આજે એ બેવફા બની. ચંબીસખાન...તું હમણા ને હમણા એને લઇ પ્રોફેસર શીવમૂર્તિની પ્રયોગશાળામાં જા. અનુરાધાના વેશમાં નરહરી ત્યાં કંઇ નવાજૂની કરે તે પહેલાં એને પરહેજ કર. અને આ ચંદ્રાને...પ્રોફેસર એનો ઘાટ કેમ ઘડવો તે જાણે છે. દરમ્યાન હું બની શકે તો સરકારી કેદખાનામાંથી વિશ્વાસ તથા ચંદ્રનાથને છોડાવવાના તથા એક લાખની ગુમાવેલી નોટો પાછી હાથ કરવાના પ્રયત્નો કરૂં છું.”

“અને ચંદ્રનાથ પાસેથી મળી આવેલી આ મૃત્યુકીરણ છોડતી અદ્‌ભુત રીવોલ્વર!” કહેતા ચંબીસખાને તે સરદારના હાથમાં મુકી.

“એમાં ભરવામાં આવેલું રસાયણ ખતમ થઇ જતાં એ પોતાનું કામ આપી શકી નથી. શીવમૂર્તિ, આ પણ તમે લઇ જાવ, ને એ ફરી ચાલુ થાય એવો પ્રયાસ કરી જોજો.’ કહી સરદારે તે પ્રોફેસરને આપી.

“અને નીચેની ખીણમાં કેદ થઇ ચૂકેલા અનુરાધા તથા માયાને માટે શો હુકમ છે?”

“એ બંનેને મૃત્યુકોટડીમાં સજ્જડ જાપ્તામાં રાખો. આજ રાત્રે જ “સેવાસંઘ” ના મુખ્ય સંચાલકની હાજરીમાં આપણા એ તમામ દુસ્મનોને દેહાંતદંડની સજા અમલમાં મુકવાની છે, જેથી ફરી એ લોકો આપણા માર્ગમાં કાંટારૂપ ન થાય. દરમ્યાન હું સરકારી કેદખાનામાંથી વિશ્વાસબાબુ તથા ચંદ્રનાથને છોડાવી લાવવાના, મહારાણીની તપાસ કરવના તથા એક લાખની નોટો પાછી હાથ કરવાના પ્રયાસો કરૂં છું.”

“જેવો હુકમ” કહી ચંબીસખાન ચંદ્રાને પાછી ખભે નાખી પ્રોફેસર શીવમૂર્તિની પાછળ પાછળ તેની પ્રયોગશાળા તરફ ચાલવા લાગ્યો.

૯

નરેન્દ્રમોહન કેદખાનામાંથી અનુરાધાને લઇ સીધો પ્રયોગશાળામ આવ્યો. ત્યારે પ્રોફેસર શીવમૂર્તિ પોતાની જીવતા હાડપંજરની શોધને અખતરો કરી રહ્યો હતો. બંનેમાંથી કોઇને એવો શક ન પડયો ? અનુરાધાના વેશમાં ડિટેકટીવ નરહરી પ્રયોગશાળામાં પ્રવેશી ચૂકયો છે

પોતાની અનિચ્છા બતાવવા પહેલવહેલાં તો નરહરીએ પ્રોફેસરની ઇચ્છાને આધીન ન થવા ખેંચાતાણ કરી. પછી કેમ જાણે પોતે કેદખાનાનું જીવન ગાળી અશકત થઇ ગઇ હોય એમ બેહોશ જેવી બની ગઇ. નરેન્દ્રમોહને એને એક ખુરસી ઉપર બેસાડી. થોડીવારે એ હોશમાં આવી એટલે પ્રોફેસરે એનાં આંખો સાથે પોતાની આંખો મેળવી હીપ્નોટીઝમને પ્રયોગ શરૂ કર્યો.

નરહરીએ જાણી જોઇને ઢોંગ કરવા માંડયો. કેમ જાણે પોતાનાં મન ઉપર પ્રોફેસરની એ શયતાની શકિત અસર કરી ચૂકી હોય એમ દેખાવ દઇ એણે આસરે પા એક કલાકમાં પોતાનાં નેત્રો તથા શરીરને સ્થિર બનાવી દીધાં.

"શાબાશ...નરેન્દ્ર...ધારવા કરતા ઘણી જ સરળતાથી અને ઓછા સમયમાં આપણે કામયાબ થયા છીએ. આપણો સીતારો બુલંદ લાગે છે. અનુરાધા ઉપર મારી હીપ્નોટીક શકિતની અસર પહેલે જ તડાકે થઇ ચૂકી છે." પ્રોફેસર હરખથી ચિત્કારી ઉઠયો. "હવે એને જલ્દી ઉઠાવી સામેના મારા પ્રયોગ કરવાના પહોળા કાચના ટેબલ ઉપર સુવડાવી દે, એટલે અખતરો શરૂ કરી દઉં."

નરેન્દ્રમોહને પ્રોફેસરની મદદથી અનુરાધાને ઉઠાવી ખાસ તૈયાર કરવામાં આવેલા એક લાકડાના કાચના ઢાંકણવાળા ટેબલ આકારના

ઓરડામાં સુવડાવી દીધી. હવે તું ધ્યાન રાખજે, હું હમણાં જ એનાં શરીર ઉપર મારાં તૈયાર કરેલાં રસાયણોનો અખતરો શરૂ કરૂં છું."

એટલું કહી પ્રોફેસર સામેના ટેબલ ઉપરથી ખાસ બનાવેલી રસાયણોની સીસી લેવા બે ડગલા આગળ વધ્યો. ત્યાં તો સંદેશ વાહક યંત્રની ઘંટડી વાગી. એ ખબર આપનર વિશ્વાસપાત્ર હતો. એની અગત્યની ખબર સરદારને આપવા પ્રોફેસરને જવાનું અનિવાર્ય હોવાથી એણે નરેન્દ્રને પોતે પાછો ફરે ત્યાં સુધી પ્રયોગશાળાનું તથા અનુરાધાનું ધ્યાન રાખવાની સૂચના કરી.

અનુરાધા વેશધારી નરહરીએ પ્રોફેસર ઉપર આવેલો એ સંદેશ સ્પષ્ટ રીતે સાંભળી લીધો હતો. પ્રોફેસર એ સમાચાર એના સરદારને આપવા જેવો પ્રયોગશાળા છોડી ગયો કે તરતજ એ ધીમેથી બેઠો થયો. નરેન્દ્રની પોતાની તરફ પીઠ હોવાથી એણે એ સુંદર તકનો લાભ લઇ પાછળથી એના માથા ઉપર એક પાસે જ પડેલા લોખંડના હથીયારનો સજ્જડ ફટકો માર્યો. બીજી જ પળે નરેન્દ્ર મગજની શુદ્ધિ ગુમાવી નીચે તૂટી પડયો. તરતજ નરહરી છલંગ મારી નીચે કુદી પડયો. પોતાની જગાએ એણે નરેન્દ્રને સુવડાવી દોરડા વડે કચકચાવીને બાંધી દઇ એની ઉપર ત્યાં પડેલો ખાસ જીવતા હાડપિંજરના ભયાનક દેખાવ દર્શાવતો કાળો ઝભ્ભો ઓઢાડી દીધો. એણે કુહાડી જેવા પેલા લાંબા લોખંડી હથીયારથી આખીય લેબોરેટરીના ફનાફાતીયા કરી નાખવાનો દ્રઢ નિશ્ચય કર્યો, પણ તે પહેલાં એનાં મગજમાં એક નવો વિચાર ઉદ્‌ભવ્યો. એણે જીવન દર્પણમાં જોઇ લીધું કે અત્યારે એ ઓરડીમાં બદમાશોનો આશ્રીત વિશ્વાસપાત્ર નહિ પણ પોતાનો સાથી વિભાકર પોલીસો સાથે તપાસ કરી રહ્યો છે. એટલે એણે તરતજ એની સાથે સંદેશ વાહક યંત્રમાં વાતચીત આરંભી દીધી. "હલ્લો, વિભાકર...હું નરહરી, પ્રોફેસરની પ્રયોગશાળામાંથી બોલું છું. તમે અહીં કયાંથી ?"

"હું...મેં બદમાશોના છુપા મદદગાર આપણા છુપી પોલીસ ખાતાના એક અમલદાર મી. વિશ્વાસબાબુને ગીરફતાર કર્યો છે."

"વેલડન...હવે તમે જરૂર પડે આ ટેલીવીઝનનો ઉપયોગ કરજો. મેં પણ અહીં પુષ્કળ નવાજૂની કરવા માંડી છે. મારી ફિકર કરશો નહિ. જો કાલ સવાર સુધીમાં હું ત્યાં ન આવું તો તમે પોલીસની મદદ લઈ આવી પહોંચજો. કેદીઓની સંભાળ રાખજો અને અનુરાધા..."

"અનુરાધા બદમાશોના હાથમાં ત્યાં જ પકડાઇ ગઈ છે. કેવળ હું જ બચીને આવવા પામ્યો છું. માયાવતી પણ હજુ ત્યાં જ છે ને મહારાણી તથા ચંદ્રા રાજમહેલમાંથી ગુમ થયા છે..."

વાતચીત અધુરી રહી. કોઇના આવવાના પગલાંનો અવાજ એને કાને પડયો. પ્રયોગશાળાને ખેદાનમેદાન કરી નાખવાની એની ધારણા ધૂળમાં મળી. એ એકદમ યંત્ર બંધ કરી દઇ બારણાંને ઓથે લપાઇ ગયો.

એજ વખતે અવાજ સાથે જોરથી ચંગીસખાને પ્રયોગશાળાનું બારણું ઉઘાડી નાખી અંદર પ્રવેશ કર્યો. પોતાના ખભા ઉપરથી એણે બેહોશ ચંદ્રાને નીચે ખુરસી ઉપર પટકી. નરહરી એજ બારણાંની ઓથે લપાઇ આ બધું જોઇ રહ્યો હતો. પાછળથી દાખલ દાખલ થતાં પ્રોફેસરે ધૂનમાં ને ધૂનમાં બકવા માંડયું: "ચંગીસખાન, મામલો વિકટ થતો જાય છે, પરંતુ મારી હાડપિંજરની શોધ અમલમાં આવતાંજ હું સરદારની ઉંધી વળતી બાજી એકે તડાકે પાછી સમેટી લેવાની ખાત્રી આપું છું. મારૂં અડધું કામ તો આબાદ પાર ઉતરી ગયું છે. અનુરાધાના ઘરમાં નરહરીને હીપ્નોટાઇઝ કરવામાં મને સફળતા મળી છે, પણ નરેન્દ્ર અહીં કેમ દેખાતો નથી? એ કયાં ગયો? લે...જો આમ આવ... આ મારી શોધનો અખતરો કરવાનું રાક્ષસી સાધન... અને જો આ વેશધારી રાજકુમારી અનુરાધા..."

કહેતા પ્રોફેસરે ચંઘીસખાનને બતાવવા અનુરાધાનાં શરીર ઉપરથી પેલું હાડપિંજરના દેખાવવાળું કપડાનું ઢાંકણુ એક આંચકાની સાથે ઉંચકી લીધું.

"અરે... આ તો નરેન્દ્ર છે..." ચંઘીસખાન અનુરાધાને બદલે ભાનમાં આવેલા નરેન્દ્રને છૂટવા માટે તરફડીયા મારતો જોઈ બુમ પાડી ઉઠયો.

એને સત્વર છોડવામાં આવ્યો. પ્રોફેસરે પેલી અદ્ભુત મૃત્યુ કીરણવાળી રીવોલ્વર એકદમ ગભરાટમાં બારણા પાસેની ટીપૉઇ ઉપર મુકી દીધી. બારણા પાછળ સંતાયલા ડિટેક્ટીવ નરહરીએ એ ધીમેથી કોઇ ન જાણે એમ ઉઠાવી લીધી.

નરેન્દ્ર સંપૂર્ણ ભાનમાં આવ્યો. એને લોહીલોહાણ માથે પટો બાંધવામાં આવ્યો. એણે પ્રોફેસરના ગયા બાદ બનેલી બીના કહી સંભળાવી.

"ત્યારે તો હવે એ વાત સોળે સોળ આના સાચી ઠરે છે કે ડિટેક્ટીવ નરહરી અનુરાધાના વેશમાં આપણી પ્રયોગશાળામાં દાખલ થઇ બધો ભેદ જાણી જવા પામ્યો છે. ફિકર નહિ, ચંઘીસખાન, તમે ને નરેન્દ્ર બંને જુદે જુદે માર્ગેથી એની પૂંઠ પકડો અને સરદારને પણ બને તો ખબર કરો. દરમ્યાન હું જેમ બને તેમ જલ્દી મારી જીવલેણ શોધનો અખતરો સંપૂર્ણ કરવા આજે પ્રયાસ કરૂં છુ."

ચંદ્રાને ત્યાં જ છોડી ચંઘીસખાન ને નરેન્દ્ર બંને જ્યાં બે ડગલાં આગળ વધ્યા ત્યાં તો પ્રોફેસર બુમ મારી ઉઠયો: "અરે, હમણા મેં પેલી રીવોલ્વર અહીં મુકી હતી તે એટલામાં ક્યાં અલોપ થઇ ગઇ? અરે જાવ...જલ્દી કરો. આ સાહસ પણ એ હરામખોરનું જ લાગે છે. એ આટલામાં જ ક્યાંક હશે."

ચંઘીસખાન ને નરેન્દ્ર નરહરીની તપાસ માટે બહાર પડયા. બીજી જ પળે ડિટેક્ટીવ નરહરીએ પેલી રીવોલ્વર તાકી ખોંખારો ખાધો. શીવમૂર્તિએ

પીઠ ફેરવી. અનુરાધાના વેશમાં ડિટેકટીવ નરહરીને એણે સામે ઉભેલો ઓળખ્યો. પણ એણે પોતાની સામે તાકેલી રીવોલ્વર રસાયણથી ખાલી છે, એમ એ જાણતો હતો. નરહરીને એની મુદ્દલ ખબર ન્હોતી.

"પ્રોફેસર, હું હુકમ કરૂં છું કે તારે હાથેજ એ જીવતા હાડપિંજરની શોધને મારી નજર સામે નાબુદ કર. ચલાવ...ઉઠાવ...લે આ હથીયાર..." કહેતા નરહરીએ પોતાની પાસેનું પેલું લોખંડનું હથીયાર એની તરફ ફેંકયું.

"અને આ તારા એ વિનાશક અખતરા માટે તૈયાર કરેલા રસાયણના સીસા..." કહેતો નરહરી એ લેવા સામી બાજુએ દોડયો.

"હા...હા...હા...હા...હા..." શીવમૂર્તિ ખડખડાટ હસી પડયો. "પણ રીવોલ્વર તો ખાલી છે, મારા બનાવટી રાજકુમારી!"

નરહરીએ ચાંપ દબાવી ખાત્રી કરી. એ ગભરાયો. પોતાને હાથેજ પોતે ફસાઇ ગયો છે એમ તેને લાગ્યું. જીવ ઉપર આવી જઈ પ્રોફેસરને જાનથી મારી નાખવા તેણે એક રસાયણની ભરેલી સીસી ઉઠાવી ત્યાં તો શીવમૂર્તિએ ટેબલ પાસેનું એક બટન દાબ્યું. જે દીવાલ પાસે નરહરી ઉભો હતો ત્યાંનો નીચેનો ભાગ સ્પ્રીંગની માફક દબાઇ ગયો. એ નીચેના ભેદી ભોંયરામાં ઉતવારનો છુપો માર્ગ હતો. નરહરી ચકકર ખાઇ એ સીડી ઉપર પછડાયો ને ગબડતો ગબડતો ઠેઠ નીચે જઇને પડયો. પ્રોફેસરે એ પછી પાછું એ છુપું દવાર જેમ હતું તેમ બંધ કરી દઇ પોતાનો અદ્‌ભુત પ્રયોગ શરૂ કર્યો.

× × ×

થોડી વાર પછી ડિટેકટીવ નરહરી શુદ્ધિમાં આવ્યો અને ઘોર અંધારામાં ધીમે ધીમે હિંમતભેર આગળ વધ્યો. ત્યાં એને કાને કોઇના બોલવાનો અવાજ અથડાયો. "જો મારૂં કહ્યું ન માનીશ તો આખી જીંદગી આજ ભયાનક દોજખમાં પુરી કરવી પડશે."

નરહરી અવાજની દિશા બાંધી એ તરફ આગળ વધ્યો. એને પ્રકાશ દેખાયો. વળી થોડેક આગળ વધ્યા પછી એને માલમ પડયું કે એક જૂના પુરાણા જેવા જણાતા ઓરડાના એક ખુણામાં એક વયોવૃદ્ધ જેવો જણાતો કમનસીબ માણસ એક પત્થરની ઓસરી પર માથે હાથ દઇ બેઠેલો હતો. એની પાસે એક એના જેવાજ ચહેરાનો માણસ પોતાનાં મોઢા ઉપરથી બેદી નકાબ ઉંચો કરી ઉભો ઉભો એને ધમકાવી રહ્યો હતો. એની પાછળ લોખંડી દરવાજા આગળ ભરેલી બંદુકે એક પહેરેગીર પહેરો ભરી રહ્યો હતો.

ઓરડામાં પુરતું અજવાળું હતું. એ અજવાળામાં છેક આગળ વધી નરહરીએ પાછળથી પેલા પહેરેગીરને ગરદનમાંથી પકડી લીધો. એક પણ શબ્દ એનાં મોઢામાંથી બહાર નીકળે એ પહેલાં મજબુત હાથની ચુડે એનું ગળું ઘુંટી નાખ્યું. એ ઢગલો થઇ પડયો. લેશમાત્ર વખત ખોયા વિના નરહરી એને એક બાજુના ખુણા ઉપર ઘસડી ગયો. પોતાનો સ્ત્રી વેશ ઉતારી એણે સત્વર એ પહેરેગીરના કપડાં પહેરી લીધાં. પોતાની સાડી વડે એણે એ બેહોશ બદમાશને મુસ્કેટાટ બાંધી અંધારા ખુણામાં પડતો મુકયો. એની ભરેલી બંદુક હાથમાં લઇ એ અંદર ધસી ગયો. આખું શરીર ભુરા રંગના ઝભ્ભાથી ઢાંકી દેનાર એ વ્યક્તિની પીઠ પાછળ બંદુક ધરી એ બોલ્યો : "બતાવ...કે...તું કોણ છે?"

એ વ્યક્તિએ સહજ હસીને પીઠ ફેરવી. "મને ન ઓળખ્યો મૂર્ખ, હું તમારો 'સેવા સંઘ" નો મુખ્ય સંચાલક મહારાજા શીવકુમાર છું."

"જુઠું છે...ખોટું છે. ખરો શીવકુમાર તો હું છું...એ તો વરસો પહેલાં ગુમ થએલો મારો કાકો...કમળકુમાર છે. એણે પોતાનાં મોઢા ઉપર એક જાતનો રસાયણીક પદાર્થ લગાડી મારા જેવો ચહેરો બનાવ્યો છે. અને આજ કેટલોય વખત થયા મને રાજમહેલમાંથી અહીં ઉપાડી લાવી કેદ કરી મારી જગાએ બધાની આંખમાં ધૂળ નાખી એ જ ત્યાં રાજા તરીકે ઠસી ગયો છે."

"મી. કમળકુમાર, હું હુકમ કરું છું કે આ નિર્દોષ કેદીને છૂટો કરો." નરહરીએ બંદુક તાકતા ગર્જના કરી.

"તું એક સામાન્ય પહેરેગીર...મારો ગુલામ...મને બેવફા બની હુકમ કરે છે?"

"ઓ અત્યાચારી અંધ! આમ ધારીને જો. હું તારો પહેરેગીર નહિ પરંતુ મહારાજા શીવકુમારનો સાચો સેવક તમારા સેવાસંઘનું જડમૂળથી નિકંદન કાઢવા મેદાને પડનાર ડિટેકટીવ નરહરી છું."

"કોણ...નરહરી..." મહારાજ ને કમળકુમાર બંને એકી સાથે અજાયબીથી બોલી ઉઠયા.

"કમળકુમાર, તમારી ને રાણી યશકુમારીની તમામ ચાલબાજીઓ હવે મારાથી અજાણ નથી રહી. ચાલો જલ્દી કરો. મહારાજાના બંધન ખોલી નાખો..."

ન છૂટકે કમળકુમારે શીવકુમારને પગે બાંધેલી લોખંડની જંજીરોના તાળા ઉઘાડી નાખ્યા. એની જગાએ એજ કમળકુમારને નરહરીએ કેદી તરીકે બાંધી ત્યારબાદ એનો જ ઝબ્બો ને એનો જ નકાબ ઉતારી મહારાજને પહેરાવી દુશ્મનોની બાજી ઉંધી વાળવા સેવાસંઘના સંચાલક કમળકુમારની બનાવટી ભૂમિકા ભજવવાની સૂચના આપી. મહારાજા શીવકુમારે નરહરીના કહેવા મુજબ આજ રાત્રે ભરાનારી બદમાશોની સભામાં કમળકુમાર તરીકે પોતે હાજર રહેવાને કબુલ કર્યું.

પેલા દરવાજાને તાળું મારી બંને બહાર નીકળ્યા. પેલો પહેરેગીર હવે હોશમાં આવ્યો હતો. એને મહારાજા તથા નરહરીએ પોતપોતાની ખરી ઓળખાણ આપી એટલે એણે જીવન બચવવા કાલાવાલા કર્યા પોતાની સાથે રહી બદમાશોની ટોળીને ગીરફતાર કરવા મદદ કરવાની શરતે એને છૂટો કરવામાં આવ્યો. એની પાસે બીજો પોશાક હતો. એણે પહેરી લીધો, ને કોઇ જાણે નહી એમ એ પાછો પોતાની મૂળ તે જગાએ પહેરા પર ગોઠવાઇ ગયો. 'આ

ભોંયરામાંથી બહાર કેમ નીકળવું,' તે છુપો રસ્તો પણ એણે નરહરી તથા મહારાજાને બતાવી દીધો. એ રસ્તે થઇને એ બંને આગળ વધ્યા.

એટલામાં તેમણે એક તરફથી સરદારને આવતો દીઠો. નરહરી પહેરેગીરના લીબાસમાં હોઈ ઓળખાયો નહી. સરદાર યશકુમારીએ કમળકુમાર સમક્ષ આજે રાત્રે સભા ભરી કોઇપણ સંજોગોમાં ગીરફતાર થએલા કેદીઓને ગરદન મારી સેવાસંઘનો માર્ગ નિષ્કંટક કરવાની શરત રજુ કરી. વેશધારી કમળે ડોકું હલાવી એમાં સંમતી દર્શાવી. ત્યાં નરેન્દ્ર શ્વાસભેર દાખલ થયો. એણે ખબર આપી: "સરદાર, અનુરાધાના વેશમાં પ્રયોગશાળામાં ઘુસી જનાર નરહરી ગુમ થઇ ગયો છે. સાથે પેલી ભેદી મૃત્યુ કીરણ છોડતી રીવોલ્વર પણ પ્રોફેસરના પ્રયોગશાળામાંથી એકાએક ચોરાઈ ગઇ છે. હું અને ચંઘીસખાન એને શોધવા ખુણેખુણા ફરી વળ્યા પણ કંઇજ પત્તો નથી. હવે આપનો એ સંબંધમાં શો હુકમ છે?"

"હુકમ શો હોય? પ્રોફેસરને કહો કે ગમે તેમ પણ શીઘ્ર તમારી શોધ પૂરી કરો ને સરકારી કેદખાનામાંથી કોઇપણ સંજોગે કેદી ચંદ્રનાથ તથા વિશ્વસબાબુને છોડાવી લાવો. આજની સભામાં અમે આખરી ફેંસલો કરી નાખવાના છીએ એમા એ બંને હાજર થવા જ જોઇએ."

ત્યાં ચંઘીસખાન એકાએક એજ ઓરડામાં ધસી આવ્યો. એણે આવીને ખબર આપી કે નરહરીનો પત્તો નથી, પરંતુ પ્રોફેસરની શોધ પહેલેજ તડાકે સફળ થઇ છે, ને એ તમને એનો અખતરો જોવા પ્રયોગશાળામાં બોલાવે છે."

"ઘણી જ ખુશાથી...ચાલો..."

સરદાર, વેશધારી કમળકુમાર, નરેન્દ્ર ને ચંઘીસખાન ચાલતા થયા પહેરેગીરના વેશમાં નરહરી એમની સાથે તો જઇ શકે એમ હતો જ નહી એટલે એણે પ્રયોગશાળાના પેલા પાછલા છુપા દરવાજેથી—કે જયાંથી એને શીવમૂર્તિએ નીચે ફેંકી દીધો હતો, ત્યાંથી જવાનો નિશ્ચય કર્યો.

— એ ફરી પાછો એ જ રસ્તે આગળ વધ્યો —

૧૦

પ્રોફેસર શીવમૂર્તિએ પોતાની શોધ પ્રયોગશાળાના નજીવા સાધનોની મદદથી પણ પૂરી કરી હતી. સરદાર, કમળકુમાર, ચંઘીસખાન ને નરેન્દ્રની રૂબરૂ એણે એક લાકડાની ખુરસી ઉપરથી કાળો ઝભ્ભો દુર કર્યો. સહુ કોઇએ જોયું તો એમાં હીપ્નોટાઇઝડ થએલી ચંદ્રા બેઠી હતી. એનાં આખાં શરીર તથા મોઢાના ભાગને રસાયણોની મદદથી હાડપિંજર જેવું બદસૂરત બનાવી દેવામાં આવ્યું હતું.

પ્રોફેસરે એક ચામડાનો પટો પોતાની કમરે બાંધ્યો. એની ઉપર વિજળીનાં ચાર–પાંચ બટન હતાં. એમાંનું એક દાબતાં જ એમાંથી બેટરીની લાઇટ જેવો પ્રકાશ પેલી ખુરસી ઉપર બેઠેલી ચંદ્રાનાં મોઢા ઉપર પડયો. બીજી જ પળે જેમ મુડદામાં જીવ આવે એમ એનામાં જીવ આવ્યો. એ હાથ હલાવતી ઉભી થઇ.

પ્રોફેસર સહુને સંબોધી બોલ્યો : “ હવે આ જીવતા હાડપંજરમાં અમોઘ તાકાત છે. એના બાહુપાશની પકડમાંથી ચંઘીસખાન જેવો બહાદુર પણ બચીને છટકી જઇ શકે એમ નથી. તમારે અખતરો જોવો હોય તો જુઓ. મેં હમણા જ આ છુપે રસ્તેથી ડિટેકટીવ નરહરીને નીચે ભોંયરામાં ગબડાવી પાડી કેદ કીધો છે. પ્રયોગનો પહેલો અખતરો એ જ કાંટાને માર્ગમાંથી સાફ કરવા માટે હું કરૂં છું.” એટલું બોલી શીવમૂર્તિએ પટા ઉપરનું બીજું બટન દાબ્યું. જોતજોતામાં ચંદ્રાનું હાડપિંજર હવામાં અલોપ થઇ ગયું. એટલે પ્રોફેસર બોલ્યો: “ ચંદ્રા ! આ પ્રયોગશાળાની નીચે આવેલા ભેદી ભોંયરામાં અમારો જે શીકાર છુપાયલો છે, તેને બેભાન કરી અમારી પાસે લાવ......”

એક ધડાકો થયો. પ્રયોગશાળાની પાસેની દીવાલની નીચેનો છુપો માર્ગ ખુલ્લો થયો. હાડપિંજર એમાં ઉતર્યું. બધા ફાટી આંખે આ

અદ્ભુત કરામત જોઈ રહ્યા. થોડી વાર પછી પ્રોફેસરે પાછું બટન દાબ્યું. સહુની નજર સામે પેલું હાડપિંજર ત્યાં આવી ઉભું હતું. એના હાથના પકડમાં એક નિર્દોષ ઇન્સાનનું શબ ઘસડાઇ રહ્યું હતું.

"અરે આ તો નરહરીને બદલે તાજખાન..." બધા બોલી ઉઠ્યા.

પ્રોફેસરે છેલ્લું બટન દાબ્યું. ચંદ્રાનાં શરીર ઉપરની વિજળીક અસર નાબુદ થઇ. એના પંજામાથી તાજખાનનો દેહ નીચે તૂટી પડયો. એ પાછી પહેલાની જેમ ખુરસી ઉપર બેસી પડી.

તાજખાનને પાણી છાંટી છાંટી ભાનમાં લાવવાના પ્રયત્નો થયા, પણ એનું ગળું ઘુંટાઇ ગયું હતું. એ નહી જેવો ભાનમાં આવ્યો ને બોલ્યોઃ "નરહરી...નરહરી... ..." ત્રીજો શબ્દ એનાં મોઢામાંથી બહાર નીકળી શકયો નહિ. એનો આત્મા ઉડી ગયો.

અત્યાર સુધી ગભરાઇ રહેલા રાજા શીવકુમારના જીવમાં જીવ આવ્યો. એણે સત્તાસૂચક અવાજે હુકમ કર્યો : "હું જાતે એની તપાસમાં એજ રસ્તે થઇને જાઉં છું. સરદાર, તમે પોતે આ નવી શોધની મદદથી આપણા કેદીઓને સરકારી જેલમાંથી છોડાવી લાવવાની તાકીદ વ્યવસ્થા કરો, અને નરેન્દ્રનાથ, તમે આજે રાત્રે આપણા છુપા આવાસમાં મીટીંગનું નક્કી કરી તેમાં સઘળા સાથીતોને હાજર રહેવાનું ફરમાન કરો, તથા ચંઘીસખાનને કેદ પકડાયલા કેદીઓની પાકી સંભાળ રાખવાનું કામ સોંપો." એટલું કહી એ છુપે માર્ગે મહારાજ શીવકુમાર પોતે નરહરીને બચાવી લેવા ચાલતા થઇ ગયા.

બીજી તરફ સરદાર યશકુમારી પ્રોફેસર પાસેથી ઘટતી સૂચના લઈ પેલો ચામડાનો પટો કમરે બાંધી જીવતા હાડપિંજર દ્વારા પોતાનું કાર્ય પાર ઉતારવા તૈયાર થઇ ગઇ. પ્રોફેસરે એને સમજ પાડી કે

જ્યાં સુધી પટા ઉપરનું ત્રીજું બટન તમે દાબશો નહી ત્યાં સુધી હાડપિંજર બનેલી ચંદ્રા એના શિકારને કદાપી પોતાના બળવાન બાહુ-પાશમાં જકડીને ભીંસી નાખશે નહિ. એટલે કેદીને જીવતા બચાવી અહીં લાવવા હોય તો ભૂલેચુકે પણ ત્રીજું બટન દાબશો નહિ."

આટલી સૂચના લઇ સરદારે બટન દાબી ચંદ્રાને અલોપ કરી દીધી. અલોપ કર્યા બાદ એને કયાં જવાનું છે તે કહેવામાં આવતું. સરદારે એને સમજ પાડી: "ચંદ્રા! સરકારી જેલમાંથી આપણા બે કેદી ચંદ્રનાથ તથા વિશ્વાસબાબુને છોડાવી લાવવાના છે."

શીવાલયને છુપે રસ્તે થઇને અદ્રશ્ય ચંદ્રાનું હાડપિંજર ને સરદાર આગળ વધ્યા. જ્યારે તેઓ સરકારી જેલખાના પાસે આવ્યા ત્યારે સરદારે ત્રીજું બટન દાબ્યું. તરત જ ચંદ્રાના હાડપિંજરે દેખાવ દીધો. જેલખાનાનાં રક્ષકોમાં નાસભાગ શરૂ થઇ ગઇ. એકાદ બે ચંદ્રાના હાથોની પકડમાં ભીંસાઇ ગયા. જેલના દરવાજે મારેલા લોખંડી તાળા ચંદ્રાએ કાચા સુતરની માફક તોડી નાખ્યા. ત્યાંજ સરદારે ત્રીજું બટન બંધ કરી છેલ્લું બટન દાબ્યું. પછી પાગલ ચંદ્રનાથ તથા વિશ્વાસબાબુને બચાવી લેતા સરદારે કહ્યું: "વિશ્વાસ, હવે તું આ બેવકૂફ ચંદ્રનાથને સંભાળપુર્વક આપણા છુપે રસ્તેથી મહેલમાં લઇ જા. આજે સાંજે એકાંતવાસમાં સભા છે. ત્યાં એને હાજર કરવાનો છે. હું વિભાકર પાસેથી એક લાખની નોટો લઇ આવી પહોંચું છું."

વિશ્વાસબાબુ પાગલ ચંદ્રનાથને બળાત્કારે ઘસડી ચાલતો થયો. એ પછી સરદારે પોતાનો છૂપો વેશ પલટી રાણી યશકુમારીના સ્ત્રી વેશમાં વિભાકરનાં મકાનમાં અદ્રશ્ય ચંદ્રાને લઇ પ્રવેશ કર્યો. વિભાકરની પત્ની મધુકાન્તા બહારના ઓરડામાં બેઠી હતી તેણે એને આવકાર આપ્યો.

“ વિભાકર ક્યાં છે ?” યશકુમારીએ પૂછ્યું.

“ એ તો સિપાઇઓની ટુકડી લઇ નરહરીની મદદે જવા હમણા થોડી જ વાર ઉપર અહીંથી ગયા.”

“ વારૂ, એ આજકાલમાં એકાદ લાખ રૂપીઆની નોટો ઘરમાં લાવ્યા હતા ખરા ?”

“ નહી, મને એ બાબતની ખબર નથી, પણ કદાચ મહારાણી મેનાવતી અહીં છે...એમને હોય તો હું બોલાવી પુછી જોઉં...” કહી એ ભોળી સ્ત્રીએ એને બુમ મારી.

“ મહારાણી મેના ! અહીં...તમારે ત્યાં ?”

“ હા...માયા એને રાજમહેલમાંથી બચાવી મારે ત્યાં મુકી ગઇ છે. એઓ જરા બીમાર છે. લ્યો...એ આ આવ્યા...”

મહારાણી અને યશકુમારીની ચાર આંખો એક થઇ. મેનાવતી એક કારમી ચીસ નાખી પાછળ હટી ગઇ. યશકુમારી એને પકડવા દોડી. મધુકાન્તા મામલો કંઇક સમજી જઇ મેનાવતીની મદદે દોડી. ત્યાં યશકુમારીએ કમરપટાનું બટન દબાવ્યું. જીવતું હાડપિંજર નજરે પડતાં જ મધુ ને મેના બંને ગભરાયા. મધુ માળ ઉપર ન્હાસી ગઇ. મેના હાડપિંજરના હાથની મજબુત પકડમાં પકડાઇ ગઇ. યશકુમારી એને એમને એમ એના હાથમાં ઘસડાતી જ લઇને ચાલતી થઇ. એ સ્વગત બડબડી :

“ ચાલો, રૂપીઆ નહિ તો મહારાણી ! એ કાંટો પણ રસ્તામાંથી સાફ થઇ ગયો.”

— સરદારના છુપા પોશાકમાં એ લોખંડી મહાલ તરફ પાછી ફરી —

૧૧

મહારાજા શીવકુમારથી છૂટો પડેલો ડિટેક્ટીવ નરહરી પ્રયોગશાળાને છુપે રસ્તેથી પાછો ફરતો હતો, ત્યાં અચાનક તેને પ્રોફેસર પાસે પોતાને માટે ચોપડવાની દવા લેવા આવતો તાજખાન સામે મળ્યો. બંનેએ પરસ્પરને ઓળખી લીધા. પણ નરહરી એને પકડે તે પહેલાં એ ચકોર ઇન્સાન એક છલંગ મારી જીવ લઈને ન્હાઠો. એની ઇચ્છા નરહરી અંગે ખબર આપી ઇનામ મેળવવાની હતી, પણ કમનસીબે પ્રોફેસરની જીવતા હાડપિંજરની શોધે એની એ મુરાદ પર પાણી ફેરવ્યું. એ જે રસ્તે પ્રયોગશાળામાં આવતો હતો એજ રસ્તે નરહરીને બેજાન કરવા મોકલેલું હાડપિંજર એને ભેટી ગયું. 'ખાડો ખોદે તે પડે' એ કહેવત અનુસાર નરહરીને બદલે સામે આવેલો તાજખાન એ જીવતા હાડપિંજરના હાથમાં ભીંસાઇ ગયો.

એની કારમી મૃત્યુ- ચીચીયારી સાંભળી નરહરી જીવન બચવા બદલ પોતાનાં નસીબને ધન્યવાદ દેતો આગળ વધ્યો. ફરી પાછો એ છુપે રસ્તે થઇને સરદારના મુખ્ય ખંડ પાસે આવી પહોંચ્યો. એની દીવાલની અંદરની બાજુએ મજબુત દોરડું લટકતું હતું. તેની મારફત ઉપર ચઢી એણે બહાર ડોકું કાઢ્યું, ત્યાં એની નજરે સરોવરમાં દૂરથી એક નાનકડી સ્ટીમબોટ આવતી દેખાઇ. જ્યારે એ છેક પાસે આવી ત્યારે એમાંથી વિભાકર ને વીસ ભરેલી બંદુકો સાથેના સીપાઈઓ નીચે ઉતર્યા. નરહરીએ તરતજ દોરડાનો છેડો બહાર ફેંક્યો ને એક ધીમી સીસોટી મારી. વિભાકરે ઉંચે જોયું. એણે નરહરીને ઉપર બારીમાં ઉભેલો જોયો. તરતજ એ પોતે તથા તમામ સિપાઇઓ એક પછી એક એના ઇશારા મુજબ એ દોરડા વાટે થઇ અંદરના ખંડમાં ઉતરી પડ્યા.

નરહરીએ એ બધાને ચોતરફ ફરતા છૂટાછવાયા છુપાવી દીધા, અને વિભાકર પાસેથી એક રીવોલ્વર લઇ પોતે પહેલો ગોળીબાર કરે કે તરત બધાએ બહાર નીકળી આવી દુશ્મનોને પરહેજ કરવાની યોગ્ય સૂચના આપી દીધી. ત્યારબાદ એ પોતે પણ પહેરેગીરના પોશાકમાં "સેવાસંઘ" નો સભ્ય હોય એમ એક ખુણા ઉપર ઉભો રહ્યો. થોડી જ વારમાં ત્યાં એક પછી એક સેવાસંઘના સભ્યો નરેન્દ્રે આપેલી સૂચના મુજબ આવી પોતપોતાની જગ્યા સંભાળવા લાગ્યા.

મહારાજા શીવકુમાર ઉચ્ચ આસને વિરાજ્યા. એમની પાસે ચંદ્રાને પ્રયોગશાળામાં પાછી પ્રોફેસરને સોંપી સરદાર વેશધારી યશકુમારી પણ આવી બેઠી. એણે આવતાં વાર જ જણાવ્યું: "નામદાર, જીવતા હાડપિંજરની નવી શોધથી હું આપણા કેદીઓ વિશ્વાસબાબુ તથા ચંદ્રનાથને બચાવી લાવ્યો છું. પણ એક લાખની નોટો મને મળી નથી. છતાં એના બદલામાં વિભાકરને ઘેર છુપી રીતે રાખવામાં આવેલી મહારાણી મેનાવતીને હું ઉપાડી લાવ્યો છું." એટલું કહી એણે ઇશારો કરતાં બે વ્યક્તિઓએ મેનાનું શબ ત્યાં રજુ કર્યું.

"આ શું? મહારાણીનું ખૂન થયું?"

"જી...હા...હાડપિંજરે એનો ટોટો ભોંસી નાખ્યો છે. આપણા માર્ગમાં નડતો એક કાંટો સાફ થઇ ગયો છે."

"ગજબ થયો...ગજબ થયો...સરદાર..." એમ બુમ પાડતો ત્યાં અચાનક વિશ્વાસબાબુ દોડી આવ્યો.

"શું છે વિશ્વાસ?"

"પાગલ ચંદ્રનાથ મારા હાથમાંથી છટકી જઇ પ્રયોગશાળા તરફ ન્હાસી ગયો છે."

"ફીકર નહિ...પ્રોફેસર શીવમૂર્તિ પ્રયોગશાળામાં જ છે, એ એની ખબર લેશે...... નરેન્દ્રમોહન તમે કેદી અનુરાધા તથા માયાને અને ચંઘીસખાન, તમે કેદી મહારાજાને હાજર કરો. આજે એમનો આખરી ફેંસલો કરી નાખવાનો છે."

તરતજ બંને ચાલતા થયા. એ પછી સરાદરે પોતાના મોઢા ઉપરનો નકાબ દૂર કરી કહેવા માંડ્યું: "હું રાજમાતા યશકુમારી આજે તમને બધાને જાહેર કરૂં છું કે આજે આપણા તમામ દુશ્મનોની જીંદગીનો છેડો લાવી નાખવાનો અમે નિર્ણય કર્યો છે. ફક્ત નરહરી ને વિભાકર બે જ બચી જવા પામ્યા છે. તે પ્રોફેસરની છેલ્લી શોધ જીવતા હાડપિંજરનો વહેલો મોડો પણ શિકાર થઇ જશે. ત્યાર બાદ......"

એ આગળ બોલે તે પહેલાં ચંઘીસખાન ત્યાં શ્વાસભેર કમલકુમારને લઇ હાજર થયો. "દગો...રાજમાતા...કેદી મહારાજા શીવકુમાર કેદ-ખાનામાંથી ગુમ થયા છે. પહેરેગીરનો પત્તો નથી અને એની જગાએ આપણા...આ......"

"કોણ કમલકુમાર...તમે...ત્યારે મારી પાસેની આ ખુરસીમાં...સેવા સંઘના સંચાલક તરીકે બેસનાર...દગાબાજ તું કોણ છે?"

"નરહરી હશે!" કમલકુમાર ગર્જી ઉઠયો. "એણે જ મને ફસાવ્યો છે."

"હું નરહરી નથી પણ તમને તમારાં પાપ કર્મોનો યોગ્ય ઇન્સાફ આપવા ઇન્સાફની ખુરસી ઉપર બેસનાર મહારાજા શીવકુમાર પોતે છું." કહેતા જ એણે પોતાનો છુપો નકાબ દૂર કર્યો.

"પકડી લે એને ચંઘીસખાન..."

ચંઘીસખાન એને પકડવા આગળ વધે એ પહેલાં એક બાજુથી વિભાકર ને બીજી બાજુથી પહેરેગીરનો લીબાશ ફગાવી દઇ ડિટેકટીવ

નરહરી ખુલ્લી રીવોલ્વરો સાથે ધસી આવ્યા. આ તમામ સેવા સંઘના રાજદ્રોહી શયતાનોને ગીરફતાર કરી લ્યો...વિભાકર, હું ગોમતીપુરનો મહારાજા શીવકુમાર તમને હુકમ કરૂં છું." કહી શીવકુમાર ખડખડાટ હસી પડયો. ચંઘીસખાન યશકુમારી ને કમલકુમાર સાહસ કરી છટકવા ગયા, એટલે નરહરીની રીવોલ્વરમાંથી ગોળી છૂટી. કમલકુમાર તરતજ જમીન ઉપર તરફડી પડયો, પણ રાઠોડી બદનનો ચંઘીસખાન અને ચાલાક યશકુમારી ઘાયલ થવા છતાં છુપે રસ્તેથી પ્રયોગશાળા તરફ જવા અલોપ થઇ ગયા.

ગોળીબારનો અવાજ થતાંજ સૂચના મુજબ છુપાયલા સિપાઇઓ બહાર ધસી આવ્યા. તેમણે તમામ સભ્યોને ગીરફતાર કર્યા. ત્યારબાદ નરહરી કે જે પ્રયોગશાળાનો રસ્તો સારી પેઠે જાણતો હતો તેણે વિભાકર ને મહારાજા સાથે ચંઘીસખાનની પૂંઠ પકડી. અર્ધે રસ્તે જ તેમને માયા તથા અનુરાધા મળી ગયા. નરહરીને મળી ગયેલા પેલા પહેરેગીરેજ નરેન્દ્રને પાછળથી ઠાર કરી એ બંનેને બચાવી લીધા હતા.

બીજી તરફ વિશ્વાસના હાથમાંથી છટકેલો પાગલ ચંદ્રનાથ સીધો પ્રયોગશાળામાં પહોંચ્યો. એણે પ્રોફેસરને પેલો વૈજ્ઞાનીક કમરપટો પહેરી પોતાનીજ બદસૂરત બનાવેલી પત્ની ચંદ્રા ઉપર અખતરો કરતો જોઇ લીધો. એની આંખમાં ખૂન્નસ ભરાયું. શીવમૂર્તિની નજર ચુકાવી એણે એ પટો ઉઠાવી લીધો. એક બે ને ત્રણ બટન દબાવતાં ચંદ્રા હાડપિંજરના ભયાનક સ્વરૂપમાં ખડી થઈ ગઈ. એનો પહેલોજ શીકાર પ્રોફેસર થયો. ચંદ્રનાથ ભયાનક અટ્ટાહાસ્ય કરી ફીનાની આગથી ઉલ્કાપાત મચાવતો આગળ વધ્યો. એણે લેબોરેટરી તોડી ફાડી તેમાં આગ સળગાવી દીધી. ત્યાં સામેથી એણે ચંઘીસખાન ને યશકુમારી સાથે ધસી આવતો જોયો. તરતજ હીપ્ટોનાઇઝડ ચંદ્રાને એણે આવનાર દુશ્મનોને પકડી લેવાનો

હુકમ કર્યો. ચંઘીસખાન મહામહેનતે એના હાથમાંથી છટકી પ્રયોગશાળામાં ભરાયો. ત્યાં પાગલ ચંદ્રનાથે બહારથી બારણું બંધ કરી દીધું. જ્યારે અંદર પ્રચંડ આગ સળગી ચુકી હતી.

મહારાણી યશકુમારી ચંદ્રાની–જીવતા હાડપિંજરની રાક્ષસી પકડમાં પકડાઈ પોતાનાં પાપનો જવાબ આપવા પ્રભુના દરબારમાં ચાલતી થઇ. એ પછી પાગલ ચંદ્રનાથે કમરપટો ફગાવી દીધો. ચંદ્રાના શરીરમાંથી પ્રોફેસરની વૈજ્ઞાનીક શકિતનો વિનાશ થયો, પરંતુ એ એની રસાયણીક પદાર્થોથી બનાવાયેલી બદસુરતી બદલી શકયો નહિ, તેમજ એની વશીકરણ શકિત પણ એનાથી ઉતારી શકાઇ નહિ, એટલે એ એમને એમ ઢગલો થઇ નીચે તૂટી પડી. પાગલ ચંદ્રનાથ એની બેશુદ્ધ દેહલતા ઉપર માથું મૂકી આંસુ સારવા લાગ્યો.

બીજી તરફ આગે ભયાનક સ્વરૂપ લીધું. નરહરી, મહારાજા, વિભાકર, સિપાઇઓ, કેદીઓ, અનુરાધા અને માયા વગેરેને લઇ સપાટાબંધ એ લોખંડી મહાલમાંથી બહાર નીકળી ગયો. ફક્ત દસ પંદર મીનીટ પછી એક જબરજસ્ત ધડાકો થયો અને એ આખાય કરામતી મકાનના અવશેષો કારમી આગના પ્રચંડ ખપ્પરમાં હોમાઈ ગયાં. પેલો કીમતી દસ્તાવેજ અને પ્રોફેસરની કીમતી શોધ પણ એમાં સ્વાહા થઈ ગઈ.

— ત્રણ કમનસીબ આત્માઓનાં એમાં જીવતાં બલિદાન દેવાયાં —

– ચંદ્રા–ચંદ્રનાથ ને ચંઘીસખાન ! –

સમાપ્ત